

Quatuor Nouissima cū mul-
tis Exemplis pulcherrimis.

14/429

cp. 7513

H^a 5711

272

Quatuor Nouissima cū mul
tis Exemplis pulcherrimis.

iv/429

qv. 7513

Hⁿ 5711

212

**Quatuor Nouissima cū mul
tis Exemplis pulcherrimis.**

iv/429

qv. 7513

H^a 5711

212

Inc. 20

Emozare nouissima tua

M in eternū non peccabis Eccl. vii. Sicut dicit beatus Aug⁹. in libro meditationū. Plus vitanda est sola peccati seditas q̄s quolibet tormentorū immanitas. Cū ergo nouissimorū noticia et illorum frequens memoria a peccatis nos reuocat. & crucibus nos copulat. et in omni bono opere nos retinet et p̄firmat. Ideo diuina inspirāte gratia de his nouissimis uidelicet que et quot illa sūt modicū proposui dicere et narrare necnon q̄slibet p̄cise quodāmodo declarare. Est ergo notandus q̄ quatuor sunt nouissima cōiter apud sanctos in nūero cōputata. Si cut p̄t̄s euidenter ex v̄bis beati Bernh. in quodā sermone sic dicitis. In omnibus opibus tuis mēozare nouissima tua. Que quidez quatuor sūt. mors iuditiū gehenna et gloria. Quid horribili⁹ morte: q̄d terribilius iuditiū: q̄d intolerabili⁹ gehenna: et q̄d incundius celesti gloria. Hec Bernh. vbi supra. Ista sūt quatuor rote currus aīe vehētes eam ad eternā salutem. Ista sūt quatuor incitāmēta incitā: cīa sp̄m̄ hominis vt sp̄retis omnibus mūdānis ad suū redeat creatorē. Est ergo conueniēs et vtile q̄ habeant in continua recordacōe Et ergo de Sap. c. lxi. rrvj. Memento nouissimorū. Unde q̄daz volens hec nouissima frequēter habere p̄ oculis et iugiter in memoria verificacōe sic loquitur. Bis duo sunt q̄ corde tenus sub pectore misit. Mors mea: iuditiū: baratri nox: lux paradisi. Verum cū totas lis huius opusculi p̄cessus principaliter ad hoc conat̄ inducere vt nouissimorū celestis mēozia cordialiter et intīme humanis cordi bus imprimat̄. Continue ergo videbitur rei consonū vt p̄senti huic libellulo nomen cordiale loco sui tituli si placet imponatur.

De Morte corporali.

Primū igitur nouissimorū cuius mēozia est a peccatis retrahitiū est mors p̄sens siue corporalis. vnde Bernh. in speculo monachorū. Sūma philosophia est meditatio mortis assidua. hanc quocūq; homo prexerit secū porret et in eternū non peccabit. Itē Aug⁹. in li. exhortationū. Nihil sic reuocat a peccatis sicut frequēs meditatio mortis. hec est em̄ illa que facit hoīem se hūiliare. oīa p̄tēnere. et penitentiā aggredi siue acceptare.

Quod meditatio mortis facit hominē se humiliare.

Dico ergo q̄ mortis recordatio facit hominē se humiliare. vñ Aug⁹. in li. de verbis dñi. Agnoscat homo se mortālē et frangat elationē. Cetera nostra et bona et mala incerta sūt. sola mors est certa. vnde q̄uis aduentus eius hora nobis est occulta et

AA ij

incerta. ipsa tñ est certissima et veniens venit cito et non tardabit.
vnde Eccl. xij. Memor esto qm̄ mors nō tardat. Scribit enim in
Tobia. Mors p̄erat fuga nulla patet mortale tributuz. Soluere
nature lege tenet homo. Ad idem dicit Bernh. in sermone. Miser
homo quare te omni hora nō disponis ad mortē? Cogita te iā mor
tū quē scis de necessitate moriturū. distingue q̄liter oculi tui ver
tent in capite. vene tue rumpent. cor scindet in dolore. Quis ergo
iam nō timebit et se humiliabit cū certissime scit se moriturū et in
terram reuersurū. Nulla em̄ erit p̄sonarū acceptio sicut nec fuit vt
scribit. ij. Regū. xij. Omēs morimur ⁊ quasi aque dilabimur in ter
rā que non reuertunt. vnde in Richardo Jure vocata fuit mors q̄
morsus amarus omnib⁹ est a quo nemo cauere potest. Vnde d̄r in
libello de contēptu mundi. Mors resecat mors cō necat qd̄ carne
creat. Magnificos p̄mit et modicos cūctis dñatur. Nobiliū tenet
imperū nullumq̄ veret. Tam ducibus q̄ principib⁹ munis ha
betur. Mors iuuenes rapit atq̄ senes nulli miserec̄. Illa fremit ge
nus omne tremūt qd̄ in orbe mouet. Illa ferit caro tota perit de sub
pede mortis. Conterit nec eripit vir roboze fortis. Nil redimit dñ
mors perimit q̄ federa nunq̄. Nec pretiū nec seruitiū mors reci
pit vnq̄. Sed qd̄ plura loquar. nulli mors impia parcat. Nec eua
det inops nec qui marsubia farcit. Certe audio nūc q̄ mors est vl
tima linea rerū vnde scribit in Sb̄eta. Omia mors tollit doctū ce
cidisse cathonem Atq̄ ip̄m socrate p̄cubuisse ferūt. Ecce qualiter
scia aut doctrina nullū p̄seruat a mortis iaculis et ruina. Nam vt
scribit Eccl. ij. Mouit doctus similiter et indoctus. Vnde Esaye
xxij. d̄r. Ubi est legis verba ponderās. vbi est doctor paruulorum
quasi diceret. Non sunt neq̄ viuūt sed eodē cursu cū alijs transie
rūt. Sed cū Sb̄eta solū duos dictos ante noiat fore morte perem
ptos: dic mihi tu. Ubi alexāder potētissimus: vbi iudas machabe⁹
et sampson vir fortis virib⁹. vbi Cresus ditissim⁹. vbi absolon pul
cherrim⁹. vbi Galienus medicus et Auicēna eius socius. vbi Sa
lomon prudētissim⁹. vbi aristoteles peritissim⁹. vbi Plato. vbi Por
phirius. vbi doctissim⁹ poetaz Virgilius. Nonne oēs tanq̄ pegr̄
ni et hospites vnus diei velocissime transierūt. Vere sic. nam vn⁹
ex eis nō remāsit q̄ in vanitate defecerūt dies eorū et anni eorū cū
festinatiōe. Nam vt d̄r in psalmo. In imagine p̄transit homo. Nūc
em̄ fortis et sanus: compos per oīa: cras vero debilis aut languid⁹
fessusq̄ in terra cū dubia et fragili sit nobis vīta tributa. Qd̄ etia
z ibi clare p̄t̄ fm̄ p̄bm̄ qui Adriano impatori de essentia et statu ho
minis interroganti sic r̄ndit. Homo est mancipium mortis: hospes
loci et viator transiēs similis aceruo rose minus mature atq̄ p̄mo

nduo. Ex his facilliter comprobatur q̄s fragilis et labilis et q̄s indu-
 rabilis est humana vita: non solūmodo pauperis verūetia; cuiusli-
 ber quantūcūq; diuitis aut potentis. Nam cōmune mori: mors
 nulli parcat honori. Mors fera mors nequam mors nulli parcat z
 equam. Mors seruat legem tollit cū paupere regem. Nā; regis et
 pauperis lex est moriendi cōmunis. Dat causam flendi si bene scrī-
 pra legis. Unde Job. xx. sic scribitur de diuite et elato. Si ascende-
 rit vsq; ad celum superbia eius et caput eius nubes tetigerit. quasi
 sterquiliniū in fine perdet et qui cum viderint dicent. Ubi est ve-
 lut somniū euolans non inueniet transijt sicut visio nocturna. Itē
 Baruth. iij. Ubi sunt principes gentium et qui dominant super be-
 stias que sunt sup̄ terram. qui in aubus celi ludūt: qui argentū the-
 saurisunt et aurū in quo confidunt homines. et non est finis acqui-
 sitionis eorū qui argentū fabricant: et solliciti sunt nec est inuentio
 operū illorū. exterminati em̄ sunt et ad inferos descenderūt et alij
 in locū eorūdem surrexerūt. vnde Prosper in suis sententijs sic ait.
 Ubi sunt insupabiles oratores: vbi qui cōuententius festa dispo-
 nant: vbi equorū splendidi nutritores: vbi exercitūz duces: vbi sa-
 trape et tyranni. Nonne omnes puluis et fauille: nonne in paucis
 versibus est eorū mēoria vite. Respice sepulchra et vide q̄s seruus
 et quis dñs: quis pauper et q̄s diues. Discerne si potes victūz a re-
 ge: forte m a debili: et pulchrū a deformi. Itē dicit Crisostimus in li-
 bro de repatione lapsi. Quid profuit illis qui in luxuria corporis z
 in p̄sentis vite voluptatibus vsq; ad vltimū diem permanserūt. in-
 tuere nunc sepulchra eorū. Vide si est aliquid iactantie vestigiū: si al-
 qua diuitiarū vel iactantie signa cognoueris. Require vbi nunc ve-
 stes et ornāmēta peregrina: vbi nunc et spectaculorū voluptas: vbi
 et secutorum turbe et opulentia: risus: locus: immoderata atq; irre-
 frigerata leticia. quo abscessit. vbi illa nunc et ipsi. finem vtrorūq;
 intruere diligentius. et accede propius ad singulorum sepulchra.
 Vide cineres solos et feditates vermiū reliquias et recordare hūc
 corporum esse finem. etiam si in delicijs et leticia: etia; si in labore
 et continentia transegerint hic vitam. Item Bernhardus in suis
 meditationibus sic inquit. Dic mihi vbi sunt amatores mundi qui
 ante pauca tempora nobiscum erant. nihil ex eis remansit nisi cine-
 res et vermes. Attende diligenter quid fuerint. Homines fuerunt
 sicut tu. comederunt: biberunt: riserunt: duxerūt in bono dies suos.
 et in puncto ad inferna descenderunt. Dic caro eorū vermicibus.
 et illic anima eorū ignibus deputatur. donec rursus infelici colle

AA iij

gio colligati sempiternis inuoluantur incendijs, qui socij in viscjs
et in peccatis fuerunt. Quid profuit illis inanis gloria, brevis leti-
cia, mundi potentia, carnis voluptas, false diuitie, magna familia,
et mala concupiscentia. Ubi risus: vbi iocus: vbi iactantia: vbi ar-
rogantia. De tanta leticia quanta tristitia, post tantam voluptatem
tam grauis miseria. De illa exaltatione ceciderunt in magnam rut-
nam et grauis tormenta, quicquid illis accidit tibi accidere potest
quia homo es, homo de humo limus de limo. De terra es de terra
vius et in terram reuerteris. De his supradictis amatoribus mū-
di tam carnaliter et seculariter viuentibus nec mortem metuenti-
bus iam vicinā sic loquitur Bernhardus ad fratres de monte dei
O miserabiles miseri quos ipse miserie huius vite et vie seducit,
dum in bonis dies suos ducunt et in puncto ad inferna descende-
runt. Nam vt dicitur in psalmo. Veniet mors super illos et descen-
dent ad infernū viuentes. Certe nunc quilibet eorū posset dicere,
Circumdederūt me dolores mortis et pericula inferni inuenerūt
me. Nij sunt miserabiles miseri quos vita presens hic seducit, de
quibus dicitur Job. xxi. Impij viuunt subleuati confortatiq; diui-
cijs semen eorum permanet coram eis, propinquorū turba et nepo-
tum in conspectu eorum. Domus eorū secure sunt et parate et non
est virga dei super illos, Bos eorum concepit et non abortiuit, vac-
ca peperit et non est priuata fetu suo, exultans lulsibus, tenent rim-
panū et citharam et in puncto ad inferna descendunt. **O** q̄ male
secundatur q̄ stulte ludificatur. Qui propter florem mundi vanū
q; decorem. Qui prius apparet quasi flos et protinus aret. Uadit
ad infernū perdit diadema supernū. Nallet preterite q̄ in omni
tempore vite, Pauper vixisset nec diuitias habuisset. Nec immeri-
to, nam quid tunc thesauri quid accruis proderit auri. Cum pec-
catores mittuntur ad inferiores. Inferni latebras ignes pariterq;
tenebras. Semp passuri nec ab his vnq; redituri. Charissime qd
dicis de diuitibus huius seculi. Nonne moriuntur sicut ceteri, ve-
rissime in nullo videntur priuilegiati. Nam sicut dicitur Sap. vii.
Unus est introitus omnibus ad vitam et similis exitus. Itē Job
xxi. Iste moritur robustus et sanus diues et felix, viscera eius ple-
na sunt adipe et medullis ossa irrigātur. Alius vero morit̄ in ama-
ritudine anime suc absq; vllis opibus. et tamen simil in puluere
posuerit et vermes operient eos, Ecce qualiter diuites mundi et
potentes mortem cōmunem sortiunt̄ cum pauperibus. Unde Ec-
cles. x. Omnis potentatus brevis vita, rex est hodie et cras morit̄.

De tali rege sine dubio sic legitur. **I. Machabeorū. ij.** Gloria eius
stercus et vermis. hodie extollit et cras non inuenietur. Exemplū
enī accipe de excellentissimo mundi principe. videlicet Alexandro
magno qui vniuersum mundum sibi subiugauit. sic q̄ totius seculi
li solus dominus putabatur. vnde legitur de ipso. Magn⁹ Alexan-
der quo primum B̄etia rege. Floruit e terris multa trophea tulit.
mundi peragrans fines sibi subiugat orbem. Tota terra minor vi-
ribus eius erat. ¶ Item in alio loco sic de eo scribitur. Omnia rex
regum sibi subdita regna videbat: fecit eum fame sonus et fortia
monarchaz. Totus alexandro famuletur subditus orbis. Magn⁹
et in magno dominetur maximus orbe. Sed post mundi triumphū
post vniuersale et vnicū totius mundi adeptum imperiū quid
magni sequebatur. Nunquid regni stabilitas aut potentie p̄perui-
tas. nunquid corporis incolumitas. aut presentis vite longeuitas.
Certe nequaquā. sed illud cōmune omnibus. Ultimus ad mortem
post omnia fata recursus. Tunc bene potuit dicere Alexander in
hora mortis sue illud Job. Ecce ego quondam opulentus repente
contritus sum. Nam solūmodo per duodecim annos ⁊ non ampli-
us imperauit. Sic enī scribit de ipso Petrus in aurore. Bis se-
nis dominans annis morti vir obedit. Cuius viuit adhuc rescia
fama mori. Similiter de morte conquerendo potuit dicere illud.
Job. xix. Spoliauit me gloria mea et abstulit coronam de capite
meo. destruxit me vndiq; et perco. Ecce charissime iam manifeste
patet licet omnia cesar habet tamen gloria cesaris esse desinit et tu-
multus vir erit ei octo pedum. Ex quo apparet euidenter q̄ regia
maiestas oīs terrena p̄as. Prosperitas rerū series longinqua die-
rum. Præterit absq; mora mortis cum venerit hora. Unde dicit ali-
us poeta. Es sapiens marcet sapientia morte redundans. Diuicie
lapsu mobiliore fluunt. Es probus. expirat probitas. es honestus
honestas labitur: es fortis fortis morte cadunt. Sane iam video
q̄ singula de nobis anni furantur cunctes. Et ergo Si fueris di-
ues: pulcher: fortis:ue quid inde. Si de minus mundi: si rex: si papa
quid inde: Tam cito prætereunt hec omnia quod nihil inde Sola
manent merita. quia glorificabimur inde. Unde Isidorus in qua-
dam omelia dicit sic. Dilectissimi pensare debemus quam brevis
est mundi felicitas. quam modica est huius seculi gloria. quam ca-
duca ⁊ fragilis est temporalis potentia. Dicat qui poterit. Vbi sunt
reges: vbi principes: vbi imperatores: vbi rerum locupletes:
vbi potentes seculi: vbi diuites huius mundi. Quasi umbra tanrū

erūt. et velut sompniū euanuerunt. Querunt et non sunt. Quid
dicimus ad hec. Reges obierunt et principes mortui sunt. Multi
tamen putent se diu viuere. et quasi nunq̃ morte cadere de p̃senti
vita. Certe non sic impij non sic. Vos autem sicut homines mori
emini et sicut vnus de principibus cadetis. Naz vt dicit Seneca
ad Lucillum. Vnius eminentis vite cadere est exitus. vnde scribi
tur in Gb̃eta. Omnia mors delet omnia morte cadunt. Vniuersas
em̃ felicitates hominū mors terminat et concludit. Nam cum pre
dicaueris fidem Abiabe: pietatem Ioseph. claritatem Moyſi. for
titudinē Sampsonis: zelum Phinees. Dauid mansuetudinē. He
lisei miracula. Salomonis diuitias et prudentiam. Absolonis pul
chritudinem et formam. semper extrema omniū lucus occupat. si
nisq; historie finem hominis imponit. vnaq; conclusio singulorum
videlicet. Et mortuus est. Ecce iam patet manifestissime per pre
dicta q; forma: genus: mores: sapientia: res et honores. non retinēt
hominem qui ruit in cinerem. Nam omne quod est genitum tenē
dit ad interitū. Hinc est q; Ouidius dicit. Orus cuncta suos re
perunt matremq; requirunt. Et redit in nihilū quod fuit ante ni
hil. Omnia ad nihilum deuenerunt tanq̃ aqua decurrens. Si
militer et ego miserrimus quasi ad nihilum redactus sum et nesci
ui. Nam dies mei sicut vmbra declinauerunt et ego sicut fenu arui
Puluis em̃ sumus. Homo sicut fenu: dies eius sicut flos. sic efflo
rebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet. et non
cognoscet amplius locū suum. Ecce iam considera q; homo est res
fragilis durans tempore paruo. Efficitur similis flori qui crescit in
aruo. vnde Esaie. xl. Omnis caro fenu et omnis gloria eius qua
li flos agri. Vere fenum est populus. exsiccatur fenum et ceci
dit flos. Et ergo cur superbit homo qui est quasi fenum rectorum
quod priusquam euellatur exaruit. Vnde scribitur in Thobia. Est
homo vas luteum: vas lamentabile: fenum aridulum. fragilis gle
bola: saccus olens. Carnis vita: labor carnis: conceptio tabes men
strua: putredo finis: origo luctus. Sperma prius: modo saccus olens.
Post vermibus esca in tumulo. Pro qua dote superbit homo. Iez.
Bernhardus in libro meditationū. Vnde superbit homo cuius cō
ceptio culpa. Nasci pena: labor vita: necesse mori. Post hominē ver
mis: post vermem fetor et horror. Sic in non hoiem vertit omnis
homo. Attende ergo principiū vite tue et medium et finem siue ter
minū. et inuenies magnam occasionem te humiliandi. Quid cogi
tas. quid dicis. et quid temetipsum facis. Nonne puluis es et terra
Scriptum est enim Ecclesiast. xij. Reuertatur puluis in terram

suam vnde erat. In terram vilissimā. in terrā putridam vermibus
repletam. Job. xviij. Putredini dixi pater meus es tu. mater mea ⁊
soror mea vermibus. Item Ecclesiast. xviij. Omnis homo terra et
cinis. Et Genesis. iij. Reuerteris in terram de qua sumptus es qz
pulis es et in pulcre reuerteris. Et sicut amonet Alanus. Esto
memor qz pulvis eris et vermibus esca. In gelida putres quādo
iacebis humo Non erit in mūdo qui te velit vltra videre Luz tua
rancidior sit caro rupta cane. vnde Bernh. Quid fetidius humāo
caduere: quid horribilius mortuo homine. cuius erat in vita gra-
tissimus amplexus sit in morte horribilis aspectus. Quid ergo pro
sunt diuitie: quid delitie: quid honores. Diuitie non liberant a mor-
te nec delitie a vermib⁹ nec honores a fetore. O deus eterne q̄ mi
sera sorte clauditur omnis homo. Lerte tu charissime si predicta di-
ligenter attenderes: maximaz humiliationis causam procul dubio
inuenires. Item qz mortis memoria hominem humiliat ptz. iij. Re-
gum. xxi. de Achab qui audita p̄matione mortis tibi sacra ab He-
lia interm humiliatus est sic qz dominus dixit ad Heliaz. Nonne
vides achab humiliatū coraz me. Legitur qz in romana curia quon-
dam fieri solebat et adhuc fit suo tempore. qz creato papa appor-
taf coram eo stuppa. qua incensa dicebat sibi sub hac forma. Sic tran-
sit gloria mundi. hoc est. sicut ignis stuppam velociter et cito redi-
git in fauillam: sic omnis mundi gloria cito labitur ⁊ preterit quasi
ymbra. Narrat etiam Isidorus consuetudinem antiquitus fuisse.
qz prima die coronationis imperatoris Constantinopolitani cū es-
set in gloria sua latomus quidam apportauit ei tria vel quatuor ge-
nera lapidum dicens ei qz eligeret de quo veller sibi fieri monumē-
tum. Item legitur de beato Johanne elemosinario patriarcha Ale-
xandrino qz dum sepulchrum eius fieret nunqz voluit perfici. ordi-
nans qz in magnis festiuitatibus in honore suo aliquis veniret ad
eum ita dicens. Dñe sepulchrū tuum impfectū est iube illud pfici. qz
nescis qua hora fur est aduēurus. Et quare fiebat ista de papa: im-
patore: et p̄iarcha. qz oēs erant status excellentissimi hui⁹ mūdi nisi
vt semetipsos recognoscerēt hoīes mortales. ⁊ vt spe longioris vite
magnanimitate potentie seu rei terrene glorie superbiendo se non
extollerēt. sed mortis memoriam pre oculis habendo se in omnibus
humiliarent. vnde per p̄phetam dñ in psalmo. Sciant gentes quōz
homines sunt. homies inquam. i. de humo seu de limo procreati. et
ideo necessario moriunt. vnde Ecclesiast. xli. Omnia q̄ de terra sunt
in terrā conuertent de quorū numero oīs homo deputaf. vnde pro-
pheta Hieremias dñ. Terra: terra: terra: audi sermōes meos. Ter-
ram vocat hominem ter. Est em̄ terra. qz de terra creatur. in terra

conuersat et in terrā redit et mutat. Terra est creacōe p̄uersacōne
et morte. Terra est natura vita et sepultura. Terrā sapit terrā līn-
git. terrā sinit et cōcupiscit. Cōglutinat⁹ est in terra vēter eius. de
scendit ad inferiora terre. Celestīū oblit⁹ p̄o terrā pugnat. p̄ ter-
ra mare nauigat. p̄o terra terrā cīrcuit et perambulat et sepi⁹ p̄o
terra nūc hoc nunc illud homo miserabilis anxius laborat. nec a tā
libus cessat donec qui de terra sumpt⁹ est reuertit in materiā p̄i-
mā videlicet terrā. dicens illud. iij. Reg. ij. Ecce ingredior vias vni-
uerse terre. Et ideo cum fer: cūz līmus: cū res vilissima sīmus. Un-
de superbimus quia ad terram terra redimus.

¶ De meditatio mortis facit hominem omnia contemnere.

Agit etiam secūdo mortis memoria hōiem omnia cōtemnere
et tanq̄ nihilū se reputare. vnde Hiero. in plogo suo sic inq̄
Facile p̄temnit omnia qui se semp cogitat morturū. Nam cō-
cupiscētia oculorū contemnit q̄n aliquis cogitat se breuiter oīa reli-
cturū. Concupiscētia carnis p̄temnit dūmodo quis p̄siderat q̄ cor-
pus suū propriū quasi in instanti erit cibus vermī. Superbia vi-
te despiciū dum quis hoc corde ponderat q̄ ille qui vult esse super
alios ponet in terra subtus pedes omnīū. que est infimū elemento-
rū. Et ideo dicit idem Hiero. in epla ad Ciprianū. Memēto mor-
tis tue et nō peccabis. Qui quotidie recordat se morturū p̄temnit
p̄sentia festinans ad futura. Esau autē p̄sideras sibi mortē imminere
re facilliter contēpsit terrena. vnde dī Gen. xv. En morior qd mibi
proderūt primogenita. Itē Isidorus aduertēs p̄sentem vite breui-
tatē et q̄ ea que vident hīc possideri quasi instatissime videlicet in
morte relinquēda sunt. ad illoz exhortans contēptū sic inquit
ait. Si vis esse quietus nihil seculi appetas. Semp requiem men-
tis habebis si curas seculi a te p̄iceris. abijce a te quicquid bonū
propositū poterit impedire. Esto mortuus mūdo et mundus tibi.
Mundi gloriā quasi mortu⁹ non aspicias. ab effectu hui⁹ vite qua
si mortuus te iam separa. sicut sepultus nō habeas curas de seculo
tanq̄ defunctus ab omni te purga negotio. viues contemne qd p̄-
mortē non poteris habere. vnde ait Seneca. Nihil eque tibi profi-
ciet ad temperantiā omnīū rerum tpaliū et contēptū sicut breuis
eui et huius t̄pis incerti meditatio. Igit̄ dilecte mī dum viuis me
mori mēte memēto mori. Unde legī in libello de dono timoris q̄
qdā magne l̄ature in philosophia datus mūdi vanitatibus au-
diens semel legi in matutinis de lōga vita patrum antiquorū et q̄
semp dicebat in fine ad quēlibet corū. Et mortuus est. vnde Gen. v.
Cogitauit q̄ sibi etiā taliter eueniret quantūcūq̄ t̄pis viueret su-
per terrā. et ex hoc concipies mundi contēptū intrauit ordinē p̄e

dicatorū in quo factus est peritus magister in theologia et vir exte-
mie sanctitatis. *Q*uā bene habuit hic p̄ oculis verba Ecclesias. xi.
sic dicētis. Si annis multis vixerit homo ⁊ in omnib⁹ his letatus
fuerit. meminisse debet tenebrosi t̄pis et dierū multorū que cum ve-
nerint vanitatis arguent p̄terita. vere in die mortis patet vanitas
et vanitatū vanitas ⁊ q̄ omnia fuerūt vana. Unde scribit Ecclias.
iij. Cuncta subiacēt vanitati ⁊ sic est reuera vana sunt om̄ia vniuer-
sa et singula. Vanitas est vita nostra et quelibet mūdi creatura. nā
vt dicit in psalmo. Vniuersa vanitas omnis homo viuēs. Tu autē esti-
mas diu viuere et hec t̄palia annis plurimis in delicijs possidere.
Carissime nō sic. Homo vanitati similis factus est dies eius sicut
vmbra p̄tereunt. Ecce iam vides q̄ dies tui erūt pauci et episcopa-
tū tuū accipiet alter. et ideo t̄pa longa noli tibi p̄mittere vite. quos
cūq; ingrederis sequit̄ mors corpis vmbra. Ideo si bene inspere-
ris te et verba tibi dicta. ac etiā postmodū dicenda cordis auri-
bus diligēt̄ p̄ceperis. potius deberes dicere vado mori credens p̄ lon-
gū viuere t̄pūs. forte dices hec est vltima vado mori. Tibi em̄ dicit̄
Luce. xij. Stulte hac nocte demones repetant aīam tuā a te: que sūt
parasti cuius erūt ⁊ Ergo vade mori vade certus q̄ velox est depo-
sitiō tabernaculi tui vt scribit̄. ij. petri. j. Et cogita iam te mortuū
quē scis de necessitate etiā quātoſlibet annos proculdubio mortuū
rū ac contēne trāsitoria que statim et absq; mora (q̄uis inuīte) erūt
relinquēda. vnde poeta refert. Prædia terrarū: possessio diuitiarum
fabrica m̄porū: grandis structura domorū: gloria mensarū: cū deli-
cijs epularū: Insignesq; thori: mappe cūq; decori. Resplendens
vestis que moribus obstat honestis. Bux armentorū spaciōsus: cul-
tus agrosū. Fertile vinctū diuersa vite repletū. Gaudia natorū: di-
lectio dulcis eorū. Cuncta relinquent̄ nec post hec inuenient̄. Ex
his iam vide ⁊ considera q̄ nihil stabile seu permanēs est in p̄senti
vita. vnde dicit̄ Eccī. ij. Magnificauī opa mea edificauī mihi do-
mos. plantauī vineas: feci ortos et pomeria: conſeui ea cūcti generis
arborib⁹. ⁊ extruxi mihi piscinas aquarū vt irrigarem siluas ligno-
rū germinantiū: possedi seruos et ancillas multāq; familiāz habui
Armēta quoq; et multos auīs greges vltra oēs qui ante me fuerūt
in iherusalē: coaceruauī mihi argentū et aurum et substantias regū
ac prouinciarū feci mihi cātōres et cantatrices ac delicias filiorum
hominū. Cīphos ⁊ viceos ad vīna in ministerio fundenda ⁊ super
gressus sum opibus oēs qui fuerūt ante me in iherusalē. Sapiētia
quoq; pseuerauit mecum et om̄ia que desiderauerūt oculi mei nō ne-
gavi eis: nec p̄hibui cor meū quin frueret̄ voluptate et oblectaret
se in his que parauerā. Cumq; vertissem me ad vniuersa opa que

fecerant manus mee: et ad labores in quib⁹ frustra sudauerā, vidi
in omnib⁹ opibus vanitatē ⁊ afflictionē animi ⁊ nihil pmanere sub
sole. Vere nihil pmanet, oia em̄ transeūt ⁊ labunt⁹ quasi vmbra, vñ
Job. de garlādria. Qd fuit est et erit: perit articulo brevis hore. Er
go qd prodest esse: fuisse: fore ⁊ Esse fuisse fore tria sñ florida sine flo
re. Nam simul oē perit qd fuit est et erit. Mundus em̄ trāsīt ⁊ con
cupiscētia eius. Et ideo Qd breuiter durat quis prudens querere
curat. Unde Bernh. in li. meditationū sic ait. Quid thesaurizat q̄s
in terra cū sine dilatione transeat et illud qd colligit et ille qui col
ligit. Tu ergo homo quē fructū expectas in mundo: cuius fructus
est ruina et finis mors. Utinā hec intelligeres et nouissima pvide
res. Itē Petrus blesensis in quadā epistola sic dī. Gloria mūdi fal
lax et seductoria suos decipit amatores. Quicquid em̄ vel futuruz
promittit: vel in p̄senti pvidet: totum ad nihilū deuenit tanq̄s aqua
decurrēs. Ergo inspicē q̄s fragilis: q̄s fallax: q̄s inanis sit mūdus et
illius gloria quā cupimus. Et igit̄ o stultissime Cur cito non sper
nis que p̄tereuntia cernis. Nonne vides mundum miserū nimis
et furibundū. Sub gladio dire mortis languendo perire.

¶ Qd mors facit hominem penitentiam acceptare.

Iuxta ordinem p̄missorū nunc restat diligēter inuestigare
qualiter mortis mēoria facit hominē penitentiā aggredi
sue acceptare. Illud clare p̄z Jone. iij. de Niniuitis qui
ad p̄minationē mortis p̄niam peregerūt. Item Luce. iij.
Facite dignos fructus penitentie. Et subdit. Securis ad radicem
arboris posita est. id est cōminatio mortis. Luz occideret eos que
rebāt eum et reuertebant⁹ sc̄z ad penitentiā. Unde Ambrosius sup
Lucam. Ne mihi si peccata mea non desseuero. Ne mihi si media
nocte nō surrexero ad p̄fitendū tibi dñe. Ne mihi si doluz proximo
meo fecero. ve mihi si veritatē non dixerō. Ad radicem arboris se
curis posita est. fatiat qui potest fructus gratie. q̄ debet p̄nie. adest
dñs et qui requirit fructū vite. Job etiā considerās breuitatē p̄sen
tis vite potius elegit hic q̄s postmodū inutiliter sine fructu penite
re. vnde dī Job. x. Paucitas dierū meorū finiet breui. dimitte ergo
me vt plangam paululum dolorem meum anteq̄ vadam et nō re
uertar ad terrā tenebrosam et opertam mortis caligine. Vere tem
pus p̄fens est breuissimū. Nam vt dicitur Job. xij. Breues dies
hominis sunt. Item. i. ad Corinth. viij. Tempus breue est: et ideo
esset melius modo breuiter et leuiter sustinere modicum q̄s postea
dolere et inutiliter penitere p̄ infinita secula seculorū. vñ dī Augu.
in li. de decē cordis. Melior est modica amaritudo in faucibus q̄s
coimentū eternum in viscerib⁹. De breuitate p̄ntis vite idem dī in

sermone. Vita hominis tota brevis est ab infantia vsq; ad decrepi-
 tā senectutē. Adam em̄ si adhuc viueret et hodie moreret. qd ei lon-
 gitudō vite p̄fuisset. certe modicū vel nihil. immo posset dicere. Jā
 mihi p̄terite fluxerunt tpa vite. Unde Quid p̄dest homini si uiuat
 secula centū Lū moritur vitā transisse putat quasi ventū. Et ergo
 dicit Aug⁹. super psalteriū. Si toto tpe illo uiueres ex quo adam
 emissus est de paradiso vsq; ad hodiernū diem: certe videres vitā
 tuā non fuisse diuturnā que sic auolasset. Vita aut̄ vnūscuiusq; ho-
 minis quāta est adde tātoslibet annos: duc longissimā senectutem
 quid erit. nōne quasi auroza matutina ē Jē d̄t idem in quadā ome-
 lia. Fragiliores sumus q̄ si vitrei essemus. vitrū et si fragile est tñ
 bene seruatiū et custodiū diu durat. vita aut̄ humana quantūcūq;
 seruet durare nō potest. nam scribit̄ ad Hebr. ix. Statutū est om-
 nibus hominib⁹ semel mori. Unde Seneca de remedijs fortuitorū
 Vita nostra pegrinatio est cū diu ambulaueris deniq; redeundū
 est. Hāc mortis necessitatē et humane vite breuitatē p̄siderabat gē-
 tilis ille Xerxes de quo bt̄us Hiero. scribens in eplā ad heliodorū.
 sic inq̄. Xerxes ille potētissimus rex qui subuertit montes: mariaq;
 p̄strauit: cū de sublimi loco cerneret infinitā multitudinē sui exerci-
 tus dicit̄ eo fleuisse q̄ nullus eorū quos cernebat sup̄iueret post
 centū annos. In humanis valde necessariū est humanā vitam non
 esse longeuā. Sicut Barlaam refert ipsa cuidā arbori compā ad
 cuius radices sedent duo mures. vnus albus nigerq; reliquus. id
 est dies et nox. hui⁹ arboris vite radices incessabiliter corrodentes
 Jē Aug⁹. in originali tractās illud Jacobi. iij. Que est nostra vita
 Vapor ad modicū parēs deinceps terminat̄: sic dicit. Vita hec est
 vita dubia vita ceca et erūnosa quā humores tumidāt. dolores de-
 siccāt: aera morbitāt: esce inflant: ieiunia macerāt: ioci solvunt: tristi-
 cie consumūt: sollicitudo coartat: securitas hebetat: diuitie tacent:
 paupertas deijcit: iuuētus extollit: senectus incuruat: infirmitas fran-
 git: meror depressit: et post hec oīa mors interimit et vnūuersis gau-
 dijs sitū imponit ita vt cuz esse desierit nec fuisse p̄tēt. Et hoc est
 qd dicit̄ Sap̄ie. ij. Exiguū et cū redio est t̄p̄s vite nostre. Ex n̄bi-
 lo nati sumus et post erimus quasi nihil fuimus. Et ididē. Umbra
 transiens est t̄p̄s nostrū. Jēz Sap̄. j. Transiet vita nostra tanq̄
 vestigium nubis et sicut nebula dissoluet̄ que fugata est a radijs so-
 lis et a calore ei⁹ aggrauata. Job. xvi. Ecce breues anni transierūt
 et semitā per quā reuertar ambulabo. Eiusdē. ix. Dies mei velocio-
 res fuerūt cursore p̄tereūt quasi naues portātes et sicut aqla
 volans ad escam Eiusdē. vij. Dies mei velociores transierūt q̄ a
 texente tela succidit̄ et cōsumpti absq; vlla spe. Memēro mei de⁹

quia ventus est vita mea, et non reuertat̃ oculus meus vt videat̃ bona, nec aspiciat me vllus visus hoīs, vñ Petrus in aurora. Telerentis citi⁹ tua vita secat̃. Nam nullo trāsire die vel nocte morat̃. Qd̃ si līs vento fuerat tua vita memēto Que fugit absq; mora que sola trāsit in hora. Ecce q̃ breuis et modica: q̃ instabilis et caduca est hec pñs nr̃a vita, nam vt scribit̃ Eccl̃. xix. Numer⁹ dierū hoīm vt multū centū anni. Sed iste numerus p̃ successus tpm̃ est modicū minoratus, vnde etiā in Psal. 82. Dies annorū nostrorū septuaginta anni. Si aut̃ in poteratib⁹ octoginta anni, ampli⁹ eorū labor et dolor. Sed qd̃ est hoc tpm̃ octoginta annorū vel centū annorū per qd̃ homo vinit, est hoc tpm̃ magnū: est hoc longū annorū sp̃atū reputandū. Lerte nō, sed respectu eternitatis poti⁹ est momētū, q̃ tpm̃ nominandū. Cū etiā mille anni sint ante oculos dñi sicut dies hesterni q̃ p̃terit et trāsit velut ymbra. Vere vcre hec est vita breuis: lubrica: pena: dolor. Item non solū ponderāda est pñtis vite breuitas sed etiā maxima incertitudo. Cū dubia incertis versetur vita piclis. Nescimus em̃ diem neq; horā. Sed cū dixerit pax et securitas tūc repētinus supueniet interitus et forsitan fur ille est hodie aduēturus, vnde poeta. Quis scit adhuc annos plures cōplebit̃ annos. Nescis an cras te mors sit raptura vel añ. Et ergo d̃r̃ Esaie. xxxvij. Dispone domui tue q; morieris tu et nō viues. Et ibi dem. Precisa est velut a texēte vita mea dū adhuc ordire succidit me. Nam dū primo incepti viuere in eodem tpe etiāz incepti mori appropinquare, vnde Sap. v. Nos statim nati cōtinuo desinimus esse. Vñc est q̃ Seneca in epistola d̃r̃. Quotidie morimur nā q̃ cotidie demit̃ aliqua ps vite. Et sic qd̃ aliud est vita nostra q̃ quidā cursus siue trāsitus, vnde non immerito horologio compar̃ qd̃ gradatim sp̃ transiit et vsq; ad certū punctū p̃tinuo discurret et tūc subito ac improuise cadit ac cāpanellas tāgit et eas sonitū facere compellit. Sic in veritate vita nostra semp labit̃ et fluit vsq; ad certū punctū, hoc est ad vite terminū a deo patre statutū et p̃fixū quē nemo poterit p̃terire, tunc em̃ deficit et cadit et cāpanellas realiter et ad lrām sese pulsare et sonare facit. Igit̃ euigila et prudēter expecta cursum vite tue, nam horalogiū tuū gradus paucissimos habz per trāsire. Omni em̃ hora plures gradus p̃terit et transcēdit et statim cū ad vltimū puenerit in baratrū mortis subito dilabitur et cadit. Audi ergo qd̃ poeta de hoc refert. Vlt̃ breuis velut ymbra leuis fugit annihilat̃. Sic vadit subitoq; cadit dum stare putat̃. ¶ Me dia nanq; vita in morte sumus. Et ergo dicit̃ de hoc Eccl̃. ix. c. Nescit homo finem suum sed sicut pisces capiunt̃ homo, et sicut aues comprehendunt̃ laqueo, sic etiam capiunt̃ homines in tpe malo. Ecce

tam venit finis: finis venit, nam mors vite est vltimus finis. Hic
est finis cunctorū hoīm qui ammonet in domo luctus vt habetur
Eccl. vii. vnde dicit in libello metrico de vita et gestis ipsius Aleran
dri magni. O felix mortale genus si semp haberet Eternā p̄mence
bonū finemq; timeret. Qui tam nobilib⁹ mediā q̄ plebe creatus.
Improuisus adest: anie discrimine magno. Ecce iam frater carissī
me. Vita qd est hoīs nisi res vallata ruinis. Est caro nostra cinis
mō principiū mō finis. Nunc est q̄ Bernh. dicit. Cū recordor q̄ sum
cinis et q̄ cito venit finis: sine fine p̄timeſco et vt cinis refrigescō.
Et q̄ fm Grego. valde se sollicitat homo in bono ope qui semp co
gitat de extremo fine. igit̄ dilectissime. Nēm crede dicē tibi diluxisse
supremū. Semp habēs memori mēte necesse mori. Quis ergo hō
sane mētis considerās breuitatē et maximas incertitudinē hui⁹ mi
serabilis vite ac p̄pinitatē mortis iam venturę. Quis aniaduer
tens diligenterq; reuoluēs q̄ animi nostri velut aranea mutabunt̄
et dies nostri sicut fumus deficiūt: et q̄ homo natus de muliere taz
breui viuūt tpe. qui quasi flos egredit̄ et conterit̄ ac fugit velut um
bra. Quis etiā mēterenus hec ponderās ac intueēs cordialiter et cō
siderās sic seducit̄ a dyabolo: mūdo: et carne q̄ penitere negligit in
hoc tpe breuissimo. immo vt verius dicā in hac p̄nti horula siue mo
mēto. Certe nemo negligit siue differt nisi quē malitia sua penitus
excecavit. O quāta pena talib⁹ hominibus de illa negligentia con
sequet̄. vnde dicit Paulus ad Hebreos. ij. Quomō effugiemus si
tantā neglexerimus salutē. Nunc beatus Effrem dicit. Charissimi in
hoc breui tpe si neglexerimus nullam oīno excusationē habebim⁹.
quaz pro facinoribus nostris ostēdamus. Noli ergo breuitatē hui⁹
tpis negligere. ne per infinita secula p̄nia infructuosa postmodum
incipias tarde penitere. Igit̄ festina ne tardaueris ne cū fatuus vir
ginibus finaliter excludaris Math. xxy. Ecce sp̄s venit et que
parate erāt intrauerūt cū eo ad nuptias et clausa est ianua. Super
quo bt̄us Grego. sic dicit. O si palatū cordis sapere posset quantū ad
mirationis habet. Ecce sponsus venit. Quantū dulcedinis. intraz
uerūt cū eo ad nuptias. et quantū amaritudinis. et clausa ē ianua.
Charissime si hec sapes et intelligeres ac frequēter cordeten⁹ rumi
nares ad p̄niam vtiq; festināter curreres. Nec tp̄s acceptabile et
dies salutis p̄ cōmessacōes et otia inutiliter p̄deres sine fructu. Et
ergo scribit̄ Apocal. ij. Memēto vnde excideris et penitentia age.
Regitur apud Clareuallē accidisse q̄ quidaz vir sanctus cum
esset in oratione audiuit quandā vocem miserabilem lamentatē
et cū inquireret qd hoc esset r̄ndit. Ego sum anima cuiusdā dam
nati infelices meam deplangēs damnationē. Et cum de pena eius

BB ij

quereret dixit q̄ inter omnia que dānatos magis excitabāt ad pe-
nam erat amissio t̄pis sibi dei gratia collati in cuius parua morula
potuissent penitentiā egisse q̄ eos liberasset a pena infernali. Unde
Hugo de sancto victore. Omnia gehenne supplicia sup̄at deus non
videre et bonis carere que in potestate habuisti obtinere. Opere
mur igit̄ dum t̄p̄s habemus ne postmodū dicamus penitendo il-
lud Hiere. viij. Transijt estas finita est messis et nos saluari non
sumus. Nunc est q̄ denotus ille Estrem nos amonet dicens. Obse-
cro vos charissimi et suppliciter rogo. O amici mei vigilate in hoc
bicui t̄pe: in hac hora. xi. contēdite. iam em̄ vespera p̄perabit cū glo-
ria multa remunerator adueniet reddere unicuiq̄ sc̄dm opera sua
Exemplariter etiā pat̄z q̄ mortis mēoria inducit hoīem ad p̄niam
fatiendaz. Unde legīt de quodam milite flagitioso q̄ nullā p̄niam
a papa Alexādro sibi imposita voluit acceptare. tandem papa dedit
sibi annulū suū vt illum in digito suo pro p̄nia portaret et quācūq̄
eum inspiceret q̄ de morte sua cogitaret. Qd̄ cū fecisset pluribus
diebus tandem ad papā redijt dicens q̄ paratus esset oēm aliam pe-
nitentiā quātamcūq̄ sibi iniūgeret facere et adimplere. ¶ Item le-
gīt de quodam alio peccatore qui etiā nullam a p̄fessore voluit ac-
ceptare p̄niam tandē confessor suus sibi hoc iniūxit vt p̄ciperet ser-
uitori suo q̄ semp in primo ferculo baculū decoricatū et p̄sentaret
dicens. Dñe ad memoriā reducat̄s q̄ necessario habetis mori et ne
scitis vbi. quō et qñ. Cum aut̄ per t̄p̄s aliquod hoc factū fuisset et
per hoc que comedebat sibi in rediū verterent̄ dixit confessori suo.
q̄ paratus esset oēm aliam p̄niam facere quātamcūq̄ etiā veller.
Nam cor suū in seipso conturbatū erat et formido mortis cecidit
sup̄ eum. Ex p̄dictis ergo satis pat̄z q̄ mēoria mortis facit hoīem se
humiliare: omnia contemnere: p̄niam aggredi siue acceptare et ex cō-
sequēti peccata deuicare. Et ideo. Sepe recorderis bone frater q̄
moreris. Si memor es mortis felix eris cito sortis.

Sequūtur nunc Exempla et

varijs sacrarū litterarū passibus homini xp̄iano admodum vtilia.

¶ Petrus damiani ad Blancā comitissaz de terrorib⁹ mortis.

Densandū quippe est cū iam peccatū anima vinculis
incipit carnis absolui q̄s amar o terrore cōcutit: quan-
tis mordacis consciētie stimulis lacerat̄. Recolit verit̄
ta que p̄misit. vider mādata que negligēter implere cō-
tempnit. dolet indulta p̄nie t̄pa sese inaniter percepisse.

Florat immobilē districe vltionis articulū inuitabiliter immine-
re. Manere fatagiri: ire compellit̄. recupare vult p̄dita nō audiat

Post terga respiciens toti⁹ transacte vite cursum velut vnū breue
deputat itineris passum. Ante se oculos dirigit et infinita phenni;
tatis spatia dephendit, ploiat itaq; q; ante tam breue spatiū acqui
rere potuit letitiā oīm seculorū. Deslet etiā se ppter tam breuis ille
cebre voluptatē inenarrabilem ppetue suauitatis amississe dulcedi
nem. Erubescit quia propter illam substāciam que vermibus erat
noxia: illam neglexit que choris angelicis erat inferēda. Jam radi
os mentis attollit et dum diuitiarū immortalīū gloriā contemplat^r
eam ppter vite inopiam perdidisse confundit. Cumq; sub se refle
cit oculos ad huius mundi cōuallem tetrāq; caliginem. super se
vero miratur eterni luminis claritatē. liquido dephendit quia nox
erat et tenebre qd amauit. O si rediuiū pnie tēpus promereri po
tuisset q; dure conuersationis iter arriperet; quātis se deuotionū
vinculis innodaret. ¶ Interea duz ebescētes oculi contabescūt. dū
pectus palpitat: dum raucū guttur anbelat: dentes et palatum ni
grescunt et quandam velut eruginem contrahunt. Pallescunt oia
membra cuncta rigescūt. Dum hec et huiusmodi tanq; vicine mor
ti precedentia famulātur officia. assunt omnia gesta simul et verba
nec ipse etiā cogitationes desunt. et cūcta hec amarū contra actores
testimoniū reddunt. Coacervant omnia ante respicientis oculos et
que respicere refugit. coactus et inuitus attendit. Adest preterea
hinc horrenda demonū turba: illinc et virtus angelica. In illo qui
melius est liquido deprehendit cui parti iure possessio vendicetur
Nam pietatis in eo videntur insignia visitationis angelice blan
dicijs delinitur atq; armonice melodie vt exeat puocatur. Quod
si cum sinistre parti nigredo meritorū et fetiditatis squalor adiūdi
cet. intolerabili mox terrore concutitur. repentini imperus violētia
perturbat: precipitat: inuaditur: et de misere carnis ergasculo vio
lenter euellitur et ad eterna supplitia cum amaritudine trahitur.
Jam vero post egressionem de corpore quis explicare valeat quot
armate iniquorū acies in insidijs lateant. quot frementes cunei se
ralibus telis obstructi tunc obsidant. Et ne libere transire possit
animus velut militari more constipate legiones oppugnat. Nec et
hmoi frequēter in corde versari quid est aliud q; lenocināti. huius
vite blādimenta respuere. mundo repudiū dare. illicitos mor⁹ car
nis illudere. solidūq; psecōis adipiscēte propositū indeclinabiliter
custodire.

¶ Ex horalogio eterne sapientie.

Et ecce ante discipulū similitudo iuuenis pulcherrimi qui
morte puentus in proximo migraturus. de salute anime
sue nihil disposuerat. qui hmoi voce lacrimabili clama
bat. Circūdederunt me gemitus mortis: dolores inferni

BB iiij

circūdederunt me. **D**eu me deus eterne ad quid in hunc mundū
nasebar. natus ex vtero cur nō statim perī. **E**n principiū vite mee
fuit cū fletu et dolore. nunc aut finis meus et exitus existit cū mi
serabili planctu et meroze. **O** mors q̄ amara est mēoria tua cordi
incūdo et in delicijs enurrito. **H**orribilis p̄ntia tua ei qui de etate
iuuenis et robore fortis. et qui potit̄ successib⁹ prosperis. **O** q̄ pa
rū credidissē q̄ tam cito mori debuissē. **S**ed nūc mors misera
repēte quasi in insidijs irrūpens irruisti sup me. comprehendisti me
et mille funib⁹ ligasti et in vīculis tecū trabis ferreis. sicut trahi
solet dānatus ad supplitiū mortis. **T**pūs p̄terijt: dilapsū est et a
nullo hoīm reuocari p̄t. nō fuit hora tam breuis in qua spūalia lu
cra suo valore oīa terrena incōpabiliter excedētia compare potuissē
sem. **D**eu me miserū. ideo nūc stillat oculus me⁹ p̄ dolore et palpe
bre fluūt aq̄s. q̄ reuocare qd̄ p̄terijt nō possum. **E**ya vos omēs qui
adestis: qui meā miserā videtis: qui flore iuuetutis adhuc gaudetis
qui t̄pūs aptus adhuc habetis: me respicite measq̄ miseras p̄sīde
rate et in meo pīculo damni vestrū declinate. flore iuuetutis vestre
cū deo expēdite. t̄pūs sacris occupate actionib⁹. ne similia faciētes
similia patiāmini. **O** felix p̄ntia et p̄uersio matura. q̄ securā. qui ac
tarde p̄ntie se cōmittit dubi⁹ et incertus erit. q̄ nescit an vere aut fi
cte peniteat. **O** cras cras q̄ longā restem fecisti mihi et in baratrū
mortis me p̄traxisti. p̄crastinādo decepisti me. **E**t qd̄ at huc dicaz
in primo est tribulatio mea vt de hoc mōdo recedā. **A**tende nūc ad
me queso diligēter. **E**cce in hac hora magis gauderē de breui oraci
uncula. puta de salutacōe angelica deuote p̄ me dicta q̄ sup milia
puri et argēti. **O** mi deus quāta bona neglexi. q̄ male accidit mihi
q̄ hec nō prouidi qm̄ bene puidere potui. quot horas nunq̄ reditu
ras pdidi. q̄ modica facta et negotia inutilia tractās. tam multa et
p̄tiosa bona neglexi. **O** mi deus nunc finē verbis meis impono vl
terius plāgere non valeo. **E**cce venit hora que me auferet de terra.
Deu me nūc video. nūc experior q̄ amplius viuere nō valeo. et q̄
mors est in p̄pīquo. **E**n manus inualide incipiūt rigescere. facies
pallefcere. visus obumbrari. et oculi pfundari ac trāsuerfari. **A**ch
me miserū p̄cture mortis amarissime circūdant me et cor debile
suffocare nitunt̄. **O** cordis angustie et p̄ssure mortifere. **E**n pulsus
incipit caprifare. anhelitus deficere et quasi ex pfundo se colligere
lucem hui⁹ mūdi amplius nō video. et ecce iam statū alteri⁹ mōdi
p̄ oculis mentalib⁹ quasi p̄meditādo p̄spicere incipio. **O** mi deus
q̄ miserabiles aspectus. en crūere bestie. laruales demonū facies.
nigri ethiopes innūerabiles circūdant me. insidiātes et spectātes
miserā aīam meā in primo exiturā. si forte torquēda eis in sortem

tradatur. En sudor mortis adest et membra penetrās et victā esse naturā et iam succubuisse attestās. O terribilis aspectus iusti iudicis mihi iam pñtis p timorē subito veniēris per exhibitionē. Hinc valete socij et amici charissimi. qz hinc iam exiturus oculū mentis ad purgatoriū quo iam deducēdus sum cōuerto. inde nō exiturus donec reddaz nouissimū quadrantē. Illic oculo cordis intueor mi serīa et dolorē penā et afflictionē multiplicē. Deu me miserū inter alias debitas penas in illo loco exurgere video flāmas igniū. et in uoluere z reimpingere quasdā aīas miseroiū. q̄ velut scintille flam miuome in medio ignis cādēntis discurrūt. Sicut cū magna villa tota in incēdio ponit. et in igne et fumo scintille pariter sursum et de orsum ferunt vllulātes. z p dolore cruciatū clamātes singule z di cētes. Misere mini mei misere mini mei saltē vos amici mei. Ubi nūc est amicorū meorū adiutoriū. vbi pmissiōes bone p sanguineorū et aliorū per quoz inordinatū affectū nosmetipsos neglexerim⁹ et nobisipsis hāc penā adauximus. Deu cur tot fecimus laborayimus eis placere volentes et male remunerati sumus. ardemus et estuamus. nec ab illis adiutorium recipim⁹. Deu cur de salute nostra nō nobismetipsis puidimus. En miruz afflictio purgatoriū qd patimur supplicii superat qdcunqz huius tpalis mūdi. Unice horre istius quā patimur acerbitas penalitatis centū annos in se pus tā habere seculi transeūntis misērias. sed sup oīa genera tormento rū ledit nimis illius diuine satietis absentia. Et hec oīa predicta in vltimo agone constitutus tibi pro mēozali relinquo. Ex his dictis agonisando expiro.

¶ Gregorius in Omelia.

¶ Qui in quā sunt hūane aīe maiores inimici q̄ maligni spūs. qui hāc exeunt a corpe obsider. quā in carnis amore positā deceptoris delectacōib⁹ fouēt. quā vallo circūdant. qz aī mentis eius oculos reductis iniquitatib⁹ quas ppetrauit. hāc ad solietatē sue damna cōis trabēres coartāt vt ipsa iam extremitate vite deprehensa et a quib⁹ hostib⁹ circūclusa sit videat z inde euadendi aditū inuenire nō possit. qz opari iam bona nō licet q̄ cuz agere licuit contēplīt. de quib⁹ adhuc apte qd sequit̄ intelligi p̄t. Circūdabūt te et coangustabūt te vndiqz. Maligni quippe spūs vndiqz angustāt aīam qñ ei non solū opis sed etiā locucōis et insup cogitacōnis iniquitates replicāt. vt que pri⁹ se p multa dilatauit in scelere. ad extremū de omnib⁹ angustiet in retribucōne. Si em̄ districte penes cuius sit pōderis impropertū ex ore veritatis agnoscat. cuz negligēti et futu ra nō prouideri dī. Et qdem in hac die tua q̄ ad pacē tibi nūc autē abscondita sunt in oculis tuis. Nam cogitandū valde est q̄ terribilis erit hora nostre resolucōis. q̄s pavor mēris. quāta tūc omniū

malorū memoria, que obliuio trāsfacte felicitatis, que formido ⁊ cōsideracō iudicis. Quid ergo nobis esse de pñtib⁹ ad delectationē debet qñ simul cūctis trāseuntibus non valet trāsire qđ imminet qñ et hoc funditus finit quod diligit. ⁊ illud incipit vbi dolor nunqđ finitur. Tunc maligni spūs egrediente anima sua opera requirūt, tunc mala q̄ suaserūt replicant, vt sociā ad tormentū trahant.

¶ Hieronimus in epistola ad Demetriadem. Respuant honores, despiciant diuitie, ipsa quoq; vita nostra martirij amore contēnat. Et hec oīa et si p̄ eternitatis p̄mio non darent, essent tamen qñq; peritura. Amittūt hec etiā illi qui semper cupiūt possidere, qđ multos memoria nostra retinet in maximis honorib⁹ ⁊ diuicijs constitutos repēre de summo illo potentie fastigio concidisse, ⁊ eos qui timore elati aliud quidē qđ hoīes iam se putabāt exitu suo tandē docuere nos qđ fuerint. Quid em̄ in hoc mundo stabile, quid firmū est, qđ porro non breuē et incertū et casui non seruicēs. Quale illud bonū est qđ semper timeas amittere vel qđ auferendū abs te metuas vel a te relinquendū scias. Nam et si nullo eripiat casu vel morte certe perdendū est. Et si vita nostra tendat per mille annos et ad extremū illū diem totius etatis quotidiana deliciarū voluptate veniam⁹, quale hoc qđo diu est qđ sine delect. Age iam trāsactū vite tue t̄pūs anio reuolue. Nonne videbit tibi vmbra quedam fuisse qđ transijt et instar somnij tenuis incertū esse omne qđ videt. Hoc idem et decrepitus senex sentire potest cui cōuenit dicere cū p̄pheta. Dies mei sicut vmbra declinauerūt et ego sicut fenū arui.

¶ Ex dialogo Grego:ij.

¶ Vir quidam in hoc mundo valde diues fuit Crisorius nomine sed tñ vicijs plenus quantū rebus: supbia tumidus: sue carnis voluptatib⁹ subditus, in acquirēdis rebus auaritie facibus accēsus. Sed cū tot malis dñs finē ponere decreuisset corpali hunc molestia percussit. Qui ad extremū veniens eadem hora qua iam erat de corpe exiturus apertis oculis vidit terros et nigerrimos spūs coram se assistere et vehemēter imminere vt ad infernī claustra se raperēt. Lepit tremiscere pallefcere et sudare, et magnis vocibus indutias petere, filiūq; suū nomine Marimū quē ipse iam monachus monachum vidi nimis et turbatis vocibus clamare dicens Marime curre, nūqđ tibi mali aliquid feci, in fide tua me suscipe. Turbatus mor marim⁹ affuit lugēs et p̄strepēs familia conueniens eos aut quos ille insistentes sibi grauit̄ tolerabat, ipsi malignos spūs videre non poterāt, sed eorū pñtiam in pfusione: in pallore ac tremore illius qui trahabant videbāt. Pauore aut eorū tette imāginis huc illucq; verrebāt, in lectulo iacebat ī sinistro latere aspectū

eorum ferre nō poterat vertebat ad parietē et ibi erant. Cumq; cō-
strictus nimis etiā se relaxari desperavit cepit magnis vocib⁹ cla-
mare. Indurias vsq; mane. Sed cū clamaret in ipsis vocibus de
habitu suo carnis euulsus est, de quo nimirū constat q; pro no-
bis ista nō pro se viderat vt eius visio nobis p̄ficiat quos adhuc di-
uina potētia longanimit̄ expectat, nam illi terros spūs ante mor-
tē vidisse et indurias petisse qd profuit qui easdē indurias quas pe-
tuit nō accepit. ¶ Itē aliud idem. Est apud nos athanasius presbi-
ter licaoni qui in diebus suis lictonij rem terribilē narrat euenisse
Ibi nanq; vt ait quoddā monasteriū congalaton dicitur in quo quidā
monachus magne estimacōis habebat, bonis quippe morib⁹ vide-
bat at in omni sua actiōe p̄positus. Sed sicut ex fine res patuit lō-
ge aliter q̄s apparebat fuit. Nam cū se cū fratribus ieiunare mōstra-
ret occulte māducare p̄suevit, qd eius vitij fratres oīno nesciebāt,
sed corpis et mētis molestia ad vitē extrema pductus est. Qui cum
iam esset ad finē fratres ad se oēs qui in monasterio erāt cōgregari
fecit. At illi vt putabāt tali viro moriēte magnū quid ac delectabile
se ab eo audire crediderūt. Quib⁹ ille afflictus et tremēs cōpulsus
est prodere qm hosti traditus cogebat exire. Nam dixit, qm me iei-
nare vobiscū putabatis occulte comedebā, et ecce nūc ad deuorā-
dū diaconi sum datus q̄ cauda sua gēua mea pedesq; colligauit,
caput vero suū intra meū os mittēs spm meum ebibens abstrahit
quibus dictis statim defunct⁹ est atq; vt penitēdo se liberare potu-
isset a dracone quē viderat expectatus nō est. Ad nimirum constat
quā ad solam vtilitatem audientij viderat eum hostem cui tradi-
tus fuerat et innotuit et non euasit.

¶ Ex vitaspatrum Exemplum.

¶ Abbas sylois sedens in cella semp claudebat ostiū suū. Dicebāt
aut de ipso q; in die dormitiōis sue cū sederent circa eum patres re-
splenduit tanq; sol facies eius, et dixit eis. Ecce abbas anthoni⁹
venit, et post pusillū rursus dicit eis. Ecce chorus p̄betarū. Et ite-
rū amplius facies eius resplenduit et dicit. Ecce chorus apostolorū
venit. Dupliciter adhuc refulsit facies eius et ecce ipse aliquib⁹ lo-
quebat, deprecati sunt aut illū senes dicētes. Cum quo loqueri pa-
ter. Qui dixit eis. Ecce angeli venerunt accipere me et rogo vt di-
mittat penitere modicū. Dicūt ei senes, non indiges p̄nia pater, di-
xit aut illis. Tere nescio me vel inuiti⁹ p̄nie fecisse, et cognouerunt
omnes qm pfectus est. Et rursus facta est facies eius sicut sol et ti-
muerūt oēs. Dixit aut eis. Videte ecce dñs venit dicēs. Afferte mi-
hi vas electōis heremi, et cōtinuo reddidit spm, et factū est fulgur
et repletus est totus ille locus odore suauitatis.

¶ Ex vita sancti Hieronimi.

¶ Adueniente die quo venerabilis Eusebius migraturū se fecerat
tercio die p̄eunte languore febrili concussus valide sup̄ terrā nudā
magistri sc̄z Hieronimi nō immemor se nudū fecit deferri a fratr̄
bus admonēs fratres singulos in p̄posito manere. deniq; saccū quo
gloriosus induebat Hieronim⁹ deferri fecit et sup̄ se poni. ordina-
uitq; se nudū instar gloriosi m̄gī extra ecclesiā in qua iacebat san-
cti Hieronimi cadaver: sepeliri. Post hec cōione accepta se dño et
glorioso hieronimo p̄mēdauit. et sic p̄ tridui locutiōe corpaliq; visi-
one priuatus: circūstantib⁹ fratribus passionēs dñi et alia legent̄
bus iacuit. die aut̄ mortis duab⁹ se horis añ beate anie exitū cepit
venerabilis p̄ Eusebi⁹ tam horribiles actus agere vt circūstātes
monachi tanq; amentes iacerēt in terra. Nam qñq; trāuersa ocu-
lis: iunctis manib⁹: facie horribili: diraq; voce clamabat. Nō faciāz
non faciā. Mentiris mētiris. Post hec fatiem in terrā quantū po-
terat firmans clamabat. Adiuuate me fratres ne pereā. Monachi
aut̄ flentes ⁊ tremētēs interrogabāt eum. Quid habes pater. Qui
bus ille. Non videtis demonū agmina qui me debellare enpiunt.
At illi. Quid te facturū volebāt cū dicebas. non faciāz. Et ille. Lo-
nant̄ vt blasphemus inueniar. et ideo sic clamabā. Tunc illi. Qua-
re fatiem tuā abscondebas in terra. Ne ait aspectū eorum viderez
tam terribilem q̄ omēs pene nihil sunt respectu illius. Inter hec
verba actus priores reitēras sic ad extrema deuenit. Fratres autē
pauidi et stupētes stabāt velut mortui nescientes qđ facerēt. Ad ex-
tremā aut̄ horam veniēti gloriosus eidez hieronim⁹ apparuit con-
fortans eum. ad cuius aduentū p̄territā illa demonū turba eua-
nuit. Et viderunt hieronimū monachi quidam: alij aut̄ has voces
ab Eusebio audiebant. Unde venis pater. quare tñ moratus es.
Qui vox illa audietib⁹ fratribus. Expecta fili ne formides: quia te
non deferam quez tñ diligo. Qua voce audita breui discursu tem-
pore venerabilis Eusebi⁹ expirauit. ad cui⁹ corpus fiebat miracu-
la p̄terite vite sanctitatē insinuātia: inter que quidā monachus sui
monasterij p̄ lachrimis et vigilijs oculorū lumine priuatus statim
vt corpus eius venerandū facie tetigit oculorū lumē recepit. Qui-
dam demoniacus etiā obuius sepeliendo corpori liberatus est.

¶ Aliud ex distinctione nona.

¶ Legitur in libro de septē donis q̄ narrauerit qđam frater nomie
Bualterus m̄gī in theologia. q̄ cū ecclesia quedā p̄secrari deberet
et qđam nobilis comes excōicatus ibidem sepultus eijciēdus esset
p̄pter p̄secrationē. patefacto sepulchro apparuit immanissimus bu-
fo sup̄ faciem eius totā eam operiēs et corrodens: et alij vermes et

serpentes. ad quorū aspectū et horrorem cēs qui aderāt fugerunt.
Filius autē dicti comitis iuuenis hec audiēs accessit. Et vīsa sanie
carnis paterne et vermī. mirabili diuersitate et horrore dixit. Isti
sunt amici nostri quos nutriūt delitie nostre. hos quiescere facim⁹
in mollib⁹ lectis et pictis thalamis et augmētamus diuersitate ser
culorū. Melius est ergo vt extinguant in vita p̄niam: molestent⁹
per ieiuniū: vt interfecti a nobis non occurrāt in morte. Et relicto
principatu et omni gloria mūdi fugit cogitās se beatū si fieret pau
per pro christo. Venit autē romam vbi in timore dei mirabiliter cor
pus suum afflixit. carbonarij etiā inibi sortitus officiū. dempto solo
suo confessore omnibus hominibus vsq; in finem vite sue pmanſit
incognitus. Tandem veniens quadā die romam vt carbones ven
deret: ibidem infirmitate graui pcussus ⁊ vulneratus paciētissime
et mitissime sustinuit. deinde vocatus a christo feliciter aduolauit
Quo migrante omēs vibis campane vltro ⁊ per se diuina virtute
sonuerūt. Quod cū tam papa Johannes q̄ vnīuersus populus ve
heremētissime mirarētur. confessor ipsius sacerdos quidā homo sans
cre vite: totū vite sue ordinem et quis esset enarrauit. Qd audiētes
sui nobiles et milites qui eum ibidem quesierūt: licet viuū non in
uenissent corpus tñ defuncti ad terrā suā cum gaudio deduxerūt.

¶ Aliud ex libro de illustribus viris.

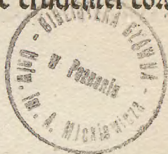
¶ Conuersus quidā de fratrib⁹ Clareuallis innocentis vite ⁊ con
uersacōis honeste cū grauit̄ aliquādiu egrotasset. tandē ad extre
ma deuenit. Intrauit ad eū gratia visitacōis bt̄is Bernh. ⁊ confor
tans eum ait. Confide fili q; migraturus es iam de morte ad vitā
de labore temporalī ad requiem sempiternā. Ille vero cuz ingenti
fiducia r̄ndit. Quid nī sp̄gā ad dominū et creatorem meū. vere
confido et quantū de misericordia domini hiesu christi presumere
audeo certus sum q; cito visurus bona dñi in terra viuētū. Por
ro bt̄is Bernh. vt erat medicus sapiēs pastorq; sollicitus timens
homini rusticano ne tam fida r̄nsio de p̄sumpcōis magis temerita
te q̄ consciētie puritate pcederet ait. Signa cor tuum frater signa
cor tuū: quid est qd locutus es. vnde tibi subrepere potuit tāte p̄
sumpcōis audacia. Enīvero tu nō es ille paupculus et miserabilis
homo qui cum nil aut prope nihil haberes in seculo necessitate for
san magis q̄ timore dei cogēte ad nos pfugisti. multis p̄ciibus tan
dem aditū impetrādo. nos vero dei causa collegim⁹ inopem. et pa
rente fecimus victu atq; vestitu ceteris: q; cōcastis his qui nobis
seū sunt sapiētibus atq; nobilib⁹ viris ⁊ factus es q̄si vnus ex illis
Quid itaq; tribuisti dño pro omnibus istis. Et ecce non sufficit in
gratitudini tue gratis accepisse te tot bñficia de manu dñi: nisi es

regnū ipsius hereditatis iure vendices tibi. Ad hec ille respondēs blando vultu et trāquillo animo dicit. Bene pater charissime bene utiq; potuisti et vera sunt oīa que dixisti. Verum tñ si iubes loquar ad te dominū et patrē meū et paucis apertā vnde mihi pauperi et misero suggeri potuit tātē non p̄sumpcōis sed vr ego spero deuotiōnis occasio. si tñ vera est illa p̄dicatio vestra quā nobis sepi⁹ inculcastis qz scz regnū dei nō carnis nobilitate; nō terrenis diuicijs possides sed sola obediēcie virtute acquiris. Hanc inquā sententiā tāq; verbū abbreviatū a dño sedula cōmemoratione apud me continui ponēs illud quasi signaculū sup cor meū assidue meditādo. ⁊ super brachiū meū sollicitē opando. Querite si placet ab omnibus magis stris meis et socijs quib⁹ me obsequi et seruire iussistis. si cuiq; illozū aliqui inobediens fui. si de fratribus nostris quempiā xpo aut signo vlt⁹ quolibet alio mō quantū in me fuit xristiani. Qd si operā dedi omnibus in xpo obedire; omnib⁹ seruire; cūctos per dei grām diligere. q̄s prohibere me potest vr de misericordia eius nō p̄fidam. Beatus itaq; Bernh. cum tale responsū ab hoīe rusticano accepisset gauisus est gaudio magno et ait. Vere beatus es fili charissime. qz caro et sanguis nō reuelauit tibi sapientiā hāc sed pater celestis ipse te docuit. ipse posuit aīam tuā; ad vitā. rectissimoq; tramite p̄duxit ad patriā. Jam ergo securus egredere qm̄ patefacta est tibi ianua vite. Defuncto itaq; fratre et exequijs celebrat⁹ venerabilis pater de p̄uersatiōe et p̄sumatione eius sermonē in capitulo luculentū sua illa deuotiōe et faciēdia perorauit: omnesq; illius exemplo ad amorē obediēcie mirabiliter accēdit. vehemēter nanq; affectus fuit in rñsione illius et magis cōgratulabāt ei sup obediēcie virtute et sup ipsius anime puritate q̄ si vidisset eum signis ⁊ prodigijs coruscantem.

Bequitur secundum nouissimorum de Extremo iudicio.

Secundū nouissimorum cuius frequēs meditatio nos a peccatis reuocat est iuditū nouissimū et finale. Hui⁹ em̄ mēoria non solū cohibet nos a maximis peccatis. verūetiam a culpis et minimis peccatis. Unde in vi⁹ talpatriū legit⁹ qz cū quidam senex vidisset quendam iuuenem dissolute ridētē dixit ei. Lorā celo et terra reddituri sum⁹ rōnem totius vite nostre ⁊ tu rides. quasi diceret. Si scires q̄ stricta ratio fiet postmodū in iuditio de omnib⁹ peccatis quantūcūq; leuib⁹ et paruis. utiq; nō rīderes sed potius plāgeres ⁊ doleres. qz nunc ip̄s est flendū et locus pecā luendū. postea gaudebūt qui nūc

sua crimina flebunt. vnde Grego. in omel. Presentis tps ita est agē
 da letitia vt nunq̃ amaritudo sequentis iudicij recedat a mēoria
 Nunc est q̃ dñs dicit Eccl. xxxviij. Memor esto iudicij mei: nam
 cū accepero tps ego iustitias iudicabo. sic per pphetam loquit̃. et
 Jobelis vlti. Consurgāt et ascendāt gentes in valle iosaphat quia
 ibi sedebat vt iudicē in circuitu oēs gentes Jē Hieremie. ij. Adhuc
 iudicio cōtendā vobiscū ait dñs. De quo gnali iudicio scribit̃ Osee
 .iij. Audite verbū dñi filiū israhel. qz iudiciū dño cum habitatorib⁹
 terre. hoc aut̃ iudiciū valde est timendū vnde ppheta dicit. A iudi
 cijs tuis timui. Jē Sap. v. Audentes turbabunt timore horribili
 gemētes pre angustia spūs. Certe dñe in hoc die turbabunt gētes
 et timebūt qui habitāt terminos a signis tuis. nec immerito pauē
 bunt qz multa horribilia erūt signa que videbunt naz vt scribitur
 Luce. xxi. Cū viderint filiū hoīs venientē in nube cū potestate ma
 gna et maiestate tunc erūt signa in sole et luna et stellis et in terra
 pressura gentiū pre confusione sonitus maris et fluctuū ita vt are
 scent hoīes pre timore et expectatione que supueniet vnīuerso orbī
 O miser homo cogita illius iudicis dei scz et homis tam horribilē
 aduentū. nam ignis in conspectu eius exardescet et in circuitu ei⁹
 tēpestas erit valida. Ignis inquā ante ipm̃ preceat et inflamabit
 in circuitu inimicos eius. vnde ad Debre. x. Terribilis est autem
 quedā expectatio iudicij et ignis emulatio que cōsumptura est ad
 uersarios. Et Malach. iij. Ecce dies veniet succēsa quasi camin⁹
 et erūt oēs superbi et oēs facientes impietate stipula. Jē Esa. lvi.
 Ecce dñs in igne veniet. vnde Jobelis. ij. Ante facie eius erit ignis
 vorans et post eum exurens flāma. et ideo sicut scribit̃ Malachie
 iij. Quis stabit ad videndū eum ipse em̃ quasi ignis cōflans et q̃si
 herba fullonij: et sedebit cōflans et emundans argentū. Quis er
 go sane mētis hunc iudicē et aduentū eius toto corde non timebit:
 Grego. sup̃ Ezechielē Que erit mens hoīs eterni iudicis pñtiam
 non formidātis vbi simul peccata añ oculos redeunt et oia que cū
 delectatiōe acta sūt ad memoriā cū pauore reducant̃. Certe vt scri
 bit̃ Prouer. xviij. Viri mali non cogitāt iudiciū qui aut̃ requirūt
 deū aiaduertūt oia. Bernh. in prosa Expāuesco quidem multuz iu
 dicis venturi vultū quē latebit nil occultū nec reliquē qd̃ inultuz
 et quis nostrū non timebit qñ iuder apparebit: ignis ante quē ar
 debit: peccatores qui debeat. Est aut̃ hoc iudiciū spertaliter timen
 dum ppter tria. Primū est multiplex accusatio ipsis peccatoribus
 valde grauiter phorrenda. Scdm̃ est stricissima villicatiōis ratio
 de omnib⁹ singulariter fatiēda. Tertiū est horribilis sentētie expe
 ctatio que a iusto iudice tūc crudeliter coram cunctis hominibus

contra insensatos proferetur, que omnia sunt peccatoribus plurimū
metuenda et p consequens eorū mēoria est a peccatis retrahētia.

¶ Quid iudiciū timendū est, ppter multiplicem accusationem.

Et igitur primū, ppter quod iudiciū est valde et specialiter
timendū multiplex accusatio, que in ipsis peccatorib⁹ val
de grauiter est perhorrēda, vnde multa inueniunt et nume
rant in scriptura que in nouissimo die pctōres accusabunt

¶ Primū est consciētia, p̄pria que peccatorē arguet nō in occulto vt
nūc: sed coram omnib⁹ tūc aperte, Daniel. vii. Ad iudiciū sedet et li
bri aperti sunt, i. consciētia q̄ omnibus reuelabit. In his libris cōti
net sentētia vite et mortis: glorie seu confusiōis: salutis vlt dānatio
sempiternę Itē Apocal. x. Indurati sūt mortui ex his q̄ scripta erāt
in libris, i. in p̄sciencijs eorū. Unde ad Roma. ii. Testimoniū illis
reddēte consciētia eorū. Nam sicut testimoniū bone conscie hominis
iusti est gloria, ita testimoniū prauę conscie est accusatio: damnatio
seu pena.

¶ Scdm qd accusat peccatorē sunt diaboli et spūs malī:
cni: Ipsi em sicut pctōres suggerūt pctm̄ fatiendus ac de facto et
cōmissō peccatorē accusabūt sicut fori⁹ furis interdū accusat furem
de eo qd fecit cū eo. Ideo Apoca. xij. Diabolus accusator fratrum nō
minat. vnde Aug⁹. Istabūt oēs añ tribunal cristi et presto erit dia
bolus et recitabit verba professiōis nōstre et obijciēt nobis in faciē
quid et in quo peccauim⁹, et in quo loco, et quid facere debeamus.
Dicturus est em ille aduersari⁹ noster. Equissime iudex iudica istū
esse meū ob culpam: qui tuus noluit esse per grām, tuus est per na
turā: meus per miserā, tuus est per compassionē: meus ob suasionē
tibi inobediēs mihi consentiēs, a te accepit immortalitatis tunicā
a me accepit hāc pannosam tunicā qua indutus est, tuā vestē dimi
sit: cum mea huc venit. Equissime iudex iudica ergo illū esse meū
et mecum condemnandū. Nec Aug⁹. ¶ Tertius quod peccatores
accusabit sunt angeli et spūs beati. Credibile est em q̄ ille qui tra
didit eis anīas custodiendas: requireret ab eis de hōi custodiā ra
tionē. Et cū illi nō mentiant⁹ nec culpā alienā sibi debēt imputare,
oportebit eos dicere q̄ ipsi nō sint in culpa sed peccatores qui nō
luerūt eis credere et obedire, sicut nō est culpa medici qui nihil ob
mittit de p̄mentib⁹ ad curā infirmī si nō sanat languidū sibi inobe
dientē Hiere. li. Curauimus babilonē et non est curata. Est vbum
angelorū, quasi diceret. Fecimus qd necessariū erat fieri circa ba
bylonē vt curaret⁹ sed culpa sua fuit q̄ nō est curata. ¶ Quartus ac
cusans peccatorē sunt creature, et si quesieris que, dico q̄ oēs et sin
gule. Nam offēso creatore totus mūdus odiō habebit offēso rem
vnde Job. xx. Reuelabūt celi impietate impij et terra aduersus eū

consurget. Nam dñs adducabit celū de sursum ⁊ terram deorsum
discernere populū. Crisost. sup. Math. In illo die nihil est quod re
spondeamus vbi celū et terra: sol et luna: dies et nox: et totus mun
dus astabit aduersum nos in testimoniū peccatorū nostrorum. Et
ideo dicit Grego. Si queris qd te accusabit, dico qd totus mūdus
Et creature nō solū accusabūt peccatorē verū etiā peccatorē de ipso
vindocabūt Sap. v. Armabit creaturā ad vltionē inimicorū et per
gnabit cū eo orbis terrarū cōtra insensatos. i. peccatores. Itē eiusdē
xvi. Creatura tibi factori deseruiēs exandescit in tormentū aduer
sus iniustos. ¶ Quintū accusans peccatorē sunt miserabiles psonē
que iniuriā pisse sunt. nam ille eos tūc accusabūt qui ipsis iniuriā
fecerūt. tunc em̄ verificabit verbū pphete in psalmo sic dicētis. Co
gnoui qd faciet dñs iudiciū inopis et vindictā pauperis. Nam ipse
qui inueit abyssos. qui ambulat sup pennas ventorū. terribilis in
consilijs sup filios hoīm. tūc iudicabit causas pauperū qñ stabunt
in magna constātia aduersus eos qui se angustiauerūt. tunc vindi
cabit oīa pater orphanorū et iudex viduarū. patietia vero pauperū
non peribit in finē. Accusabūt etiā subditi suos impios ⁊ negligē
tes prelatos. Bernh. super Lan. O terribilis deus sup filios hoīm
frustra incipient dicere tūc miseri montibus. cadite sup nos. et col
libus cooperite nos. Venient ante tribunal cristi et audiet popu
⁊ lorū grauis querela. accusatio dira quorū virere stipendijs nec di
luere peccata quibus facti sunt duces ceci et mediatores fraudulē
ti. ¶ Sextū accusans peccatorē est peccatū. Dicit. ij. Arguet te ma
litia tua et auersio tua increpabit te. vnde peccata erunt ligata ad
collum peccatoris Osee. iij. Colligata est iniquitas effraim absco
ditum est peccatū eius. vnde Treno. j. Conuolute sunt et imposi
te collo meo scilicet iniquitates mee. Et itō sicut furtum ligatum
ad collum furis accusat eum sic et tūc peccata accusabunt miserū
peccatorem. Proverbiorū. v. Iniquitates sue capient impium ⁊ su
nibus peccatorū suorum quibus constringitur. Hinc est qd per pro
phetam dicitur. Funes peccatorū circumplexi sunt me. quibus in
quam funibus malī per dyabolum trahentur ad infernum. Tunc
enim cadent in retiaculo eius peccatores et captio quam abscon
dit apprehendet eos. ¶ Legitur de heretico qd intrans ortum onerat
se pomis figens ea in aculeis. Cum autem venerit ortulanus tūc
eritius volens fugere impeditur ab onere et sic cum pomis com
prehenditur et arrestatur. Sic etiam accidit peccatori. diuersis
peccatis onerato. in die iudiciū comprehenditur et accusabitur ab
eisdem. Unde Psalmista. Cognoscetur dominus iudicia faciens
In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. De
LLij

quod Crisostimus sup Math. dicit Ipse cogitationes et specialiter
opera stabūt añ oculos nostros accusantes nos ante deūz dicente
aplo. Cogitationib⁹ inuicem accusantib⁹. Bernb. Tunc opera no
stra simul loquentia dicent ad peccatōrē Tu nos egisti opa tua su
mus nō te descremus tecū erimus tecum ad iudiciū pergem⁹. Eze
chiel. xviij. Sicut iustitia iusti erit sup eum sic impietas impij erit
sup eum. Hinc est qđ Psal. dī Audite hec oēs gentes auribus pci
pīte qui habitat⁹ orbē Tur timebo in die mala. i. in die iudicij que
non solū mala immo pessima est cuilibet peccatori. Ad qđ rīdet si
būpsi dicēs Igī tunc timebo qz iniquitas calcanei mei circūdabit
me. ¶ Septimū et vltimū accusans peccatōrē sunt tormēta siue in
strumēta passionis iesu xpi immo verius ipsemet rps. Unde Die
ro. Crux xpi contra te pgnabit et cristus p vulnera sua cōtra te al
legabit: cicatrices cōtra te loquent et clauī de te conquerent. Hinc
Aug⁹. in tractatu de simbolo sic dī. Fortassis dñs in corpe suo cica
trices obseruabit vt in iudicio peccatorib⁹ exprobiaret et puincēs
eos dicat. Ecce hoīem quē crucifixistis: ecce deū z hoīem in quem
vos infelices credere nolulistis. videte vulnera que infixistis: agno
scite latus qđ pupugistis qđ propter vos apertū est z intrare nolu
istis. Tunc etiā ipse cristus accusans pctōres dicet illud qđ Nauz
iij. habet scriptū. Reuelabo pudēda tua et ostendam egēb⁹ nudi
tatē tuā et regnis tuis ignominia tuā. Osee. iij. Reuelabo iustitia ei
us in oculis mandatorū eius et vir nō eruet euz de manu mea. O
q̄s tristes et q̄s desolati erūt in hoc die miseri peccatores. tūc em̄ vt
scribit Apocal. i. Videbit eum oculus et qui eum pupugerūt z plā
gent sup eum omēs tribus terre: tunc peccator videbit z irascetur
dentibus suis fremet et tabescet.

¶ Quid iudiciū timendū est ppter reddendam rationem.

Quid quod iudiciū reddit timorosus est stricctissima villica
tionis nostre ratio de omnib⁹ singulariter fatiēda. Luce. xvi
Redde rationē villicacōis tue iam em̄ non poteris ampli
us villicare. Charissime si esses rationē redditurus mille florenoz
coram dño tpali iusto prudēti z severo: multū deberes sollicitari p
bona cōputatione fatiēda. Sis ergo multo magis sollicitas et vigi
lans p reddenda ratiōe de cōmissis bonis coram deo et angelis et
omnib⁹ sanctis quibus tūc pntibus z astātibus te necessario opor
tebit cōputare non solū de maiorib⁹ verumetiā de minimis vsqz ad
vltimū quadrantē. vnde Esai. iij. Dñs ad iudiciū veniet cū seniori
bus populi sui et principib⁹ eius. et Zacha. xij. Veniet dñs deus
meus omēsqz sancti eius cū eo videlicet ad iudiciū gñale qđ erit in
publico coram omnib⁹ hominib⁹ et nō in occulto et tanto magis est

timendū. vnde Sophonie. iij. Mane iudiciū suū dabit in lucez
z non abscondef. erit ergo ratio multimoda de cūctis tunc reddenda.
¶ Primo videlicet de aīa a deo nobis data et cōmissa. Si enīz
rex filiā sibi dilectissimā quā in regno disposuit facere reginā alicui
cōmīssisset subditorū suorū et ille male eam custodisset. q̄s dubitat
quin rex exigeret ratioz de custodia filie sue taliter neglecte. Quid
ergo fatiet rex celozū de illo cui filiā suaz. i. animā spēcialiter sibi dī
lectā tradidit in custodiā quā intendit ad dignitatē regiā sublimaz
re in celis si eam male custodītur: nonne magnā eriget inde rōnem
Ideo dī Deutro. iij. Custodi temetipm et animā tuā sollicitē. naz
sicut dicit Aug⁹. Maius est damniū in amissione vnius anime q̄s
mille corporū. vnde Bernh. in li. meditationū suarū. Totus iste
mundus ad vnius anīe p̄rium estimari non potest. et ideo dī ibidē
Kur carnem tuā p̄iosis rebus impinguas et adornas quam post
paucos dies vermes comesturi sūt in sepulchro: et animā tuā bōis
opibus non decoras q̄ deo et angelis eius in iudicio est p̄sentanda
Kur animā vilipendis et ei carnē anteponis. Dominā ancillari et
ancillā dīari magna abusio est. Idē in li. de cōtēptu mundi. Hoī
die filij hoīm curā anime negligūt curā autē carnis omni desiderio
perficiūt neq; em̄ peccare metūt sed puniri. Tu ergo charissime
noli minus dignū plus diligere magis digno: noli corpus diligere
et animā negligere. noli ancillā extollere et dīam p̄mittere ancilla
ri. vnde Crisost. in li. de repatione lapsi. Si animā negligamus nec
corpus saluare poterim⁹. non em̄ anīa pro corpe sed corpus p̄ anīa
factū est. qui ergo qd̄ primū negligat et scdm̄ qd̄ inferius est extol
lit et custodit vtrūq; corrūpit: qui vero ordinē seruat z qd̄ primū
est colit et custodit et scdm̄ neglexerit p̄ primi salutez saluabit et se
cundū. Si ergo volueris animā tuā saluare et bonā inde dño raci
onē reddere ipsam instrue sciēcijs et vtutibus diuinis. Unde dicit
Plato in thimeo. Ad hoc anīa est adiuncta corpori vt fenorez scien
tias et virtutes. si cū magno fenore venerit benigne recipiet a suo
creatore. sin autē relegabit ad inferna. ¶ Scdo reddenda erit ratio
de corpore nostro. ipm̄ siquidem est castrū a deo nobis traditū z cō
missū. Bernh. Bonū castrū custodit qui corpus suū custodit. Exi
get ergo ratio de custodia huius castri. videlicet si inimici domini
i. carnis voluptas et vitia aliqñ sunt recepti: z familiares eius dez
et amicitia vtutes et bona opa abinde turpiter sunt effugati. Si dī
abolus ibi fuerit receptus et cristus verus dñs pfuso modo sit ex
clusus. qd̄ si fecerim⁹ magna erit suspitio de nota pditionis nostre
et infidelitatis et stabim⁹ ad reddendā exinde rationē. Itē corpus
nostrū est iumentū a deo nobis cōcessum vt ipso vtamur pro anīe

noſtre comodo et vtilitate de quo debemus reddere rationes quo
ad tria vnde Eccl. xxiii. Libaria virga et onus aſino. panis diſci
plina ſeruo. Tam aſinus q̄ ſeruus designat noſtrū corpus cui de
betur panis ad ſuſtentationē nature. virga diſcipline ad reſreſſio
nē laſciuit. et onus boni operis ad proſectū penitētie. Exiget igitur
dñs primo de hoc ſuo iumēto ſi illi pabulū diſcrete miniſtraue
rimus nō nimis laute ipm corpus nutriendo. Nam qui ſeruū ſuū
delicate nutrit poſtea illū ſenciet contumacē vt habet Prover. xxi.
Etia non nimis modicū de neceſſarijs ipſi corpori tribuendo. qđ
ſi fecerimus reputabimur ppriorum corporū peremptores. Contra
qđ loquit ſic Bernh. in epiſtola ad fratres de monte dei. Sunt et
alia corporū exercitia in quibus neceſſe eſt laborare. ſicut vigilię te
iunia et hmoi. que ſpūalia non impediūt ſed adiunāt ſi cū ratiōe et
diſcretionē fiat. que ſi ex indiſcretionis vicio ſic agātur vt vel defi
ciente ſpū vel languente corpe ſpiritualia impediāt. qui ſic eſt. corpo
ri ſuo abſtulit boni opis effectū. ſpiritui affectū. proximo exemplū.
et honorē deo. ſacrilegus eſt et horū omnium in deum reus. Et ergo
Brego. xxx. moralitū ſic ait. Per abſtinentiā carnis vitia extinguen
da ſunt. non caro. ſed neceſſe eſt vt artem continētie quiſq̄ teneat.
qui non carnē ſed vitia occidat. Sepe eñ dum in illa hoſtem inſe
quimur etiam ciuem quē diligimus trucidamus. ¶ Scđo eriget
ſi virga diſcipline illud correxerim⁹: a rebellione et laſciuijs illud
cōhibēdo. Bernh. ſuper Lanti. Jugo diſcipline inſolentia morū eſt
domanda. Jte dē idem in epl'a. O q̄s compositū reddit oēm corpis
ſtatū necnon ⁊ mētis habitū diſciplina. ceruicem ſubmittit ⁊ ponit
ſupcilia. componit vultū. ligat oculos. cachinnos p̄hibet. moderat
linguā. frenat gulam. ſedat iram. et format inceſſum. ¶ Tertio exi
get dñs ſi ipm corpus laborare fecerimus in opibus p̄nie et virtu
tū. vnde Aug⁹. in li. de baptis. puulorū. Propterea de paradiso emiſ
ſus eſt Adam ⁊ contra Edon habitauit vt ſignificaret q̄ in labori
bus qui ſunt delicijs contrarij erudiēda eſt caro peccati. vnde cor
pus noſtrū reputandū eſt anīal laborioſum ad opa p̄nie fatiēda no
bis a deo cōmodatū. Noli ergo illud tenere otioſum cū ignoras q̄
diu penes te manebit cū impfecto opere penitētie ab illo qui ꝑceſſe
rat forſitan improuiſe repetat. Et ergo dicit Criſoſ. Si mutuo ac
ceperis equū aut bouem inſtanter oparis et dices forte. cras a me
tolleſ. quare hoc etiā non facis equo corpori ſc̄z tuo. Sic ergo iumē
tū tuū a criſto tibi cōceſſum diſcrete nutrias vt ſuſtenteſ natura et
domenſ vitia. Sic virga diſcipline corrigas vt maneat in obedi
entia et fulgeat caſtimonia. ſic ad laborē inſtruas vt ꝑfugent ocia
et fatiat digna p̄nie opa. tunc finaliter poſſis dño bonā et valērem

exinde reddere rationem. ¶ Tertio reddenda est ratio de primis
et primo patri de filio, hoc habet. 1. Regum. iij. vbi legitur qd Dñs
punitus est pro filiis suis eo qd nouerat illos indignos agere et nō
corripuit eos delinquētes. Et ergo dicit Prover. xxix. Erudi filiū tuū
vnde quidam. Si tibi sit natus peccatē corrige natum. Ne ve
suum luere possis de iure reatum. Item prelati de suis subditis.
Ezech. xxxij. Fili hominis speculatore dedit te domui israhel. audi
ens ergo ex ore meo sermonē annuntiabis eis ex me. Si me dicen
te ad impiū. Impie morte morieris. et locutus non fuerit vt se cu
stodiat impius a via sua et ipse in iniquitate sua morietur. sanguinem
eius de manu tua requirā. Itē eiusdem. xxxiij. Ecce ego ipse super
pastores. et requirā gregem meū de manu eorum. Item dñs siue
princeps terre vs rationem etiā reddet de suo inferiori atq; subie
cto. Hoc patet Numeri. xxv. vbi legitur qd principes a dño iussi sunt
suspendi in patibulis ppter peccatū populi. qz fornicatus fuit popu
lus cum filiabus moab. que vocabāt eos ad sacrificia sua zc. vt ibi
dem legit. Tales ergo sunt principes et prelati de quibus scribit
Hier. xxv. Allulate pastores et clamate aspergite vos cinere opti
mates gregis qz completi sunt dies vestri vt interficiamini et ca
dictis quasi vasa pretiosa. Videāt ergo prelati ecclesie et principes
vniuerse terre qui alijs presunt et imperāt. qualiter cōmissum sibi
gregem verbo pariter et exemplo instruat. regunt. defendūt. Praela
ti namq; debent populū docere et a lupinis hereticorū insulsi vultu
piniq; fraudibus sagaciter defensare. Principes vero terre debēt
peccatē corrigere. sibi subditis iustitiā et iudiciū facere. pupillos
et viduas miserabileq; psonas diligēter p̄tegere. nec quenq; in
iustis actionibus seu molestijs aggranare. Sciāt em̄ fore scriptur
Sap. vi. qd iudiciū durissimū in his qui presunt fiet. exiguo em̄ cō
cedit misericordia. potentes aut tormenta patient. Ad vos oēs er
go platos ecclesie et principes vniuerse terre sunt hī sermōes mei
vt discatis sapientiā et non excedatis. ac subditos sic instruere: dili
gite et defensate vt durissimū hoc iudiciū. vbi fortioribus fortior et
maioribus maior instat cruentio. secure in die nouissimo valeatis
expectare. ¶ Quarto reddenda erit ratio de omnib; optibus z com
missis. vnde Athanasius in simbolo sic dicit. qd ad aduentū cristī
omēs homines resurgere habēt cū corporibus suis. et reddituri sūt
de factis p̄ijs rationē. Et hoc est qd apls innuit. ij. ad Corinth. v.
vbi dicit. Oēs nos manifestari oportet aū tribunal christi vt recipiat
vnusquisq; p̄ria corporis prout gessit siue bonum siue malū. Unde
Eccl. vi. lti. Cuncta q̄ fiūt adducet dñs in iudiciū et nō solū magna z
grauia p̄cta sed etiā q̄ in oculis nr̄is videntur modica z q̄si nulla. vñ

paruū quid videtur passus hoīs sed de eo erit ratio reddenda Job
xiiij. Obseruasti oēs semitas meas et vestigia pedū meorū confide
rasti. Et subdit capitulo sequēti. Tu qđdem gressus meos dinume
rasti. Itē. xxxiiij. Oculi eius sup vias hoīm et oēs gressus eius con
siderat scz ad retribuendū qđ in illis perpetravit. Exemplū de an
gelo numerāte passus heremite de quo legīt in vitis patrū. Min⁹
est xbum otiosum. Et tñ sic scribit Math. xij. De omni verbo otio
so qđ locuti fuerint hoīes reddēt de eo rationē in die iudiciij. vnde
Sap. i. Qui loquitur iniqua nō poterit latere nec pteriet illū corre
ctionis iudiciū. Minimū videt cogitatio vana et tñ dicit Sap. i.
In cogitationib⁹ impij interrogatio erit. Et eiusdē. vi. Ipse cogita
tiones nostras scrutabit. vnde Esaie vlti. Ego aut opa eorum ⁊ co
gitacōes veniāz vt congregem cū gēribus videlicet ad iudicādum
prouit gēres iudicabo. de quo habet Jobelis. iij. In diebus illis cō
gregabo oēs gēres et reducā eas in valle iofaphat et discrepabo cū
eis ibi sup populo meo et hereditate mea israel. Omīa ergo opera
cogitacōes et verba rōne strictissima iudicabunt. nam ⁊ dē Biego.
sup illud Math. xxiiij. Oēs capilli vestri numerati sūt. Sic deus
oēs vias nostras p̄siderat et gressus dinumerat vt nec minime co
gitacōes aut vba minutissima que apud nos valuerūt in eius iudi
cio maneāt indiscussa. tunc em̄ vniuersa opa nostra tanq̄ in fronti
bus nostris essent scripta erūt omnibus māifesta. nam vt scribitur
Eccī. xi. In fine hoīs denudatio illius operū. ¶ Quinto erit reddē
da ratio non solū de malis cōmissis sed etiaz de bonis p̄termis.
vnde Math. xxv. Tunc dicet rex his qui a sinistris eius erūt. Di
scedite a me maledicti in ignem eternū qui p̄paratus est diabolo ⁊
angelis eius. Esuriūt et nō dedistis mihi māducare et cetera que
sequunt. Et fuit vna de causis quare diues epulo nō inuenit aque
refrigerationē. qz pauper lasarus de micis eius mense nihil potuit
obtinere. Itē non solū de cōmissis ⁊ obmissis reddet ratio sed etiā
de tpe perduto in quo mala facta sunt ⁊ bona neglecta. vnde Eccī.
xviij. Numerū dieruz et t̄p̄s dedit illis dñs vt ipsis salubriter ad
eius honorē et propriā salutem vtant. qđ multi tñ vilipendūt et tē
pus inutiliter consumūt. de quib⁹ Bernh. ad scolarem conqueritur
sic dicēs. Nihil p̄tiosius tpe sed heu hodie nihil vilius reputatur.
Transierūt dies salutis et nemo recogitat. nemo sibi perire diem
et nunq̄ rediturā causat. sed sicut nō peribit capillus de capite ita
nec momentū de tpe videlicet de quo ratio non exiget. O quantū
hoc timebat beatus Anselm⁹ in meditationibus suis ita dicēs. O
lignū aridū eternis ignibus dignū quid em̄ rīdebis in illa die cū
exiget a te vsq̄ ad ictum oculi omne t̄p̄s viuendi tibi impensum

qualiter fuerit a te expensum. et ideo dicit Sapientia Eccl. iij. Fili
conserua tps. ¶ Sexto et ultimo reddenda erit ratio de omnib⁹
donis a dño deo perceptis. Ipse em̃ dñs nihil dat de quo nō velit
habere rationē. Unde potius videt̃ comodare q̃ simpliciter dare.
Ipse em̃ requirer̃ rationē de omni dato siue sit spūale vt sunt bona
aniē naturalia acquisita et infusa. siue corpalia vt sūt fortitudo agi
litaris et pulchritudo. siue tpaia vt sunt diuitie potestates et hono
res. de his omnibus p̃z exēplariter et parabolice Math. xx. de qñ
qz talētis et Luce. xix. de nobili qui tradidit seruis diuitias. De qui
bus omnibus oportuit ratio reddi et cōputatio fieri spēcialis. et er
go sicut scribit̃ Job. xix. Scito esse iudiciū scz breuiter faciendū. in
quo de omnib⁹ et singulis superius iam positis ratio stricissima
eriget̃ Quare dicebat Job. xxi. Quid faciā cum surrexerit ad iu
dicandū dñs ⁊ cū quesierit quid rñdebo illi. O q̃ velociter veniet
querens et interrogās de omnibus opibus nostris. Nam iuxta est
dies perditionis ⁊ adesse festinant tpa scz qñ iudicabit dñs populū
suū. qz vt dicit̃ Abdie. i. Iuxta est dies dñi super oēs gentes. Ipse
nanqz dicit in Apoca. iij. Ecce venio cito. Et ergo d̃r in euangelio.
Marci. xij. Vigilate nescit̃ em̃ qñ dñs veniet. an mediā nocte an
gallicantu. an mane. ne cū venerit rep̃re inueniat vos dormiētes.
Quod aut̃ vobis dico omnib⁹ dico. Vigilate vigilare. nam si nō vi
gilaueris veniā ad te tanq̃ fur. et nescies qua hora veniā ad te Jē
Apoca. vlti. Ecce venio cito et merces mea mecū est reddere vni
cuiqz fm̃ opa sua. Et ergo charissime cuz de tot et tantis oportebit
te iam cito ⁊ quasi improuise et subito rationē reddere semp̃ vigila
diligēter te examina. consciam quoqz tuā funditus expurga. vt cuz
dñs ad iudicandum venerit possis eidem conueniēter rñdere. ⁊ in
oculis eius gratiā ac veniā peccatorū misericorditer inuenire. Et
hoc est qd̃ suadet̃ tibi Ecclesiast. xviij. ibi dicit̃. Ante iudicium te
metipm̃ interroga et in conspectu dei inuenies p̃pitationem.

¶ De iudiciū timendū sit p̃pter sentēcie probationem.

Primū qd̃ finale iudiciū reddit formidabile et pauescendū
est horribilis snie expectatio que a iudice tūc crudeliter est
ferenda. Nec autēz snia est terribilis spēcialiter p̃pter tria
¶ Prīmū est incertitudo sentēcie siue dubitatio. nulli em̃ cōstat an
pro se vel conera se ferat̃. Nam vt d̃r Eccl. ix. Sunt iusti atqz sapi
entes et opera corū in manu dei sunt. Et tñ nescit homo vtrū odio
an amore dignus sit sed oīa in futuro seruant̃ incertā. Unde legi
t̃ in vitasparrū qz cū abbas Agaton mortuus p̃ tres dies staret im
mobilis apert̃ oculis et fratres eū pullarent dicētes. Abba vbi es
Rñdit in conspectu oīm iudicis assiste. Et dixerūt fratres. Tu ti
DDI

mes. Dicit. Intima virtute qua potui mandata dei custodiui: sed homo sum et nescio utrū opa mea accepta sint coram deo qz aliter sunt dei iudicia et aliter hoīm. et id eo nec confido nisi venero ante deū. Dicit em̃ Grego. Sepe iustitiā meā ad examen diuine iustitie inducta iniustitia est et plerunqz sordet in conspectu iudicis quod in intentione fulget operatū. vnde Prover. xliij. Est via que videt hominibz recta et nouissima eius ducit ad interitū. Et qz iste sanctus pater Agaton hec cordialiter aduertebat. ideo q̃uis in māda- tis dei custodiēdis diligētissim⁹ fuit futurū tñ iudiciū valde timuit ⁊ expauit. ¶ Itē legīt adhuc in vita patrū qz quidā senex dixit. tres res timeo. Unā videlicz qñ aīa mea egressura est de corpore. alia qñ occursura est ipsi deo. Tertia vero qñ finalem suam in die no- uissimo expectauerit auditura. Ecce qualiter multi sanctorum pa- trū hoc iudiciū timuerūt ppter incertitudinē sentētie tunc ferende et vere merito valde timendū. vnde Math. viij. ⁊ sunt vba saluato- ris. Multi dicent mihi dñe dñe. nonne in noīe tuo pphetauim⁹ et demonia eiecimus et vtutes multas fecimus. Et tūc confitebor il- lis dices Discedite a me qz nunqz noui vos: si pphete ⁊ fugātes de mones et miracula in dei noīe faciētes. tūc repellent. quis tam san- cte hic posset viuere qz in hoc iudicio nō habet tremere. Nullus ve- rissime cū non sit mundus a sorde sup terrā: etiā nec infans vnus diei. Nunc est qz scribit Esaiē. lxiiij. Facti sumus oēs nos vt imimū- dus quasi pānus mēstruate vniuerse iustitie nostre. Itē de omni- bus operibz nostris in hoc iudicio producēdis quantūcūqz etiam videant bona siue iusta debemus merito formidare. Vnde Job. ix. Verebar oīa opera mea. Sic beatus Paulus vas electiōis q̃uis de nullo peccato sibi conscius fuerit dicit em̃ Actu. xxiij. Ego omī bono cōuersatus sum apud deum vsqz in hodiernū diem. Tñ sicut scribit Eccle. v. De p̃piciatu peccatorū noli esse sine metu. vnde. j. ad Corinth. iij. quasi pauēdo dicit. Nihil mihi cōsciū sum sed in hoc iustificatus nō sum. Nunc Grego. ait Iusti autē viri omē quod agunt metuunt dum caute considerāt ante quantū iudicē stabunt. Dēs em̃ stabimus ante tribunal cristi vt scribit apl⁹ ad Roma. xliij. Et ergo miserrimus qd dicā vel quid faciā dum nil boni pro- feram aī tantum iudicē. ¶ Scdm̃ est illius snie dura ⁊ lamentabi- lis immo intolerabilis prolatio. vnde Math. xrv. Cū venerit fili⁹ hoīs in maiestate sua et oēs angeli cū eo tunc sedebit super sedem maiestatis sue et congregabunt ante eum omnes gētes et sepabit eos ab inuicem sicut pastor segregat oves ab hedīs. et statuet qdēz oves a dextris sedos aut a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dex- tris erunt. Venite benedicti patris mei possidere paratū vo-

bis regnū a constitutiōe mūdi. Esuriui et dedistis mihi māducare
 sitiui et dedistis mihi bibere et cetera que sequunt. Tunc dicet et
 his qui a sinistris eius erūt. Discedite a me maledicti in ignē eter
 num qui paratus est diabolo et angelis eius. vnde quidam. Judi
 cis in lire breuis est vox Ite Venite. Dicet reprobis ite: venite bo
 nis. O gratissimū et dulce cristi alloquiū cum dixerit Venite. O
 durum et amarū immo intolerabile verbū euz pronuntiauerit Di
 scedite a me maledicti in ignem eternū: siue ite. Vere vere aspera
 vox Ite: vox est benedicta Venite. Unde Bernh. ait. Quā graue et
 amarum a sinistris erit ite: cum a dextris vos venite dicet rex lara
 gior vite Iste est gladius ab utraqz parte acutus exiens de ore filiū
 hoīs vt habetur Apoca. i. et etiā. xix. Certe tunc percuciet terram
 virga oris sui et spiritu labiorū suorum interficiet impiū: vt habe
 tur Esaie. xi. O quā terribile est illā vocem tunc audire. vnde Aug.
 super Johannē. Qui ceciderūt ad vocem vnā morituri cristi quid
 facient sub voce iudicaturi: ipse siquidē rugiet tanqz leo. vñ Amos
 iij. Leo rugiet qz nō timebit Esaie. v. Rugitus eius vt leōnis Nie
 remie. xxv. Dñs de excelso rugiet et de habitaculo suo dabit voces
 suam peruenitqz sonus eius ad extremū terre qz iudiciūz domīno
 cum gentibus. Certe tunc vox domini confringēt cedros. Nam
 tunc dñs confringet cedros libani: hoc est superbos et eleuatos ei
 us spetiales inimicos: qui mor vt honorificari fuerint et tāqz cedri
 eraltati quēadmodū sumus deficient. euz in hoc iudicio humiliati
 fuerint a dño et quasi penitus ad nihilū redacti. Nec etiā vox dñi
 erit sicut tonitruū verberās terrā. Ideo Job. xxi. tremēs dicebat.
 Quis poterit tonitruū magnitudinis ei⁹ intueri. vnde Psalmista
 Intonuit de celo dñs et altissimus dedit vocem suam Job. xxxvij.
 Tonabit dñs voce sua mirabiliter qui facit magna et mirabilia:
 Nunc Anselmus in meditationib⁹ suis dicit. Quid dormias anima
 tepida et euoni digna. Qui non expergiscit: qui non tremit ad tñ
 tonitruū: nō dormit sed mortuus est. Item verbum domini erit ad
 modū coruscātis Zach. ix. Erubet vt fulgur iaculum eius et domi
 nus in tuba canet. Certe sicut dicit Esaie. xx. In die illa clangetur
 tuba magna. Nunc dicit Crisost. super illud Math. xiiij. Virtutes
 celozū mouebunt. Vere vox magna vox tube terribis cui omnia
 obediunt elementa. Que petras scindit: inferos aperit: portas ere
 as frangit: vincula mortuorū dirumpit: et de profundis abyssi libe
 ratas animas corporibus suis reddit et ad iudicium ire compellit
 Nec omia citius consumēt in ope tanqz sagitta transit in aere. di
 cente aplo. i. ad Corinθ. xv. In momento in ictu oculi in nouissi
 ma tuba. De hac etiā tuba dicit beatus Hiero. sup Math. Quo

DD ij

ciens diem illū considero toto corde contremisco. siue etiā comedo
siue bibo siue aliquid aliud satio scmp videt illa horribilis tuba so
nare in auribus meis. Surgite vos mortui et venite ad iudiciū m
Nunc diē frequēter debz cogitare quilibet tribulatus seu onere pe
nitētie aggrauat⁹ et magnū inde suscipiet in ania subleuamen. vñ
dicit beatus Grego. in omel. Diem illū fratres charissimi ante ocu
los vestros ponite et quicqd modo graue cernit in eius compacōe
leuiat⁹. Debemus etiā hanc diē expauescere et timere. Nam hec est
dies ire. dies magna et amara valde. vnde Sophonic. j. Vxor dici
dñi amara. tribulabit ibi fortis: dies ire dies illa. dies tribulaciōis
et angustie. dies calamitatis et miserie. dies tenebrarū et caliginis
dies nebulę et turbinis. dies tube et clangoris. Jē Esiāe. iij. Sol
cōuerter in tenebras ⁊ luna in sanguinē anteqz veniet dies dñi ma
gnus et horribilis. Q quantū metuebat btūs Berrh. hunc diē qñ
dixit. Eū recorder mortuus terret terror me vcturus. Quē expe
cto nō securus. terret dies me terroris. dies ire ⁊ furoris. dies luct⁹
et meroris. dies vltix peccatoris. De hoc etiā die ait sic idēz in ser
mone. Nudi stabūt ante tribunal cristi vt audiat vocem iudiciū. q
obdurauerūt aurem suā ad vocem consilij. Quid cū loquit⁹ deus
Agite inquit pñiam. Multi tñ dissimulat. multi continēt aures su
as et dicūt. Durus est hic sermo. Non sic impij nō sic. tunc innotet
durus sermo. verbū asperū cum pñnūtiatū fuerit Jte maledicti in
ignē eternū. Quid ergo dicē in die illa terribili miseri peccatores
ppetue cōdemnati cū viderint sanctos ad regnū vocari atqz semet
ipsos ad mortis supplitia eternaliter destinari. Erre sicut dicitur
Sap. v. Semētes pre angustia spūs dicē intra se pñiam agentes
Dñ sunt quos aliqui habuim⁹ in derisum ⁊ in similitudinē improp
erū. nos insaniati vitā illorū estimauimus insaniā et finem illoz
siue honore. Quō ergo deputati st⁹ inter filios dei et inter sanctos
fors illorū est. Nos errauim⁹ a via veritatis et lumē iusticie non il
lucit nobis: et sol intelligētie non est ortus nobis. Lassati sumus in
via iniquitatis et pditiōis et ambulauimus vias difficiles: vias
qñt dñi ignorauim⁹. Quid nobis profuit supbia: aut qd diuitiarū
iactātia contulit nobis. trāsierunt oīa illa tanqz nauis que pñāsit
fluctuantē aquā cuius cum pñerit non est uestigiū inuenire. Erre
hec confessio et pñia tūc erit nimis tarda. penitebūt quidez ad pe
nam sed non cōuertent⁹ ad veniā. nam tūc non erit amplius locus
misericordie et venie sed equitatis et iusticie. cū pñnūtiat⁹ a tremē
do iudice Jte et venite. Q quantū hec snia est ab omnib⁹ metuen
da. ¶ Unde legit⁹ q quidā sanctus cum spūs fornicaciōis ipm gra
uiter tētare exorauit dñm vt temptator ei visibiliter appareret. qd

et factū est. Tunc sanctus ille ait. Quid tibi pdest q̄ me sic tēptas
est enī summa fatuitas. Nosti nanq; q̄ cum aliquē in peccatū preci
pitās: peccatū tuum aggrauas et ex consequēti sic penam tuam au
gmētās. Respondens demon. Scio inquit verū esse quod loquer
scio enī q̄ quāto plures peccare fecero tanto diem iudicij amplius
retardabo. illam autē diem sup̄ omīa reformido in qua duram illas
sententiā me auditurū expecto. Ite maledicti in ignem eternū qui
paratus est diabolo et angelis eius. Ideo nitor hoīes tam graui ter
tēptare. O deus eterne quātum tūc demones et miseri peccatores
timebūt et a voce tonitruī tui formidabūt. Et ergo si volueris hāc
vocem nō timere et in illa die magna et horribili securus esse. semi
na nunc opera pietatis: iustitie et misericordie. O q̄ felix fuerit et
multū beatus qui nūc intelligit super egenū et pauperē: in illa die
liberabit eum dñs. vnde Proverbi. xi. Benefaciet anīe sue vir mise
ricors facit etiā dignos fructus. Nam qui nūc seminant in lachry
mis et dolore: tūc venientes veniēt portātes manipulos suos cum
magna exultatiōe. Sed multi nūc seminant spinas et zizania pu
tantes tunc se triticū messuros. Non sic impij nō sic. Que enī semi
nauerit homo hec et metet dicit apl's ad Gala. vi. Et ergo b̄r dñs
Osce. x. Arastis impietate: iniquitātē messuistis. vnde qui semina
uerit peccatū et actus nequitie metet gehennalē penā. qui virtutes
et opera pnie: colliget gloriā sempiternā. Nā qui bona egerūt ibiūt
in vitam eternā qui vero mala in ignem eternū. Opera enī illorū
sequunt̄ illos Apoca. xiiij. Nam opera tunc saluabūt et opera con
demnabūt. Hinc est qđ dicit̄ Joh. v. Veniet hora in qua omēs qui
in monumētis sunt audiēt vocem domini et procedēt qui bona fe
cerunt in resurrectionē vite qui vero mala in resurrectionē iudicij
vnde Apoca. ij. dicit iudex affuturus: Ego sum scrutās renes et da
bo unicuiq; fm̄ opera sua. Nam vt dicit̄ Abdie. i. Sicut fecisti fi
et tibi. Et ergo scribit̄ Diere. l. c. et sunt verba iudicis ad angelos
malos de peccatore condemnato sic dicentis. Reddite ei fm̄ opus
suum iuxta omnia que fecit facite illi. Et ergo si volueris ante cri
stum auctumnū bonum habere et multis fructibus abundare semi
na nunc largiter in hoc vere huius presentis vite. nam qui parce
seminat parce et metet. et qui seminat in benedictionib⁹ de benedi
ctionibus et metet. vt habetur. ij. ad Corinth. x. Sic etia; qui semi
nat in maledictionib⁹ et peccatis: de eisdem metet. nam vt b̄r puer
bio cōmuni. Quod sibi quisq; serit p̄sentis tempore vite. Hoc sibi
messis erit cū dicitur ite venite. ¶ Tertiu⁹ vero ppter quod sn̄a iu
dicis est terribilis et desolata est omni dolore plena damnatorum
a deo et angelis et ab omnib⁹ sanctis sepatio eterna. cū ps sinistra

DD iij

a demonibus rapietur. In instanti enim et sine mora illa horribili
sententia ab ore cristi pmulgata erunt parati demones crudelissimi
rapiētes animas miserorum ducētes eas velociter ad supplicium sem-
piternū. Hoc etiā p̄ figuratiue Dester. vii. de ministris assueri re-
gis qui erāt audissimī ad suspendendū Amōn. vnde d̄r ibidē. Nec
non verbū de ore regis exibat et operuerūt fatiē eius ministri regis.
Sic diaboli statim in illo die erūt paratissimi ad recipiendum sta-
tim aīas peccatorū. et hoc est qđ dicit in lamentationib⁹ Miere. i.
Dēs psecutores eius apprehenderūt eam. vnde Crisostomus in li. de re-
paracōe lapsi. Cogita seuos illos et horēdos penarū ministros qui
peccatores p̄cipitāt ad supplicia sempiterna. Itē Hugo de sancto Vi-
ctore. Tortores horribiles qui nunq̄ miserent erūt parati vt data
sua te damnatū rapiāt ad tormēta sempiterna. tūc miserāndus mi-
ser lamētando dicit. Susceperūt me sicut leo paratus ad p̄edam
et sicut catulus leonis habitās in abdītis. O dolor ineffabilis o pe-
na indicibilis talis amarissime psecucōis. vnde Bernh. in medita-
tionibus suis sic ait. Quis putas meror erit: quis luctus: que tristi-
tia: qñ separabunt malū a consortio iustorū et a visione dei. et tradi-
ti in potestātē demonū ibunt cū illis in ignem eternū. ibiq̄ erūt si-
ne luctu et gemitu. procul elongati a beata patria paradisi. et in ge-
hennā nunq̄ lucē habituri iuxta quantitātē culpe penā sustinētes
tūc illi miseri p̄ctōres de omni redēptione desperātes vsq̄ in eter-
nū non videbūt lumen. nam introibūt in inferiora terre. tradētur
in manus gladij p̄es vulpiū erunt. hoc est ipsorū demonū qui sūt
fraudulēti et nequissimi ad nocendū omnib⁹. De hac sepationis pe-
na sic dicit Crisostomus in li. de reparacōe lapsi. Nonnulli imperitorū pu-
tant sibi satis esse et optabile videri si tantūmodo carēat gehenna
ego autē multo grauiorē q̄ gehennā dico esse cruciat⁹. remoueri et
abijci ab illa gloriā. nec puto acerba esse gehēne supplicia vt sūt
illa. De quib⁹ audi qđ dicit b̄tus Petrus. Torquet is qui arceatur
a conspectu cristi hoc crede mihi penīs omnib⁹ grauius. Et hoc so-
lū est qđ superat gehennā. vnde idem super illud Math. xvi. Exci-
detur et in ignem mittet. Intolerabilis res est gehēna et supplicium
horribile. tñ si mille quis gehēnas ponat nil tale est durū quale ab
honore illi⁹ gloriē p̄elli et erosum esse a cristo. Nam s̄m Aug⁹. re-
probi mallent omne tormentū sustinere q̄ videre fatiē iudicis
irati. Unde Jobelis. ij. A fatie eius contremuit terra: mori sunt ce-
li: et stelle retraxerunt splendorem suū. a fatie eius trepidabunt po-
puli. Certe domine tunc peccatores infirmabuntur et peribunt a
fatie tua: et hoc p̄re dolore nimio cū eam viderint auersam. et quo
qđ ipsos terribiliter cōmōtam et crudelissime dicentem illud Die

remie. xviij. Dorsum et non faciem ostendat eis in die perditionis
eorum. O qualis separatio. Oq̃ gravis et amara tunc diuisio cu
iuslibet peccatoris a facie domini taliter indignantis et horribili
ter dicentis. Amen dico vobis nescio vos. Unde quidaz. Charozū
tristis descensus tristior istis Corporis et anime tristissimus a dei
tate. Charissimi propter hec omnia supradicta et quasi infinita
alia que breuitatis causa emittunt expurgiscimini ⁊ leuate capita
vestra ac omni timore et tremore diem illuz precauere. Nam sicut
dicitur Sophonie primo. Iuxta est dies domini magnus iuxta ⁊
velox nimis. Et ergo dicitur Esaie. xij. Vigilate quia prope est di
es domini. vigilate itaq; quia nescitis diem neq; horam vt scribit
Math. xxv. Unde. 1. ad Thsal. vlti. Fratres ista diligenter scitis
quia dies domini sicut fur ita in nocte veniet. Cū enī dixerit pax
et securitas tunc repentinus eis superueniet interitus et sicut do
lor in vtero habentis et nō effugient. Vos aut̃ fratres iam nō estis
in tenebris vt vos dies illa tanq̃ fur comprehendat. vos em̃ filij lu
cis estis et filij dei. Igaur non dormiamus sicut ceteri sed vigi
lemus ⁊ sobrii simus. Nec vbi supra. Item Luce. xxi. Attendite vo
bis ne forte grauentur corda vestra in crapula et ebrietate ⁊ curis
huius vite et veniet super vos repentina dies illa: tanq̃ laqueus
em̃ superueniet in omnes qui sedent super faciem vniuerse terre.
Vigilate itaq; fratres omni tēpore orātes vt digni habeamini oīa
ista fugere que ventura sunt et stare ante filiū hominis. Nec omīa
ibidem. Nam in veritate ibi erit amor et tremor ⁊ intolerabilis do
lor. Unde Jobelis. ij. Magnus est dies domini et terribilis valde
quis sustinebit cum. Et Esaie. ij. Et introibūt in speluncas petra
ruz a facie formidinis domini et voragine terre et a gloria maiesta
tis eius cum surrexerit percutere terram. Tunc em̃ in fremitu cō
culcabit terram et in furore obstupesciet gentes. sicut scribitur
Abacuc. iij. Et ideo dicitur Esaie. x. Quid facietis in die visitatio
nis et calamitatis de longe venientis ad cuius fugietis auxilium.
Certe peccatorū tunc nullum erit refugium: nullū solamen seu ad
furorium. Unde Anselmus in libro de similitudinibus. A dextris
erunt peccata accusantia a sinistris infinita demonia Subtus hor
ridum chaos inferni: desuper presentia iudicis irati. Foris mun
⁊ dus ardens: intus conscientia vrens. vir iustus saluabitur. Pecca
tor aut̃ sic dephensus quo fugiet. latere tūc erit impossibile et appa
rere intolerabile. Itē est dicta snia eo magis formidabilis et timen
da. quia non soluz corpus diiudicat sed etiā ipsaz aīaz condemnat
¶ Unde legitur in exemplo. Duo fratres quorū vnus erat fatuus
et alter sapiēs ibant pariter eadez via. Cū autē venissent ad viij.

um ubi erant due vie una delectabilis et pulchra reliqua vero inabilis et aspera. Fatuus vidēs viam delectabilem dixit sapienti. Eamus per hanc viā. Sapiēs rēdit. Frater et si via ista delectabilis est tñ ad malū hospitium in fine deducit. vnde consulo per aliam viam transeam⁹, nam quāvis ipsa sit aspera et inabilis tñ ducit si nālter ad hospitium laudabile et pulchrū nimis, magne honestatis et quietis. Respondit fatuus frater. Magis volo oculis meis credere q̄ tibi de his que tu non vides, et sic se posuit ille fatu⁹ in via delectabili et amena, quod sapiēs videns nolens eum relinquere ipm sequebat. Pergentes autē pariter inciderūt statim in latrones, qui eos ab inuicem separantes posuerunt in carceribus diuersis. Factum est autem vt rex illius terre preciperet quadam die omēs incarceratos ad se adduci vt ipsos iudicaret ad mortem. Venientes autē isti duo fratres inter ceteros cum se mutuo viderent sapiēs sic dixit regi. O domine mi rex et iudex valde conquero: vobis de isto fratri meo. Nam cū essemus pariter in via ⁊ ipse sit fatuus ego vero sapiens sum reputatus, ipse em̄ nolēbat mihi credere vt iuissimus per quādam bonā viam quā sibi demonstrauī sed fecit me secū ire per quādam viam malā vbi cecidimus inter latrones. vnde reus est mortis mee. Ad hec fatuus dixit. Dñe mi rex, ego aduersus fratrem meum habeo maiorē causam conquerēdi. Nam cum ipse sapiēs sit nō debuisset tam faciliter me secutus fuisse per viā quā sciuit fore malā, qđ si non fecisset rediissem vtiq; et secur⁹ eum fuissē ⁊ p̄sens periculū nullatenus incurrissē⁹, vnde vere reus est mortis mee. His verbis ex vtraq; pte auditis rex talem p̄ulie suā dicens. Tu fatue noluisti sapiēti credere et tu sapiēs secur⁹ es fatuum, igitur vos ambo debetis morte condemnari. Sic ergo erit fratres charissimi in die iudicij et in consumatione seculi, cū eribunt anime de latibulis suis et corpora de sepulchris suis ad recipiendū iudiciū de cōmissis omnibus operibus suis et omissis. Nam corpus fatuū q; noluit consequi consiliū anime sapientis: et ip̄s sapiēs q; securus est corpus fatuū igit cōdēnabunt ambo in iudicio extremo. Et hac de causa sentētia iudicis dī gladi⁹ ex vtraq; pte acutus, vt habet Apoca. 1. Nam pcutiet tam quo ad corp⁹ q̄ quo ad animā miserū peccatorē, vnde Math. x. Illi timete qui potest corpus et animā pdere in gehennā. Item dictā sententiā redit multū formidabilem et timendā qualitas ip̄s iudicis. Est em̄ ferenda a iudice circūspecto immo prudētissimo q̄ non poterit falli. Nam omnia sibi cognita sunt et nota. Ipse enim nouit abscondita cordis scrutans corda et renes deus. Vnde ad Hebr. iij. Omnia nuda et aperta sunt oculis eius, deus em̄ intuetur cor, vt habet. 1.

Regum. xvi. vnde Ecclesiast. xxiij. Ocult dñs multo plus lucundū
ores sunt sole circūspicientes oēs vias hoīm et pfundum abyssi: et
hoīm corda intuentes in absconditas ptes. Et ergo vt dicit Boetius
Magna nobis indicta est beneficiēdi necessitas cū agamus omnia
ante oculos iudicis cūcta cernēis Itē Hier. xxiij. Ocult tui apert
sunt super oēs vias filiorū adam et reddas vnicuiq; sūm fructū ad
inventionē eius. Iste est iudex valde metuendus cui pspicibile oē
solidū et opertū omne secretū. cui obscura clarē; muta rēndent: mēs
sine voce loquē; et silentiū confiteē. Nec etiā snia ferenda est a iudice
nouissimo qui nō poterit flecci. nam iudicabit orbem terrarū in
iustitia et populos in eq̃tate. nullius etiāz veretur potentiā nec alii
cuius accipit personā nec aliquo munere tūc placat. vnde Deutro.
r. Deus magnus potēs et terribilis qui personā nō accipit nec mu
nera. Certe tūc plus valebit pura conscia q̃ marsubia plena. tunc
diuinit⁹ nihil proderit diuitiarū copia sed soluz pietatis et iusticie
profunt opa. vnde Ezech. viij. Argentū corū foras eūcieet et aurum
corū in sterquiliniū erit. Argentū et aurum nō valebit liberare in
die furoris dñi. tūc apparebit dolus seculi: falsitas mūdī: ac vilitas
et indignitas oīm diuitiarū. Q̃ q̃ dulce: q̃ iucundū erit tūc odisse
mēm. et q̃ triste: q̃ amarū habuisse mēm charū. Nec snia ferēda
est a iudice qui p̃cibus non corrumpit neq; mitigatur. Prouer. vi.
Nō acquiescet cuiusq; p̃cibus. Et ideo vt dicit Crisost. Ibi angeli pro
homīnib⁹ nō intercedēt. q̃ iustus iudex tūc non faciet misericordiā
sed reddet vnicuiq; sūm merita vel demerita equā et inflexibilē ius
titiā. vnde Ezech. viij. Sūm viā eorum satiā eis et sūm opa eorum iu
dicabo eos et scient q̃ ego dñs. Et ergo Job. ix. expauescens dice
bat Verebar omnia opera mea sciens q̃ non parcis delinquēt. De
his omnib⁹ ait Bernh. in prosa. Iuste q̃dem iudicabit nec personā
acceptabit p̃ce nec corrumpet: sic nec p̃cibus fleceet. Et igit labor
ra diligēter illuc deferre iustitiā vbi misericordiā non poteris inue
nire. nam vt scribit Prouer. xi. Nō proderint diuitie in die vltiōis
sed iustitia liberabit tūc a morte. Charissime si scolares lectiones
suar nesciētes valde timēt de examine magistri q̃a forsitan acriter
corrigent: quantū habēt tunc timere miseri peccatores de extrema
auditiōe summi mēis et iudicis qui nō studuerunt in libro iusticie
et veritatis. certe in hoc examine q̃ nunc malignant exterminabūt.
Iniusti em̃ punient et semen impiorū peribit: ecōtra vero tunc in
mēoria eterna erūt iusti et ab auditiōe mala non timebūt. Et ideo
dicit Eccī. viij. Ante iudiciū para tibi iustitiā. Nec snia etiā fereet
a iudice crudeli et cōmoto qui nō poterit placari. Nam tñs q̃ nūc
naturaliter māsuerus est vt agnus tūc apparebit quasi leo rugiēs

crudelis et cōmotus: vnde *Osee*. xiiij. et possunt esse verba domini
de auarīs: gulosis: et supbis in die iudicij sic dicēis. Iuxta desideria
sua adimpleri sunt et saturati et eleuauerūt cor suū et obliuī sunt
mei. et ero eis quasi leona et sicut pardus in via assyriorū: occurrā
eis quasi visa raptis catulis et dirumpā interiora tectoris eorū et
consumā eos quasi leo. Quid em̄ crudelius istis bestiis poterit in
ueniri. Irē dicit dñs ad impiūz condemnandū illud *Ezech.* viij. Si
nis venit sup te et emittā furorē meum in te et iudicabo te iuxta vi
as tuas et ponā contra te oēs abhoiaciones tuas. et nō parcit ocul⁹
meus super te et abhoiaciones tue in medio tui erūt. Et scis quia
ego dñs: venit t̄p̄s prope est dies occisiōis: nūc de p̄p̄quo effun
dam iram meā super te effundā furorē meū in te. Certe dñe sicut
ignis comburit siluā et sicut flāma comburēs montes ita tunc per
sequeris illos in rēp̄tate tua et in ira tua turbabis eos. Tunc em̄
exardescet sicut ignis ira tua et in furore obstupefacies gentes. De
quo dī *Isaie.* xxx. Ecce nomē dñi de longinquo veniet ardēs furor
eius et grauis ad portandū labia eius repleta sunt indignatione et
lingua eius quasi ignis deuorās et spūs eius quasi torēs inundās
vsq; ad mediū colli ad pdendas gentes ad nihilū. Nunc furorem
p̄uidit Job in spū cū dicit. Quis mihi tribuat vt in inferno prote
gas me et abscondas me donec pertranseat furor tuus. Vere tam
ta erit tunc seueritas iudicis q̄ nec verbis poterit exp̄uiri nec mē
te cogitari. Omnia em̄ iudicia ab initio mundi sup humanū ge
nus habita sunt tanq; stelle et scintille respectu furoris dñi quē in
hoc iudicio exercebit. Ecce q; districtus veniet ad iudiciū q̄ mitis
resurrexit et ad celū ascēdit. vnde *Bregio.* in omel. super illud Job.
xx. Thomas vnus ex duodecim qui dī didym⁹ sic ait. Fratres vi
tam vestraz moresq; cōponite et is qui mitis resurrexit a mortuis
q̄ strictus in iudicio veniet p̄uidere. Certe in die tremēdi examis
sui cū āgelis et archāgelis: cū thronis et dñationib⁹: cū principib⁹
et potestatib⁹ apparebit. celis et terris ardentib⁹ cūcūq; elemētis
in obsequij sui terrore cōmotis. Nunc ergo tāti pauoris iudicē aū
oculos vestros ponite: hunc venturū timete vt hunc venturū non
timidi sed securi videatis. Timēdus est ergo mō ne tūc timeatur.
Terror eius ad vsum bone actiōis nos exerceat. metus illius vitā
nostrā a prauitatib⁹ compescat. Certe si aliq; vestrū cū suo aduer
sario causam dicurus in iudicio die crastina esset exhibēdus totā
forasse noctē insomnem duceret quid sibi dici posset. qd obiectiōi
bus rñderet secū sollicita et estimāti mente versaret. vt iudicē inue
niret asperū vehemēter metueret et notius appareret formidaret.
Et q̄s ego aut qd ego. Nimirū nō lōge futurus post hoīez vermis

post verinem puluis. Si ergo tanta cura p̄timeſcit iudiciū pulue-
ris qua int̄tione cogitādū est: qua formidine p̄uidendū est iudiciū
tante maiestatis. Nec oīa idē vbi sup̄. Sunt et q̄dam alia p̄dicta
suam gravātia. Prīmū videlicet q̄ ibi non est potestas resistendi
Sap̄. vi. Virtuti brachij tui d̄s resistet. Et Esa. xiiij. Quis resister
iudicio tuo. Vere nullus potest resistere sed oēs ḡnāliter oportet cō-
parere ac suam summi iudicis siue velint siue nolint corā angelis
expectare. Ipse em̄ loquit̄ per Esa. xlvij. ad peccatōrē condemnā-
dū in hec verba. Revelabit̄ ignominia tua et videbit̄ opprobrium
tuū. Ultionē capia et non resistet mihi homo. Unde Job. ix. Deus
cuius ire resistere nemo potest. nam si fortitudo querit̄ robust⁹ est
Nester. xij. Dñe deus rex oipotens in diridē tua cūcta sunt posita
et nō est qui possit resistere volūtati tue. Tu em̄ fecisti celū ⁊ terrā
et quicqd̄ celi ambitu cōtinet̄ dñs oīm tu es. nec est q̄ resistat maie-
stati tue. Iste est magnus dñs et fortis et potēs cui⁹ magnitudinis
et potētie nō est numer⁹ neq; finis. Nullū etiā q̄tūcunq; magnus
ipse timebit̄. Sap̄. vi. Nō videbit̄ dñs magnitudinē cuiusq; quōz
pusillū et magnū ipse fecit. oēs em̄ subiecti erūt pedib⁹ eius ⁊ time-
būt ipm̄ in die illa vehementer. Nam sicut d̄r Ezech. xij. In die iu-
dicij et furoris dñi rex lugebit̄ et princeps induet̄ merore. Itē apo-
cal. vi. Reges terre et principes et tribuni et iudices diuites ⁊ for-
tes. et oīs seruus et liber abscondet̄ se in spelūcis et iu petris mon-
tiū. et dicet̄ montib⁹. Cadite sup̄ nos et abscondite nos a facie seden-
tis sup̄ thronū et ab ira agni. qm̄ venit dies magn⁹ ire. Et ibidem
xviij. Flebūt et plangāt reges terre q̄ in babylone fornicati sūt ⁊ in
delicijs vixerūt cū viderint fumū incendiij eius longe stātes. p̄pter
timorē tormentoz. Certe tūc erit tribulatio magna q̄lis nō fuit ab
initio mōdi vsq; nō. vt d̄r Math. xiiij. Scdm̄ est qd̄ dictā suam ag-
grauat. q̄ nō est ibi locus peccatōib⁹ se abscondendi seu occultadi.
Nam vt d̄r b̄t̄ s̄ Anselm⁹ Latere tūc erit impossibile et apparere
intolerabile. vñ Job. xxxiiij. Nō sunt tenebre et nō est vmbra mort⁹
ibi vt abscondant̄ qui opant̄ iniquitatem. Itē Bernh. in sermōe. Nu-
di stabūt añ tribunal xp̄i vt audiāt vocē iudicij q̄ obdurauerūt au-
res suas ad vocē consilij vt sup̄ius allegatū est. Charissime hūc d̄
em̄ time. hunc dñm et iudicem oīa iudicaturū cordialiter expan-
ſce vt eo diligētius possis pctā deuitare. nam vt d̄r Eccl. i. Timor
domini expellit pctm̄. Et alibi. In timore dñi oīs homo declinat a
malo. Tertium est quod dictā sententiā aggrauat. q̄ non est ibi lo-
cus ad aliū appellandū nec spatium appellandū. Unde Psal. Quo
ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiā. Si ascēdero in celū tu il-
lic es. si descendero ad infernū ades. Unde dicit dñs de peccatore

Amos. ix. Fugient et non saluabitur eis qui fugerint si descenderint
vsq; ad infernū inde manus mea educet eos; et si ascenderint vsq;
ad celū inde trahā eos et absconditi fuerint in vertice carmeli inde
scrutās auferam eos; et si celauerint se ab oculis meis in fundo ma-
ris ibi mādabo serpēti et mordebit eos. Et si abierint in captiuita-
tem corā inimicis suis ibi mādabo gladio et occidet eos et ponam
oculos meos sup eos in bono et in malo. Et ergo Job. x. Dñs oīa
iudicaturus sic dī. Non est qui de manu mea possit eruere. Certa
sunt plane video vbiq; nos inueniet manus oīpotentis. vnde Au-
tor de curru aīe. Quid facies diues nūq; tutus bene viues Quo-
te conuerteris quo cursum pdite vertes. Quo vertes cursum nō tu-
tus es hic neq; sursum Si miser ascēdis celos vel ad infera tēdis
Imperat in celis serus est vel ad infera telis. Si mare querat rex
iste mari dñatur. Nūq; tutus eris sed vbiq; reus haberis. Ver-
re vere ita nullibi patebit fuga vel in morte nec in vita. O q̄ bene
aduertebat hoc bt̄s Eleasarus qui sic inq̄s dicebat. Manus
oīpotentis neq; viuus neq; defunct⁹ effugiā; vt habet. ij. Macha.
vi. Et dicis igit̄ p̄z multipliciter q̄ finale iudiciū erit omnibus
metuendū et hoc p̄pter accusationē plurimorū ibi sustinendam; et
p̄pter rationē vniuersorū ḡnāliter reddendā; et p̄pter dī finitiuā
sententiā tunc a iusto iudice horribiliter proferendā. Nūus ergo
memoria preseruatur non immerito quemlibet a peccatis.

Bequūtur Exempla de secun- do nouissimorum.

¶ De Extremo iudicio.

Egitur in libro de ortu carthusiensiu q̄ qdam doctor preci-
pu⁹ et vita vt videbatur et fama doctrina et sapientia inter
oēs doctores parisienses excellēter honoratus et mirabiliter
gratiosus graui et vltima infirmitate puentus nō diu decumbens
diem clausit extremū. Cumq; tota die illa qua defunctus est more
parisiensi in aula funere in feretro decubente fuissent cātata officia
defunctorū; in crastino mane congregata ibidē vniuersitate parisi-
ensi tam scolariū q̄ doctorū vt tam honorabili viro solānis et vene-
rabilis p̄beret funeralis officij sepultura. Cū igit̄ reuerendi viri se-
retrū in quo funus iacebat eleuare vellē; ad ecclesiā deferendū sit-
bito cūctis stupētib; qui mortuus videbat̄ et erat; eleuato capite
resedit in feretro ac omnibus audientib⁹ alta et terribili voce cla-
mauit. Iusto dei iudicio accusatus sum. Et hoc dicto caput depos-
uit et decubuit mortuus sicut prius. Qua voce cuncti attoniti et
terrīti deliberauerūt ipm illo die nullo mō fore sepeliendū sed vsq;
ad crastinū referuandū. Mane ergo sequēti cū multitudo magna

conuenisset dicētiq; funus sicut prius uellent ad ecclesiā deportare
 defunctus sicut prius eleuato capite dolorosa et terribili uoce inro
 nuit. Iusto dei iudicio iudicatus suus. Quā uocem multitudo audi
 ens et intelligēs stupuit plus q̄ prius. Et cū alterutrū interrogas
 sent qd sibi uellent tam insoliti et inexpli defuncti clamores. et ad
 huc determinauerūt ipm nisi in alio crastino nullaten⁹ cumulandū
 Tercia uero die cū ppter ista prodigia fere tota ciuitas cōuenisset
 et funus cunctis pparatis ad tumulū uellent deportare. defunctus
 sicut prius iam tertio altissima et mestissima uoce psonuit. Iusto
 dei iudicio condēnatus sum. Qua horribili snia audita quasi omēs
 immēso fuerūt timore et tremore pcussi certi facti de condēnatione
 tanti uiri qui inter alios uidebat honestate uite: claritate fame: di
 gnitatis excellēcia et multiplici scia et sapiēcia pfulgere. Ea tempe
 state erat ibi mgi Bruno doctor famosus natiōe reutonicus de cor
 lonia nō obscuris parētib⁹ natus. ecclesie etiā Remensis canoni
 cus et ibidez scolariū magister qui sup dictis uocib⁹ salubriter ter
 ritus atq; cōpunctus allocutus est quosdā sortis ibi pntes infra
 scriptis uel similib⁹ uerbis dicēs. Eya charissimi qd faciem⁹. omēs
 simi perimus: nō saluabimur nisi q fugerit. Si in uiridi hoc sit. in
 arido qd fiet. Si homo tāte dignitatis: tante lātūre: tante scientie
 qui uidebat tam hōeste uite. qui erat tam celebris fame. sic indubi
 tātē est dānatus. qd nos miseri homunculi faciem⁹. si lugubri uo
 ce unius hominōis tam horribili ac stupēdo timore ac tremore
 cōcussi ac stupefacti sumus qd faciemus cū rugitus leonis euz et
 tremi iudiciū tuba in aures nostras pcrepuerit euz oēs audierim⁹
 Surgite mortui uenite ad iudiciū. Quō in tali horribili iudicio
 ubi columne celi cōtremiscēt et angeli terrebunt et territi cogētur
 apparere. ubi tūc latebim⁹: impossibile erit latere intolerabile ap
 parere. Fugiamus igit a facie gladij pccupemus facie dñi in con
 fessioe. Venite adoremus et pccidamus ante deū plore⁹ coram
 dño qui fecit nos. Postq̄ igit uocem eius audiui⁹ non obdure
 mus corda nostra sed exeamus de medio babilonis: egrediamur
 Pentapolim igne et sulphure iam succensam. et exēplo beati pauli
 heremite et beati Anthonij Arsenij Euagrii. et aliorū sanctorū cū
 beato iohāne baptista antra deserti queram⁹: in montibus nos sal
 uos faciam⁹ ut eterni iudicis iram et sniam dānatiōis e eterne eua
 damus et puenire possimus ad pōrū et trāquillitates salutis eter
 ne. His et similib⁹ uerbis et senēcijs seipm et quosdā sortis allo
 quēs et exhortās. Deliberauerūt ipse et sex alij uiri probi secū abre
 nūtiare mōdo et omnib⁹ pompis eius et ad pfectaz pñiam pagen
 dam heremi deserta comperēcia querere. et ibidē relictis omnibus

EEI

delictis et honoribus huius mundi accipere singuli cruce[m] suas et
nudum xpm nudi per artam viam sequi et latam ac spaciosam dese-
rere q[uam] amatores et sectatores mundi p[er]ducit ad supplicia d[omi]nato[r]u[m].
Et q[uia] audierunt famam sanctitatis sancti Hugonis episcopi Gra-
cianopolitani qui prius aliquo t[em]p[or]e eiusd[em] m[ag]istri Brunonis in scolis
fortius credit[ur] extitisse sp[iritu] sancto inspirate simul ad sc[ri]ptu[m] ep[iscop]i m[ag]is-
tratu[m] accedere decreuerunt et eiusd[em] consiliu[m] et auxiliu[m] inq[ui]rere vt
eius diocesi qua[m] audierat multis desertis montib[us] abundare le-
ctu[m] congruu[m] obtineret in quo suu[m] sanctu[m] ac salubre p[ro]positu[m] posset esse
ctu[m] mancipare. Septem igit[ur] sancti viri infra scripti p[re]fata de causa
ad p[re]dictu[m] sc[ri]ptu[m] episcopu[m] duce sancto sp[iritu] peruenierunt. Et vt vtar
o[mn]ino verbis scriptis in leg[en]da vite sancti Hugonis episcopi m[ag]is-
trati per suu[m] m[ag]istru[m] p[ro]fite[m] Innocentiu[m] qui cum canonicis suis app[ro]-
bata et co[n]firmata adest m[ag]is[ter] Bruno vir religiosus: scientiaq[ue] famo-
sissimus: honestatis et gravitatis ac totu[m] maturitatis quasi q[uod]dam
simulachru[m]. Habebat aut[em] fortis m[ag]is[ter] Londuini qui post cu[m] ext[er]-
it prior carthusie: et duos st[eph]anos huius sancti Ruffi ca[n]onici fuerunt
sed desiderio vite solitarie eis sese co[m]iunxerunt. Hugone[m] quoq[ue] que[m]
cognoiebant capellanu[m] eo q[uod] solus ex ipsis sacerdotis officio funge-
ret. duos quoq[ue] laicos quos appellam[us] conuersos Andream et Ba-
rinu[m]. Querebant aut[em] locu[m] heremitice vite congruu[m] necdu[m] repper-
ant. hac igit[ur] spe simul et sue sancte co[n]uersacio[n]is edore trahente ve-
nerunt. Quos ep[iscop]us non solu[m] gratate[r] sed et reuerente[r] suscepit et tra-
ctauit et voti co[m]potens fecit. Ipso namq[ue] consule[n]te iuuant[ur] et i[m]p[ro]-
nitate carthusie solitudine[m] intraverunt atq[ue] extruxerunt Anno d[omi]ni
m[ille]m. lxxiiiij. episcopatus vero victi sancti Hugonis quarto. Vi-
derat aut[em] p[re]fatus sanctus ep[iscop]us circa idem t[em]p[or]e per somniu[m] in ea-
dem solitudine[m] deu[oti]e sue dignationi habitacu[m] construere[m] septem
etia[m] stellas itineris sibi ducatu[m] p[re]stantes erat[ur] vero huius septem. Qua
propter non istoru[m] t[em]p[or]e sed et qui successerunt eis consilia libenter
amplius est. et vsq[ue] ad mortem carthusie habitatores consilijs semp[er]
et beneficijs fouit. licet vero et primitus diuini amoris totus arde-
ret incendijs non aliter tu[m] ad discipline celestis exercitia eoru[m] ex-
emplis ac familiaritate[m] inferuit. q[uam] si flammanti quies facit plures ali-
os circūponat ardentes. Erat aut[em] et cu[m] eis non vt d[omi]nus aut ep[iscop]o
pus sed vt seruus et frater humillim[us]. et ad cuncto[rum] quantum in
ipso erat obsequia paratissim[us]. Ideo vt vir venerabilis wilhelm[us]
tunc prior sancti laurencij postea sancti Theofridi abbas magist[er]
brunoni etia[m] ipse religiosa deuotiōe nō mediocriter alligatus beati
hugonis co[n]tribernalis (vini quippe tunc per singulas habitabat cel-
las) apud magistru[m] brunone[m] non leuiter conquiret q[uod] p[er]pe cu[m] p[re]s[ent]ia

ad humilitatē spectantia intra cellulam sibi tanq̃ patri paret officia
et episcopus non saltē secū vt sonus sed potius cōuersaret vt famu-
lus. In tanū aut heremū deuotus incolebat et sedulus vt eū ma-
gister humo nō nunq̃ exire compelleret dicēs. Ire ad oues vestras
etq̃ quod debetis exsoluite.

¶ Aliud Exemplum.

¶ Refert doctor Jacobus carthusiensis in libro de peccatis mēta-
libus et criminalibus. Duo fratres religiosi honeste conuersatōis se
mutuo cordialiter dilexerūt inter quos vnus mortuus alteri appa-
ruit in oratione p̃cumbenti. Quē viuus vidēs in vili habitu et vul-
tu mesto: inquisiuit cur sic appareret: R̃ndit defunct⁹ tribus vici-
bus dicēs. Nemo credit: nemo credit: nemo credit. Quesiuit viu⁹
quid esset qđ nemo credit. R̃ndit defunct⁹. q̃s districte iudicat de⁹
et q̃s seuerē punit. His dictis disparuit et viuētem fratrē magno ti-
more concussū dereliquit.

¶ Aliud.

¶ Quidam rex fuit magnus et gloriosus et factū est procedē illo
in curru deaurato cū regali obsequio obuiasse illi duos viros attri-
tis et sordidis indutos vestib⁹. attenuatas macie et pallidas facies
habētes. vt ergo rex vidit illos desiliēs confestim de curru et in ter-
rā p̃cidens adorauit et surgēs amplexus est eos affectuose osculās
Magnates hō illius ac p̃ceres de hoc indignati s̃s arbitrātes eū
fecisse indigna regali gloria non tñ ausi in faciē illū reprehendere ger-
mano fratri eius suggesserūt vt ei loqueret ne tante excellēcie dia-
demati tantā inferat contumeliā. Qui cū fratri ista diceret et eius
humiliationē reprehenderet: cū rex responsum dedit quod tñ ille nō
intellerit. Consuetudo aut erat illi regi qñ sniam mortis cōtra alī
quē dictabat. p̃conem suū ante ianuā illius cuz tuba huic offitio de-
putata mittere. Cuius voce oēs cognoscebāt mortis reum esse. ve-
spere igit veniēte misit rex bucīnā mortis tubicinare añ ianuā fra-
tris sui. quā cū audisset ille de salure desperās tota nocte sua dispo-
suit ac summo diluculo nigris et lugubribus indutus vestib⁹ cuz
virore et filijs p̃git ad fores palacij stans et lugēs. Quē rex ad se in-
gredi fecit et videns eū lugentē ait. O stulte et insipies si tu sic tū
misti p̃cones germani fratris tui aduersus quē te nihil deliquisse
cognoscis. quō mihi reprehensionē intulisti qz in humilitate saluauit
et osculatus sum p̃cones dei mei sonorabili⁹ tuba mortē mihi signi-
ficātes et terribiles dñi occursum cui multa et magna meisim pec-
casse consci⁹ sum. Ecce deniq̃ tuā arguēs insipientiā isto vsus suz
mō. Nūc vero et illorū q̃ te miserūt ad mei reprehensionē stultitiā ar-
guere curabo. et ita fratrē instructū remisit domū. p̃cepit āt fieri de
lignis q̃tuor arcellas. et duas quidez vndiq̃ auro coopatas ossaq̃

EE ij

mortuorū pūtentia mittēs in eis aureis obserauit seris, alias vero
duas pice et bitumine linitens repleuit lapidib⁹ p̄tiosis ⁊ inestima-
bilibus margarit⁹ et oīm vnguentorū odorib⁹ funiculisq⁹ cilicinis
astrinxit, deinde accersiri fecit rephēsores suos magnates scz illos
et proceres et posuit añ eos quatuor ipsas arcellas vt estimarent
quāto quidē iste quāto vero ille p̄tio sint condigne. Illi vero deau-
ratas magni p̄tēij iudicauerūt. Expedit em̄ inquit inter regalia
diademata poni, que vero illinite pice et bitumine erāt vili quodā
et exili p̄tio dignas dixerūt. Rex aut̄ dixit ad illos. Sciebat⁹ et ego
talia vos dicturos: exteriorib⁹ em̄ oculis exteriora cernitis ⁊ tñ nō
ita oportet facere: sed interiorib⁹ oculis intrinsecus reposita expe-
dire siue honorē siue contumeliā. Et mox p̄cepit vt aperirent arcel-
le deaurate, ex quibus reseratis dirus fetor exalauit et fetidissim⁹
visus est aspectus. Ait ergo rex. Iste typus est eorū qui splendidis
q̄dem et gloriosis induunt⁹ vestibus et potētia elati sunt, sed intrin-
secus mortui malignisq⁹ odorib⁹ refecti sunt. Deinde picatas bitu-
minatasq⁹ p̄cipiens dissolui et aperiri et cūctos qui aderāt letifica-
uit eorū que intus erant splēdore et odore. Tunc ait ad illos. Sci-
tis q̄bus similia sunt ista. Humilib⁹ illis qui visibus operati erant
vestimētis quorū vos exteriorē attēdentes habitū contumeliarū pu-
tatis, meā aut̄ fatiem eorū in terra adorationē. Ego vero intellectu
alibus oculis reuerentiā illorū et decorem considerās aniarū glori-
ficatus q̄dem eorū tactu omni corona et regali vniuersa purpura
p̄tiosiores istos existimaui. Illos igit̄ confundens docuit ne errarēt
in his que foris apparerent sed interna attenderent.

¶ Aliud ex libro Apum.

¶ Magister Symon de Tornaco Parisius in theologia regebat
et erat excellēs doctor ille suo tpe sed cōtra decentiā talis officij in-
continens et superbus. Dic cum sup oēs doctores ciuitatis audito-
res haberet et in scola coram omnib⁹ de humilitate altissime doc-
trine cristi questionē disputatione p̄hibita terminaret, in fine tandē
et reprobiū sensum in execranda contra xpm blasphemie verba pro-
rupit. Tres sunt inq̄t qui mundū sectis suis et dogmatib⁹ subiui-
garūt. Moyses: Christus: ⁊ Machmetus. Moyses primo iudaicū
populū infatuauit. Sc̄do cristus a suo noīe cristianos. Tercō gen-
tilez populū machmetus. Nec mora euersis oculis scz p̄ humana
voce horribilē mugitū emisit, et epilētia statim elusus in terras diē
tertio eiusdez morbi mortē accepit, plaga ergo insanabili percussit
eum oīpotens et omni scia vsq⁹ ad prima litterarūz elemēta priua-
uit, sed grauiori in anīa cū hac plaga percussus est. Tum vsq⁹ in
diem mortis sue quasi mutus compatus est iumētis insipiatib⁹ et

in luxurie feditate permansit. Et vide summe amiracionis miracu-
culū Aleidem fornicariā concubinā suam nominare poterat et sci-
ebat Boetium vero de trinitate qui iuxta eum ad spectaculum po-
nebatur quē olim corderenus scierat post inditam plagam. nec no-
minare poterat nec valebat. Nō transgrediariis ergo terminos cō-
stitutos et pium modum semper habeas in scripturis.

¶ Aliud ex libro Apum.

¶ Iuuenis quidam in theutonie partib⁹ et sanguine principum
plenissime generosus. sed moribus et vita degener episcopatus ma-
le accepit. Qui rapinis et luxurijs verecundie primo sed inuere-
cundissime postmodū operā dedit. Castigauit aut eum dñs flagel-
lo multiplici sed cū abuteret eo in superbā dedit eum dñs in mor-
tem reprobam. Qua in hora venerabilis Conradus deo dignus
Wilde mens epūs ad matutinas intēpste noctē silentio surrexerat
illisq; dictis resederat ad studiū factur⁹ in die sermonē. Nec mora
raptus in spiritu videre se visus est ep̄m quendam velata facie sed
infulis insignitū ad tribunal iudicis rapī. Nox assunt truci vultu
fārellites accusant ep̄m vnus in rapina alius in cede hoīm atq; alij
in luxurijs lubricantē Tunc iudex assessorib⁹ suis ait: Accusate di-
scurite librate iudiciū ferte sniam. nec mora assessores parent iudici
serūt in cōmuni sniam iudex approbat latam. Accedūt ministri su-
pra fuliginē nigriores et ablata mitra de capite annulū casulā dal-
maticā ac reliqua episcopalia indumēta detracta ad pedes iudicis
deponūt nudumq; relictū cum clamore rapiūt eiulantes et a facie
iudicis trahūt ad tartara nihil secū preter peccata portātem. Nox
assessores iudicis surgūt et cū cantu sonoro subiungūt. Dum tpūs
habemus bonū ad oēs operemur. Vis visis in spū dictus Wilde
mensis epūs in se reuersus cogitare cepit quisnam fuerit ille mise-
rabilis p̄sul. Tum ecce quidam ad ostiū pulsans intromissus est
cū lacrimis clamās talem ep̄m in proxima villa venisse de vespe-
re et sub eadem noctis hora subitanea morte subtractū. Quo audi-
to sanctus p̄sul miserrimo illo defuncto condoluit et licet in aniter
quantū ad subuentionē p̄ pietate tñ lacrimas amarissimas fudit

¶ Ex Cesario exemplum.

¶ Ante annos paucos rome quidā cardinalis defunctus est nomie
Jordanus. qui quondā de ordine Cisterciensi assumptus. sed vita
ordini in eo minime cōcordabat. Erat em̄ auar⁹ valde sicut a quo-
dam abbate audiui. Habebat aut notariū quendam nomie Pandol-
phū. hunc cū pro quodā negotio nescio quo misisset interim expira-
uit. Eadez hora cū ille expleto negotio rediret m̄ae añ lucem cater-
uam miserabilem in agro contēplatus est. Sedebāt homines in in-

EE iij

mētis in ore caudas habētes versis dorsis ad capistra illorū. quos
Jordanus cardinalis cuculla indutus nudis pedib⁹ sequebat⁹ du
obus demonib⁹ seducētib⁹. In quorū aspectu dūz notari⁹ nimis
horreret clamauit cardinalis. Pandolphe pandolphe. Subsistēte
clerico et dicēte. Quis es aut qd clamas. Rndit ille. Ego sum ior
danus dñs tuus et mortu⁹ sum. Dicēte illo. quo ducimini. Ille re
spondit. Ante tribunal xpi. Et ille. Nostis qd de vobis sit futurum
Non noui inq⁹ deus scit. sed cū illuc venero br̃s petrus de cardī
nalatu meo p me redditurus est rationez. sanctus h̃o Benedictus
de cuculla q si illam inde obtinere poterit saluabor. sin aut⁹ damna
bor. Sicq⁹ oculis eius subtractus est. Sunt ibi tortores serpētib⁹
horribiliores: deforme: nigri: sed nō ad verbera pigri. nunq⁹ lassan
tur sed semper ad hec renouant⁹. Crisof. Qm amarū erit in iudicio
separari a visione dei. Si mille mibi gehēnnas. pponas non tm̃ re
puto sicut ab illius gloriose iocūditatis sortietate expelli et exosum
fieri creatori. Idē ad Demetriadem ponamus ante oculos.

¶ Auctoritates sanctorū de Iudicio extremo:

¶ Gregorius. Pensate fratres charissimi ante conspectū tanti iudi
cis quis in illo die terror erit qm iam pena remediū non erit. Que
illa confusio n̄ reatu suo exigēte cōtinget in cōuentu cū hominū
angelorūq⁹ erubescere. Quis cū pauor quē et tranquillū mens cor
poris non valet etiā iratus videre. quē bene Sophomas describit
dicens. Dies ire dies illa: dies tribulacōis et angustie: dies calamī
tatis et miserie: dies tenebrarū et caliginis: dies nebulę et turbina
dies tube et clangoris. Pensate fratres extremū diem iudiciū super
corda reproborū qua asperitate ppheta vidit amarescere quem tor
appellationib⁹ non valet explicare. Itēz Que mens erit hoīs eter
ni iudicis p̃sentia non formidans Ibi em̃ tūc simul oīa peccata añ
oculos redcūt. ibi cuncta q cū delectacōe acta sūt cū pudore ad me
moriam reuocantur.

¶ Bernhardus. Ne mibi misero cum venerit dies illa iudiciū. et
aperti fuerint libri in quibus omnes reatus mei et cōgitatōes do
mīno presente recitabuntur.

¶ Hieronimus. Siue comedā siue bibam siue aliud qd faciā. sem
per insonare videt⁹ aurib⁹ meis illa terribilis tuba. Surgite mori
tui vēite ad iudiciū. qz quotiēs diē illū cogito toto corpe tremisco.

¶ Crisof. Dicit aut⁹ cristus dānatis. Ego ppter vos homo factus
sum. ppter vos alligatus et illusus sum. et cesus sum et crucifixus
sum. Tbi tantarū iniuriarū mearū fructus. Ecce p̃tius sanguinis
mei quē dedi pro redēpcōe animarū vestrarū. vbi est seruitus ṽrā
quā p p̃rio sanguinis mei dedistis. Ego sup gloriā meā vos habui

cū effem deus apparetis hō. et viliorē me omnib⁹ rebus vris fecistis
Nam rem vilissimā terre ampli⁹ dilexistis q̄ iustitiā meā ⁊ fidem.

¶ Gregorius. Q̄ anguste erūt vndiq; vie reprobis. superius erit iu-
dex iratus. inferius horrendū chaos. a dextris peccata accusantia.
A sinistris infinita demonia ad infernū trahentia. Intus conscien-
tia vrens: extra mūdus ardens. Miser peccator quo ibit et sic de
p̄bensus q̄ fugiet. latere cū erit impossibile apparere intolerabile.

¶ Aug⁹. Nallent reprobi omē tormentū sustinere inferni q̄ fatiē
irati iudicis cernere. Et dicent mōtibus et petris. Cadite sup nos
et abscondite a facie sedentis super thronū et ab ira agni.

¶ In diebus illis querent homines mortem et non inuenient eaz
et desiderabūt mori et fugiet mors ab eis.

¶ Bernhardus. Quid tam pauendū. quid tam plenū vehemētiss
me sollicitudinis excogitari potest q̄ iudiciadis astare illi tam ter-
rifico tribunali sub tam districto iudice expectare sententiam.

¶ Anselmus. O lignū aridū et eternis ignibus dignū quid respō-
debis in illa die cū erigetur a te vsq; ad ictū oculi omne tempus
viuendi tibi impensum. qualiter fuerit a te expensum. Ne quot pec-
cata prouent tibi ex improviso quasi ex insidijs que non vides. et
fortassis terribiliora his que vides. tūc quippe condemnabit quid
fuerit in te inuentū operis vel octj vel sermonis vsq; ad minimas
cogitationē. etia; q̄ viristi si non fuerit ad dei voluntatē directum.
Pensa cuius sit fortitudinis ⁊ horrois tuū atq; omniū contēplisse
creatorem: offendisse dominū maiestatis.

¶ Ambrosius. O aīa nunq; excidat a mēoria tua Ite maledicti in
ignēz eternū. Venite benedicti pcipite regnū. O qd potest lamēta-
bilius ⁊ terribili⁹ cogitari q̄ ite maledicti in ignem eternū. ⁊ quid
potest delectabili⁹ cogitari q̄ venite bñdicti percipite regnū. due
voces quarū nihil terribili⁹ vna: ⁊ nihil iucūdi⁹ altera inueniri p̄r.

¶ Bernhardus in meditationib⁹ suis. Quis putas tūc meror erit
quis luctus: que tristitia: cū separabunt impij a consortio iustorum
et a visione dei. et traditi in potestātē demonū ibunt cū ipsis in ig-
nem eternum. ibiq; semper erūt sine fine in luctu et gemitu. procul
quippe a beata paradisi patria exulati cruciabunt in gehenna per-
petua nunq; lucem visuri. nunq; refrigeriū adepturi. Sed per mi-
lia miliū annoz in inferno cruciadi nec inde vnq; liberadi. vbi nec
qui torquet aliqui fatigant nec qui torquent aliqui moriunt. Nihil
ibi aliud audiet nisi sctus et plancus: gemitus et vlulatus: mero-
res ⁊ stridozes dentū. Nihilq; ibi videbit nisi vermes ⁊ laruales
facies. tortores atq; terribilissima mōstra demoniorū. Ardebūtq; mise-
ri in igne eterno in eternū et vltra. In carne cruciabunt p̄ ignem.

In spiritu per consuetudine vermem Ibi erit dolor intolerabilis, fetor
incomparabilis, timor horribilis, mors corporis et anime sine spe venie et
misericordie. Sic tñ morientur vt sp viuāt et sic vinūt vt sp moriantur
Ita aīa peccōis in inferno cruciabit sine fine p petis et aīa iusti p
bonis meritis in paradiso collocabit. Nūc aut̃ aliter e duob⁹ eligam⁹
aut sp cruciari cū impijs, aut ppētualiter letari cū scīs, bonū siquē
dem et malū, mors et vita ante nos sunt posita vt ad que volueri
mus manū extendam⁹, si tormēta nos nō terrāt salte p̃mia inuitēt.

Incipit Tertium Ros

ultimorum de Inferno,

Tertium nouissimorū cuius salubris recordatio a pec
catis prohibet est infernus seu gehenna. Unde narrat
B:hanasius de sancto Antonio heremita, qd cū diabo
lus eum tēptaret de aliquo peccato, ipse penas eterni
incendij peccato debitas rememoras eidem se oppone
bat, et sic tandem vicit diabolu et liberabat a tēptatio
nibus permanē immunis a peccato. Circa quas materiā inter ce
tera sunt tria spetialiter considerāda. Primū est diuersimoda noīa
tio penaliū locorū. Secōm est multimoda afflictio sodaliū inferno
rū. Tertiū est varia conditio infernaliū tormentorū, quorū mēoria
valde preseruat hominem ne cadat in peccata.

Quā multimoda est noīatio infernaliū locorum.
E supius positi primū principalr declarandū est, diuersimo
da noīatio penaliū locorū. Igitur sciendū est qd infernus est
locus igneus ab infero sic dictus. Nam ante reorū ibi inferunt ad
eternaliter puniendū, vnde Job. vii. Qui descēderit ad infernū nō
ascendet nec reuertēz vltra in domū snā. Et sic infernus appellat
gehenna ignis, vnde Grego. in quarto dialogorū. Unus quidez ge
henne ignis credendus est sed non vno mō oēs cruciat peccatores
Unusquisqz em̃ in quantum erigit culpa tm̃ illic recipiet de pena.
Itē Isidorus libro primo de summo bono. Ignis gehēne et lucebit
miseris ad augmentū pene vt videāt vnde doleāt, et nō lucebit ad
consolationē ne videāt vnde gaudeāt. Itē ibidez In gehēna duplex
est damnatorū pena quorū mentem affligit tristitia, et corpus com
burit flamma. Ignis iste gehēnalis ineffabiliter cruciat peccatores
de quibus sic dī in Psal. Cadent sup eos carbones, in ignē deſtines
eos in miserijs non subsistent. Itē Dñs in ira sua conturbabit eos
et deuorabit eos ignis. Quapropter scribit̃ Esaie. ix. Igni erit cib⁹
Miere. xv. Dicit dñs ad damnatos. Ignis succēsus in furore meo
super vos ardebit. Itē ignis taliter inflāmat⁹ est et ab ira iudicis

successus q̄ nouo incendio non indigebit ammodo et vsq̄ in sem-
piternū. Hinc est q̄ dicit̄ Job. xx. Deuorabit eos ignis qui non suc-
cendit̄. Q̄s dure vindicabit se tunc dñs de miseris pctōibus cō-
demnatis. vnde Eccli. vii. Vindicta carnis impij ignis et vermis
Differt aut̄ ille ignis infernalis ab isto igne materiali p̄cipue in tri-
bus. Primo in acerbitate. est em̄ acerbior quasi infinitū. vnde dicit̄
sanctus Sebastian⁹ cui angelus ad aurem stabat. q̄ iste ignis sen-
sibilis ita se haberet ad ignē gehennalē sicut ignis in pariete depi-
ctus ad istū sensibīlē. Sc̄do in duratione. nam iste ignis potest ex-
tingui. ille vero non. vnde Esa. vlti. Ignis eorum non extinguetur
Math. iij. Paleas aut̄ cōburit igni inextinguibili. Paleas. i. pecca-
tores. Tercio in consumptiōe. nam iste ignis potest oīa cōsumere.
nam fm̄ p̄bm. Omnia cōsumit materia ignis. Ille vero non potest
cōsumere. nec corpa nec spūs quos vult. vnde de peccatore cōstin-
to in inferno d̄r Job. xx. Quet oīa que fecit tū non consumet̄. Hinc
est q̄ d̄r Crisost. in li. de reparatione lapsi. Ignis iste qui in p̄senti vi-
ta est cōsumit cuncta q̄ recipit. Ille vero quos suscipit semp̄ cruci-
at et pene sue semp̄ integros reseruat. p̄terea et inextinguibilis d̄r
non solū q̄ ipse non extinguit̄ sed q̄ nec eos quos suscipit perimit
et extinguit. Scriptura em̄ dicit. Quia peccatores induit in corru-
ptionē. sed nō ad honorē vite sed ad diuturnitatē supplicij p̄futura.
Huius aut̄ pene vim et ignis illius potentia nulla vox exponere
et nullus sermo poterit explicare. Ibi qd̄ agamus. qd̄ r̄ndebimus
Nihil erit ibi nisi stridor dentium. nisi vlulatus et fletus et seu-
p̄ntia cessantib⁹ vndiq̄ auxilijs et vndiq̄ inualescentib⁹ penis. Et ignis
ille sicut nō habet naturā cōsumēdi sic nec illuminādi sed est ignis
obscurus et flāma tenebrosa. Tercio infernus dicit̄ locus inquiet⁹
vnde in rerū natura quidā locus semp̄ est quietus vt superior p̄s
mundi. quidam qñq̄ quietus et qñq̄ turbatus vt pars eius me-
dia. Sic p̄babile est terciā p̄tem sc̄z inferiorē semp̄ esse turbatā
et ideo d̄r tartarus. Nam fm̄ Papiā tartarus dicit̄ turbatus. pue-
nit aut̄ inquietus siue turbatio ibi sp̄cialiter ex trib⁹. ¶ Primo ex pe-
narū varietate. sicut tp̄s dicit̄ esse turbatū qñ mixtū est cum plu-
uia grandine niue et h̄mōi que dicunt̄ esse in inferno. vnde Psal.
Pluit sup̄ peccatores laqueos ignis sulphur et spūs procellarū p̄s
calicis eorum. ¶ Sc̄do ex ministrorū vexatione. Niere. xvi. Serue-
tis dñs alienis qui non dabunt vobis requiē die ac nocte. ¶ Ter-
cio ex mutuo clamore. Esa. xlv. Vos clamabitis p̄ dolore et p̄ con-
tritione spūs vlulabitis. Certe tūc cuilibet vlulātī et sic clamantī
r̄ndebit dñs Niere. xxx. Quid clamas super cōtritione tua infā-
bilis est dolor tuus p̄pter multitudinē iniquitatis tue. p̄pter dura

peccata feci hec tibi. Tercio dicit infernus locus intemperatissimus
vnde dicit auernus quasi sine vere. i. sine temperantia. nam pene nō
sunt ibi in aliquo tpe sed in summo gradu et excessu maris. Sic
enī ibi tenebre valde modū excessiue ppter quod Nath. xij. dicit
tur tenebre exteriores. Exinde patet Exodi. x. c. de tenebris palpa
bilibus que fuerunt in egipto quātomagis erunt ibi grauiorcs. vñ
Job. xx. Omēs tenebre abscondite sunt in oculis eius. Tūc pecca
tor dicit illud Psal. Posuerūt me in lacū inferiori in tenebris et in
ymbria mortis. Itē Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi
et anxiatus est sup me spūs meus. Similiter et illud lamentationis
Hier. iij. In tenebris collocauit me sicut mortuos sempiternos.
Itē est ibi summus calor ppter qd dicitur Job. xxiiij. calor nūm?
Et ratio illius est. qz non caleat sed inclusus est sicut calor in for
nace. vnde Psal. Pones eos vt clibanū ignis in tpe vultus tui. do
minus in ira sua cōturbabit eos et deuorabit eos ignis. Ibi ē sum
mū frigus Job. xxiiij. Ab aquis niuiū. Aque ille dicunt aque niuiū
que p ceteris aquarū substācijs sunt frigidiores. et hmoi signū est
stridor dentū qui est signū magni frigoris et algoris. Unde Fulgen
tius in epistola. Duo sunt principalia in inferno tormēta scz frigus
intolerabile et calor ignis inextinguibilis. Et ideo scribit Nath.
xij. qz ibi erit fletus et stridor dentū. Fletus nanqz in liquefactiōe
oculorū de calore nascit. stridor vero dentū ex frigore causat. vnde
Job. xxiiij. Ad niuiū calorem transeat ab aquis niuiū. Unde in li
bello metrico de vita et gestis alexandri. Attritus glacie niuiū de
frigore trāsīt ad penas. O supplitius miserabile semp et nunqz mo
ritur quē carcer torquet auerni. ¶ Quarto dicit infernus locus de
solarissimus. Hinc est qz fm Papiā acheron vocat. ab a qd est sine
et cheronto gaudiū quasi sine gaudio. et hic quo ad carentiam oīs
boni. vnde Cōmentator Auerrois. ij. Poetrie. In inferno continuo
est tristitia et meror sine consolatiōe. Non enī habent dānati retro
aliquā consolationē a mūdo qz non valent eis suffragia. nec desup
de celo. nam ex hoc nō fuit sup eos aliqua misericordiā nec sperāt
grām de futuro. sic enī nulla erit eis redēpcōis venia et sic erūt trī
stissimi in desolatiōe sempiterna. Et ergo Sap. iij. dicit qz vsqz ad su
premū desolabunt. vnde Treno. j. dicit de ania damnata. Posuit
me desolatā tota die merore confectam. Esa. xxiiij. Peccator deso
labitur in secula seculorū. Neū dolor o pena vach desolatio plena
Omni tormento super hoc homo corde memento.

¶ Quid multimoda est afflictio sodalium infernorum.
Ordine debito nūc sequitur exponendus qz multimoda est af
fliccio sodalū infernorū. Tales enī sodales scz diaboli sunt

aspectu horribiles: effectu crudeles: ac tortores infatigabiles. Pr^omo ergo dico q^d diaboli siue demones sunt aspectu multum horribiles. et propterea formis horribilibus depinguntur in ecclesijs. ¶ Unde legitur q^d quidam religiosus de nocte in dormitorio iacens cepit terribiliter clamare. Et cū venissent ad euz alij fratres videbāt cū fixis oculis ad parietē immobiliter respicientē nec ad aliqd rīdētē sed mirabili horrore cōcussū et timore. Mane autē a priore interrogatus qd in nocte habuisset rīdit se diabolu vidisse. Requirit^r cuius esset forme. rīdit. Nāc faciliter nō possum describere sed hoc inqt dico. Si esset ex vna pte furnus ardens et figura eius ex alia pte. mas gis eligerē intrare furnū q^m videre illā horribilissimā demonis figurā. Nunc est q^d beatus Bernh. sup psal. Qui habitat sic dicit. Quid putatis fratres. si alicui vnus ex tam multis principib⁹ tenebrarū in mediū nostrū irrueret in tota feritate sua ac tenebrosi corporis enormitate apparere liceret q^s illū possit vel corporis sensu sustinere vel cordis. ¶ Et ideo sicut in vitaspatrū legit^r qdaz senex dixit. Credo q^d si aliqs videret demōes in ea forma q^ā dānati eos sunt visuri nō possiet viuere sed statim morerē. vnde ēt beatus Grego. de Crisostō q^d euz insu marer et videret multitudinē demonū sibi astantiū cepit alti⁹ clamare. Inducias vsq^{ue} mane. Et cum hoc dīcēs verteret se huc atq^{ue} illuc ne videret eos. p^{er} nimio timore vehemētissime conturbat^r statim moriebāt. Conturbati em^o sunt qui videbāt eos et timuit oīs homo. Ecce q^{ui} horribiles erūt in afflictu qui taliter occidunt cum solo aspectu. vñ Job. xx. Vadēt et veniēt super eos horribiles. Et hoc est q^d innuit Bernardus vbi ēt. O anima mea q^s erit tibi pavor cū dimissis omnib⁹ q^{uā} tibi pñta tam iocunda. tam grat⁹ aspectus. cōhabitatio tam familiaris. sola pauēs ignotā ingredieris regionem. cum tibi cateruatim deterrentia illa monstra deterrima ecurrēt. O quāta erit demonum horribilitas in formis aialium crudelissimoz apparentium. Sap. xi. Pro eo q^d errantes colebāt mures serpentes et bestias suguacuas inmisisti eis multitudinem mutorū animalū in vindictā. vñ scit^r q^d per q^{uā} peccat q^s: per hec et torquet^r. Non em^o impossibilis erat q^{ui} potēs manus tua q^ā creauit orbem terraz ex materia inuisa immittere illis multitudinem visoz. aut audaces leones vel noui generis bestias ira plenas: aut vaporem ignē spirantes. aut odorem sumi proferentes. aut horrendas ab oculis scintillas emittētes. q^{uā} nō solum lesura poterat illos exterminare. s^{ed} et aspect⁹ per timorē occidere. Nec ibidē vñ Job. xv. Hostis me⁹ terribilib⁹ oculis me inuitus est. Item eiusdē vltimo. Sternutatio ei⁹ splendor ignis: et oculi ei⁹ vt palpebre diluculi. de ore ei⁹ lampades procedunt sicut

te de ignis succense. de naribus eius pcedit fumus sicut olle succē
se atq; feruētis. vnde poeta refert. Sunt ibi serpētes flāmas ex ore
vomētes. De statu quorū pereunt anie miserorū. Secōdo in effectu
sunt crudeles. vnde Job. xvi. Collegit furorē suū in me et cōminās
mibi infremuit contra me dentibus suis. vnde Psal. Aperuerunt
super me os suū sicut leo rapiēs et rugiens. Jē tēpauerūt me. sub
lannauerūt me sublannatiōe. frenduerūt super me dentib⁹ suis. vñ
Eccl. xxi. Dentes illius dētes leonis interficiētis anias hoīm. Vñc
dicit. j. Petri. v. q; diabolus tanq; leo rugiēs circūit querēs quem
deuoret. In die em nouissimo inuitabunt diaboli ad deuorandum
peccatores. Esa. lvi. Omēs bestie agri et vniuerse bestie silue veni
te ad deuorandū. Jē Hiere. xij. Venite cōgregamini oēs bestie ter
re. pperate ad deuorandū. De isto refert exemplū brās Grego. in li.
dialogorū. Unde dicit q; erat quidā Dorus noie. Non re sed noie
tū monachus. cui nimū graue erat si q; pro salute sua ei aliquid
loqueret. Non solū aut bona nō faceret sed etiaz non poterat audī
re. Hic cū extremū ageret spm̄ conuenerūt fratres vt egressū illi
us anie orando pregerent. Tunc repente cepit eisdem fratrib⁹ ibi
dem existētib⁹ acclamare necnon magnis vocib⁹ orationes eorū
interrūpere ita dicēs. Recedite recedite ego datus sum draconi ad
deuorandū qui ppter vestram p̄sentia me non potest deuorare. La
pur meū iam ore suo absorbit. date locū ne amplius me cruciet. f
faciat qd futurum est. si ad deuorandū ipsi datus sum quare ppter
vos moras patior. Tunc fratres ceperūt ei dicere. Quid est qd lo
queris. Signū tibi sancte crucis imprime. Rñdī ille cū magnis
clamonibus dicēs. Volo me signare sed nō possum q; squamis hu
ius draconis stimuloz et premor. Cumq; fratres hec audissent. pro
strati in terrā cum lachrimis ceperāt pro redēptione illius exorare
Et ecce cepit eger subito cū magnis vocibus clamare dicēs. Brās
ego deo. ecce draco qui me ad deuorandū acceperat orationib⁹ ve
stris expulsus est et oīno rece ssit. ¶ Jē in quarto libro dialogorū
refert idem Grego. aliud exemplū. At em q; in p̄rib⁹ Jconie in
quodā monasterio Tongalaton noie dicit accidisse q; quidā fuit
monachus sanctus reputat⁹ in cōspectu hoīm qualis nō fiterat in
uentus apud deū. Nam cū fratres eum estimabāt ieiunare lateu
ter cōsueuerat comedere. Hic in agone constitutus fecit ad se frēs
gñaliter cōuocari quib⁹ ipse dixit. Ecce nunc ad deuorandū tradi
tus sum draconi q; cauda sua gēua mea pedesq; meos fortiter col
ligauit. caput vero suū in os meū mittēs spm̄ meum ebibēs extra
xit. quib⁹ dictis expirauit. Et sicut videt sunt verba condemnati
peccatoris que scribunt Hiere. li. Comedit me absorbit me sicut

draco. Iste est draco magnus et rufus habens septē capita ⁊ decē
 cornua i capite suo de quo dicit Apoca. xij. Factū est preliū magnū
 in celo Michael et angeli eius preliabant cū dracone et draco pu
 gnavit et angeli eius et nō pvaluerūt neq; locus eorū inuēus est
 amplius in celo. Et piectus est draco ille magnus serpens antiqu⁹
 qui vocat̃ diabolus et sathanas qui seducit vniuersū orbē. Et er
 go dicit ibidez. Te terre et mari q; descēdit ad vos diabolus. Diabo
 lus em̃ zelo nimio bonis innidet qui conant̃ locū eius possidere in
 celo de quo ipse miserabiliter piectus est in penas. Et quantū ma
 gis appropinquat dies vltima tāto ardent⁹ tēptat ⁊ feruet inuidia.
 Quāta erit demonū austeritas et malitia. de quib⁹ Bernh in p
 sa. Quā impij tortores tūc torquebūt peccatores et terribiles vltor
 res vindicabunt malos mores. Vtorū aut̃ crudelitas et malitia di
 uersimode cōfortat̃. Primo q; plures sūt et multi. vnde Psal. Mul
 tiplicati sūt qui tribulāt me multi insurgūt aduersū me. Hinc est q
 dicit Job. xix. Obsederūt in giro tabernaculū meū. Unde legit̃ in vi
 taspatriū q; quidā senex vidit demones circūstantes homines sicut
 apes. Et ergo dicit in Psal. Circūdederūt me sicut apes et exarserūt
 sicut ignis in spinis. Secūdo q; fortes sunt et potētes. qd ap̃ls innu
 it ad Ephe. vi. vbi vocat̃ eos principes ⁊ p̃tates ⁊ mundi rectores.
 Et q; tam potētes sunt et tam fortes ad nocendū. Ideo dicit in Psal.
 Tūc faciebāt qui querebāt aīam meā. Et alibi Irruerūt in me for
 tes. De hac etiā potētia dicit Job. xl. Nō est potestas sup̃ terrā que cō
 pareat̃ ei qui factus est vt nullū timeret. Omē sublime videt et ip̃e
 est rex sup̃ oēs filios superbie. Vmōi aut̃ potētiā et superbiā mari
 me exercebūt in punitiōe malorū ipsos crudelissime affligēdo. Vñ
 Eccl. xxxix. Sunt spūs qui ad vindictā creati sunt et in furore suo
 confirmauerūt tormēta et in tpe consumaciōis effundēt virtutē ⁊ fu
 rore eius qui fecit illos. Nam furor illis fm̃ similitudinē serpētis ⁊ si
 cut aspidis surde obturātis aures suas. Esa. liij. Ego creauī fabriū
 sufflantē in ignē prunas ⁊ proferentē vas in opus suū: ⁊ ego creauī
 interfectores ad disperdendū. De hoc crudeli interfectore peccator
 condēnatus sic loquit̃ Job. xvi. Circūdederūt me lanceis suis vul
 neravit lumbos meos et nō pepercit. effudit in terra viscera mea.
 cōcidit me vulnere sup̃ vulnus irruit in me quasi gigas. Tercio sūt
 demones in torquēdo infatigabiles. vnde Dani. iij. Nō cessabūt mi
 nistri regis succendere fornacē. vnde quidaz. Sunt ibi tortores ser
 pentib⁹ horridiores. Difformes nigri sed nō ad verbera pigri. Nun
 q; lassant̃ sed semp ad hec renouant̃ Ad mala seruētes sunt ad pei
 nassq; recētes Semp tristati semperq; ferire parati Semp inarde
 scūt nec cessant nec requiescunt. Hinc est q; Deutro. xxviij. cui libet

f f i

peccatori dicit. Serues inimico tuo quez immittet dñs tibi in famelitu et nuditate. et in omni penuria. et augebit dñs plagas pessimas et ppetuas. Quanta erit tunc dñatoru pēa que sine intermissione sp erit cōtinua sine pace et requie in miseria et angustia. unde de pctōib⁹ dī Ezecchie. vij. Angustia supueniente requirēt pacem et nō erit. cōturbatio veniet sup conturbationē. Itē Apoca. xiiij. Non habent requiē die ac nocte qui adorauerūt bestia et imaginē eius. Tūc peccator bene posset dicere hoc qd scribit̃ Esa. xxxviij. Nō vi debo dñm deū in terra viuentiu nec aspiat̃ hoīem vltra et habitatores quietis. Silr et illud Diere. lxx. Ne mihi misero qz addidit dñs dolorē dolori meo et requiē non inueni. Certe tūc conuertetur dolor eius in caput eius et in verticē illi⁹ iniquitas eius descendet.

¶ Quam varia est conditio penarū infernorum.

Nunc restat membrum tertiu de hac materia p̃tin⁹ declarandum qd est varia cōditio infernaliū tormentorū. Sūt em̃ plures condicōes spāliter facientes ad aggrauationē pene infernalis.

Prima est acerbitas qd ptz ex fletu et stridore dentiu. ex placentu et desiderio mortis. ex manducatione linguarū et blasphemia creatoris. et ex multis alijs his similib⁹ que omia ibidem sunt vctura vt ptz ex locis varijs scripturarū. Apoca. xvi. Comederūt linguas suas p̃e dolore et blasphemauerūt deuz celi p̃e dolorib⁹ suis. Vnde

Breco. dicit. Qd hic suspicari non potuit ille cruciatui dedit⁹ inuenit. Itē Diere. Tanta erit in inferno vis doloris q mens ad aliud dirigi non poterit nisi ad qd vis doloris impellit. Dicit em̃ tūc peccator illud Diere. viij. Dolor meus sup dolorē. Tanta em̃ erit acerbitas penarū q peccatores vita quā oēs appetūt sp̃et̃ et contempta. mortē quā omēs fugiūt ardētī desiderio affectabunt. Unde Apoca. ix. In diebus illis querēt hoies mortē et non inueniēt eam et desiderabūt mori et fugiet mors ab eis. Acerbitatē vero pene infernalis testat̃ dñs Diere. ix. vbi dicit. Ego cibabo populū istū ab sintheo. et potū dabo eis aquā fellis. per hec amaritudinē designā infernaliū torment orū. Consideratio hmoi acerbicatis fecit quendam iuuenē delicate nutritū intrare ordinē p̃dicatoz. quo ingressū cū quidam sapiēs a parētib⁹ eius missus vt ei persuaderet egressū anteq̃ confiteret̃ dicens: Delicate nutritus es nō poteris sustinere rigore ordinis et asperitatē. Rndit iuuenis. Magister p̃pter hoc ordinē intraui qz sciui me delicatū et nihil asperitatis posse sustinere cogitās q acerbissima pēa inferni mihi intolerabilis esset. et ideo elegi poti⁹ hāc penā ordinis q̃ illā sustinere. nam sicut scriptuz est Job. vi. Qui timeret p̃uinā irruet sup eum nix. Nec etiā cōsideracō mouit quendā petrū heremitā ad mirabile p̃niaz quā fecit. de qua

narrat bñs Grego. in. iij. li. dialogorū. At em̃ q̃ quidā Petr⁹ mo-
 nachus ex regiōe hibernie ortus priusq̃ heremus peteret molestia
 corpis interueniente defunct⁹ est. sed p̃tinus corpori restituit⁹ infer-
 ni supplitia atq̃ innumera flāmarū loca se vidisse attestabat. Qui
 etiā quosdam hui⁹ seculi potētes in hmoi flāma suspēos se vidisse
 narrauit. qui cuz iam deductus esset vt in illis et ipse mergere. su-
 bito angelū corusci habit⁹ apparuisse fatebat⁹ qui ipm̃ in ignē mitti
 phibuit. qui etiā dixit. Egredere. et qualiter tibi post hoc viuendū
 sit cautissime attēde. post quā vocē excalescētib⁹ membris ab eterne
 mortis somno euigilās. cūcta q̃ circa eum gesta fuerāt omnib⁹ nar-
 rauit tātisq̃ se postmodū vigilijs ⁊ ieiunijs cōstrinxit vt inferni eū
 vidisse tormēta. etiā si lingua taceret cōuersatio acclamaret. Scda
 cōditio est tormētorū multiplicitas. Est em̃ penarū numer⁹ quasi
 infinitus. vnde dī in psal. Cūcūdedērūt me mala quorū nō est nu-
 merus. Et ergo dī Deutro. xxxij. Cōgregabo sup̃ eos mala et sagit-
 tas meas cōplebo in eis. Verc scribit⁹ Esa. v. Sagitte eius acute ⁊
 oēs arcus eius extēti. Multas habet dñs sagittas in pharetra sua
 quas nondū oēs extraxit. q̃ post finale iudiciū pctōrib⁹ immittent⁹
 Nec sagitte sūt pene varie quib⁹ multipliciter tunc miseri torque-
 bunt⁹. vnde dī in psal. Sagitte potētis acute cū carbonib⁹ desolato-
 rijs. Itē dicit dñs Deutro. xxxij. Inebriabo sagittas meas sangui-
 ne et gladius meus deuorabit carnes. foris deuorabit eos gladius
 intus pavor. consumēt fame et deuorabunt eos aues morisui ama-
 rissimo. dentes bestiarū immittā in eos cū furore trahentiū super
 terrā atq̃ serpentū. De hac penarū multiplicitate sic dicit Grego.
 sup̃ illud Math. viij. Eūgent in tenebras exteriores. In inferno
 erit frigus insupabile: ignis inextingibilis: vermis immortalis: fe-
 tor intolerabilis: tenebre palpabiles: flagella cedentiū: horrida visio
 demonū: cōfusio pctōrū: et desperatio oīm bonorū. vnde quidā. In
 fernus est fouca mortifera penis omnib⁹ et miserijs referta. Vñc
 dī in psal. Pluit sup̃ pctōres laqueos ignis sulphur et spūs pcella-
 rū ps calicis eorū. Et notāter dī ps. qz nō solū in dictis sed nec etiā
 in mille consilijs possit pene integritas pfecte explicari. nā quicqd
 de penis hic dixerim⁹ est tanq̃ mīma ps vni⁹ vestuce respectu ma-
 gnitudinis infinite. Ut aut̃ hec penarū multiplicitas exp̃ss⁹ decla-
 ret. Notandū est q̃ dānati erūt pleni miseria et dolore. hēbunt em̃
 fletum in oculis. stridorē in dentib⁹. fetorē in narib⁹. gemitū in voci-
 bus. terrorē in aurib⁹. vincula in manib⁹ et pedib⁹. ignisq̃ ardorez
 in mēbris oib⁹. Ecce q̃ repleta est penis atz plagis aīa pctōis in
 infernū descēdētis. Et ergo de dānatis dī. Eccī. xv. Tenebit eum
 tribulatio et angustia vallabit eum. Et eiusdem. xx. Quinmis dolor

ff ij

irruit super eum. Itē dicit *Esa. xliij.* Omne cor hoīs tabescet et contē
ret torzionē et dolorē tenebūt. quasi parturiēs dolebunt vnusquisq;
ad proximū suū stupebit. faties cōbuste vultus eorū. vnde *Baruch*
vi. Nigre sūt faties eorū a fumo. nam oēs peccatores redigētur in ol
lam vt habet. *Job. ij.* Et dolores prurietis veniēt ei vt scribit *Osee*
xliij. Quā multa flagella peccatoris. Tūc em̄ potest dicere cū *psal.*
Circūdederūt me dolores mortis: non t̄p̄alis sed p̄petue. et picula
inferni inuenerūt me. Recte dicit circūdederūt qz abyssus sicut vesti
mentū amictus eius. nam induit maledictionē sicut vestimentū et
intrauit aqua ad interiora eius et sicut oleū in ossibus eius. fietq;
ei sicut vestimentū quo operit et sicut zona quo semp p̄cingatur
Quale vestimentū de vilis penarū tam multipliciū sic fortiter
contextū qz perpetuis t̄p̄ibus nunq; erit detexendū seu etiam depo
nendū. nam funiculo eternitatis erit p̄ccōr inseparabiliter colligatus
Quā asperū et mordosū sentiet illud tegumentū. ipm nanq; est de
quo scribit *Esa. xliij.* Operimentū tuū erunt vermes. Tam mul
tiplicis pene cōsideratio reuocauit ipm *Dauid* a morte peccati ad
pn̄iaz peragendā. vnde dicit ad dñm. Quātas ostēdisti mihi tribu
lacōes multas et malas et cōuersus viuificasti me. Huius etiam
multiplicis pene cōsideratio mouit quendā heremitā sicut legitur
in vitas patrū ad asperrimā pn̄iam quāz in heremo pagebat a quo
cū quereret cur se ita interficeret r̄ndit. Totus labor vite mee nō
est idoneus comparari ad vnū diem tormentorū qui peccatorib; in
futuro seculo p̄parant. Itē narrat in gestis anglorū qz t̄p̄e *Cōstan*
tini minoris quidā miles defunct; circa annos dñi. dccc vi. qz post
modū vite restituit; penis territus quas viderat ad heremū fugit
fecitq; cellulā iuxta quendā fluuiū in quo vestib; indutus sepe bal
neabat p̄mittēs vestimēta sic ad carnē congelari. postea vero balne
um calidissimū intrabat et sic cōtinuo fecit qnouisq; moreretur. Et
cū super isto a videntib; argueret taliter r̄ndebat. Si vidissetis q
ego vidi eadem vel maiora mecū faceretis Nam fm *Bregio.* super
Job. Super oia puocat cōpunctionē visio pene infernalis. Tercia
cōditio penā gehenne aggrauās est eternitas. vnde *Sap. iij.* Illos
videlicet p̄ccōres deridebit et erūt post hoc decedentes sine honore
inter mortuos imperpetuū. Et *Matth. xxv.* Ibunt hī in supplitiū
eternū. Itē *Judith. xvi.* Dabit dñs ignem et vermem in carnē eorū
et vrant et viuāt et sentiat vsq; in sempiternū. Idem dicit *Esaie vii.*
Uermis eorū non extinguet. vnde dicit dñs *Deutero. xxxij.* Ignis
succēsus est in furore meo et ardebit vsq; ad inferni nouissima hoc
est in perpetuū sine fine. *Esa. xxxij.* Quis de vobis poterit habi
tare cū igne deuorare aut qz habitabit ex vobis cū ardorib; semp

ternis. Et eiusdem. xxxiij. Et terram in pice ardētem nocte ac die
non extinguet in sempiternū. Ascendet fumus eius a generatione
et in generationem. desolabit in secula seculorum. vnde Apoca. xx.
Diabolus missus est in stagnum ignis et sulphuris vbi et bestia et
pseudo cruciabunt nocte ac die in secula seculorū. Et qui non est
inuentus in libro vite scriptus missus est in stagnū ignis ibi erit
ymbra mortis et nullus ordo. sed sempitern⁹ horror inhabitat. Ue
habet Job. x. vii Grego. in moralibus sic dicit. Noxēdo modo tūc
erit miseris dolor cū fortitudine. flāma cū obscuritate. et mors sine
morte. finis sine fine. defectus sine defectu. Quia et mors semper
viuit. et finis semp incipit. et defectus deficere nescit. Un poeta re
fert. Non venit ad meras mortis miserabilis etas Nescit finiri sp
qz videtur oriri. Semp vexando semp gemitus renouando. Hinc
petrus blesensis in quadā epistola sic ait. Ibi non est suppliciorum
modus nec intermissio siue finis. Nam ibi finis semper incipiet.
mors non moritur. nec defectus deficiet. vt dānati hominis cōditio
semp in doloris materiam et mortis eterne pabulū. miserabiliter
recidit. Quare dicit in psal. Sicut oues in inferno positi sunt.
mors depascet eos. Et si morte pascent impij quid potabūt illi s
mors est pastus qualis erit potus Audi pphetam. Unareorū vna
fellis et botrus amarissimus fel draconū. vinū eorum venenum as
pidum insanabile. Ita scribit Deutrons. xxxij. O quale peccatorū
nutrimentū videlicet mortis ppetue tam crudele supplicij viuente
tunc morti qz vite sunt mortui. Hinc est qd Bern. dicit li. quinto
de cōsideratione ad Eugenium papā Noxēdo vermē mordacem et
mortē viuacem. horreo incidere in manus mortis viuētis et vite
morientis. vii Gre. Noxēdo immortali morientē impij. O deus eter
ne quare me posuisti cōtrarium tibi. et factus sum mihi metipsi gra
uis: Cur non tollis peccatū meū. vt hoc perpetuū possim euadere
tormentū. O qz felix et beatus qui peccatorū sordibus nequaqs fue
rit infectus. qui post mūdi gaudia non abiit. nec in vanitates et in
sanias falsas respexit. Nos autē miseri errauimus a via veritatis.
et iusticie lumen non illuxit nobis. lassati sumus in via iniquitatis
et pditionis. et ambulauimus vias difficiles. vias graues et inuti
les. p viam autē domini nolui⁹ ambulare. Vere sicut dicit Esa.
xlii. Inuacuū laborauimus sine cā. et vane fortitudinē nostram cō
sumpsimus Quid em nobis pfuit supbia. quid diuitiarū pompa
et iactātia. qd pciōsa corpis indumēta. qd pmesationes et crapule
quid risus et leticie: Quid hec oia nobis pfuerūt in quibus vane
et inutiliter immo potius dānabiliter tempus nostrū expendimus
Proobdolo: sine fructu trāsierūt hec omnia tanqz fumus seu aura
ff iij

matura, transijt quod tpale fuit sed heu remansit qđ in eternuz cruciabit. Tūc dicit dñs de quolibet dānato illud Job. xx. Iuxta multitudinē adinventionū suarū sic ⁊ sustinebit. Et illud Apoca. xviij. Quāntū glorificauit se ⁊ in delicijs fuit tm̄ dare illi tormentū ⁊ luctū quib⁹ eternaliter sine fine torqueat. Q quāta est hoīs demētia p delicijs aut diuicijs seu p aliqua re terrena hmoi ppetua corpis et anie subire tormēta. vnde Crisof. in li. de repatione lapsi sic inq̃t Dic quāta tpa luxurie. que delitiarū spacia compari vis penis sem pitemis. Centū si placet ānos delicijs demus adde et alios centū adde et decies centū. que erit ex his ad eternitatē cōpensatio. nōne omē tpūs vite hui⁹ quo delicijs frui videmur et indulgere libidini quasi noctis vnius somnū ad eternitatis compationē videz. est igitur aliqs qui vt vna nocte delectabile videat somnū eternas eligat subire penas et illud pro his recipere vel pro illis istud cōmutare. Quid dicem⁹ ad repositas penas. qđ dicem⁹ ad hoc qđ delitē velut vmbra trāseunt pene vero eternaliter permanēt. etiā si equale tps et idem spaciū delicijs esset positū ⁊ pene. esset nē aliqs ita stultus et demēs vt eligeret p vna die delitiarū vnū diem subire penarū cū soleat dolor vnius hore et quilibet corpis cruciat⁹ in obliuionē mittere pteritū tpūs in voluptate transactū. Nec omnia Crisof. vbi supra. D eternū nunq̃ finem habiturū corpis et anie tam grande suppliciiū. D mortis perpetue indicibile tormentum. Quid em̄ reserā de te nescio. Non em̄ poteris verbis exprimi. nec intellectu concipi nec corde cōphendi. Posito em̄ qđ esset vnus lapis de arena coagulatus et cōpactus tante quātitatis sicut infra concavitatē octauae spere posset cōtineri et qđ post millesies mille annos per diuinam potentia vna arenula tolleret. Et deinde post millesies mille annos adhuc vna. et sic consequēter donec totus lapis in nihilū redigeret. nunqđ consumpto lapide eternitas p̄dicta erit reuoluta sic qđ damnatorū anie tunc a penis liberabunt. Respondeo tibi et dico qđ perpetuitas illa vir tūc erit inchoata. Nam finit ad infinitū nulla est p̄portio vt d̄t phīs. viij. phisicorū. Si em̄ hoc cognosceret et p̄scirent peccatores condēnati qđ dicto lapide cōsumpto ab illis intolerabilib⁹ quos sustinet inferni cruciatib⁹ deberet eripi et tota liter liberari. miserabiliter sup hoc redēptionis die deberent sperare immo quodāmodo sperando cōgaudere. ex quo sciret finem suorū tormentorū post innumerabiles. immo post incomphensibiles et infinitos fore annos q̄uis tardissime aduentur. Illa em̄ est maxima omnīū penarū. desolatio ⁊ carentia omnis spei nunq̃ a penis redemi siue liberari. Nam sicut dicit̄ Esaie. xliij. Peccator desolabitur in secula seculorū. vnde dicit̄ Trenoꝝ. iij. Perijt finis meus

et spes mea a deo. Item querit peccator. Hier. xv. Quare factus est dolor meus perpetuus. et plaga mea desperabilis. Sup quo Prouer. xi. Sapiens sic rident. Mortuo homine impio nulla erit spes ultra. Intelligite hec qui obliuiscimini deum ne infernus aliqui vos rapiat et non sit qui eripiat. Ecce iam plane video quod in inferno nulla est redemptio peccatoris. Charissime intelligis tu verbum. sapiens consilium de lapide de superius tibi dictum. Dic mihi quid de illo sentis. quod iudicas. quid diffinis. puto veraciter quod ratio non potest dissentire quinimo. ut dicitur sic in rei veritate. Cogita ergo varias terrarum. prouincias et imaginare regiones singulas. proinde fluuios et maria. mundum meum circum cui et totum perambula. Ascende usque ad celum et omnia sic transiua. Iterum descende in abyssum. profunditatem considera. Ex quibus omnibus que celi ambitu continentur compone lapides. et imaginare magnitudinis eius quantitatem. qua cordialiter intellecta. Dic mihi charissime quid sentis tunc de lapide immo potius quid sapias de perpetuis: quid de infinitis peccatorum penis et morte. Estimo quod taliter respondebis. Vere vere loqui nescio. Rudiui et conturbatus est venter meus. A voce contremuerunt labia mea grande rem intelligo. et veritatem propositam video. Unum ammirari non sufficit. sed pauore nimio meum contremiscent. Nam ceratissime timor et tremor venerunt super me multiplicis horrores. et preterierunt me tenebre. Quis enim non metueret. quod non expauesceret. quod anxietate cordis penitus non deficeret. qui menteretur hunc lapidem diligenter ruminaret. infinitas peccatorum penas memoriter reuoluendo. Pone ergo eum velut signaculum super cor tuum. Valde enim utile est et proficuum tibi huiusmodi lapidis nunquam obliuisci. quatenus si diuinus amor te non corripit et reuocat a malitia huiusmodi speculum pene interminabilis saltem te cohibeat aliquando a peccatis. O graue supplicium miserabile quam fugiendum. O stygis exitium lachrymabile quam metuendum. Quod styge torquetur semper nunquam morietur. Semper plectetur et nunquam finis habetur. Ex predictis clare patet quod penarum incrementum per infinita secula nunquam finietur. Huiusmodi consideratio eternitatis pene infernalis conuertit Fulconem marsiliensem qui cum esset excellens ioculator et vanitatis mundi deditus. vna dierum cepit cogitare de eternitate gehennalis pene et dixit in corde suo. Si tibi proponeretur iacere in lecto molli et bene strato. ita quod nulla necessitate cogente inde recederes. hoc non posses sustinere in eternum iacere in tali lecto delictato. quomodo ergo poteris sustinere sempiternam infernalem penam. si contingat te in perpetuum illam fore passurum. Hac vero consideratio: ne perterritus reliquit omnia et factus est monachus. postea episcopus theodosianus et vir eximie sanctitatis. Item consideratio perpetuitatis

pene infernalis cōfortat hominem et inducit ad pugnandū contra
diabolū. Quis em̄ cōsiderans q̄ si deuictus fuerit ab eodē duceret
ad tormentū sempiternū non viriliter pugnet ne vincat. Tū nar
rat Egessippus de cladibus iudeorū q̄ cū quidā de socijs alexādri
qui p̄erat magno exercitui videret cōtra eum innumerabilē exer
citū ad bellandū p̄paratū et sui cibū sumeret ⁊ ad confortationem
vinū: ipse in quodā solatio quasi iocūdo eis dixit. Prandeam⁹ nūc
o viri strēnui nam apud inferos sumus cenaturi. Quo verbo sunt
oēs anīati ad fugiendū illā cenam q̄ tam viriliter pugnaverūt. sic
q̄ de cūctis hostib⁹ suis honorifice triūpharunt. Itē a delectationi
bus mundi retrahit et auellit. vnde legit in vitalpatrū quendā se
nem dixisse. Nutrix cū vult puerū ablactare et a dulcedine lactis
abducere ad mamillā ponit sinapū vel quicqd̄ aliud amarū: quod
puer lactēs gustans et percipiēs statim retrahit a dulcedine lacris.
Et sic tu iūge amaritudinē p̄petuā inferni. delectationib⁹ hui⁹ mū
di. et pculdubio retraheris ab eisde⁹. vnde Job. v. Nunqd̄ gustare
potest quis q̄ gustatū affert mortē amarissimā. hoc est penaz sempi
ternaz. Ideo d̄t Prosper. In p̄nti vita delitē t̄pales dulces sunt et
tribulacōes amare. Sed q̄s non libēter bibit tribulacōis poculū.
metuēs ignem p̄petuū gehēne. aut quis nō contēpnit dulcedinē se
culi inhians bonis sempiternē vite. vnde legit in legēda beati Jo
hannis euāgeliste q̄ quidā diuites ad p̄dicationē eius cōuersi oīa
reliquerūt. postea vidētes seruos suos in gloriā mūdi p̄stitutos pe
nituit eos sua bona reliquisse. qd̄ beāt⁹ Jobes per sp̄m intelligens
virgulas in aurū et silices in gēmas orādo cōmutauit. sicq̄ eis oīa
restituit derelicta. Postmodū qdam iuuenis a beato Johāne reus
scitatus narrauit eis de gloriā quā amiserūt et de penis infernalis
bus que eos expectauerūt. Quib⁹ intellectis plurimi territi et aīo
consternati oīa contēnentes ad paupertatē pristinā reuersi sunt ac
mundū cū suis delicijs penitus dereliquerūt. Itē accidiaz pfugat
et repellit. ¶ Unde legit in vitalpatrū q̄ quidam frater dixit seni
Pater nimum accidior sic cōtinuo sedendo in hac cella. Senex re
spōdit. Nondū vidisti futura tormēta p̄petuo duratura. nam si illa
in corde tuo posuisses q̄ si cella tua vsq̄ ad collū esset vermib⁹ re
pleta sustineres patiēter et nō accidiareris. Et ergo cū oportet pec
catorē aut eternā aut purgatorij acerbissimā sustinere penaz. vel in
p̄nti condignā agere p̄niam. q̄s nō p̄eeleget hic sustinere p̄niam et
pati potius q̄ ibi. nisi oīno fuerit mēre alienatus. vnde Ildo. in sy
nodo. Intende anīo dolores quoscūq̄ tormentorū. quascūq̄ seculi
penas. quascūq̄ dolorū acerbitates. compara hoc torū gehēne. et
leue erit omē qd̄ pateris. Itē Bernh. in eplā. Vigiliās ames et iei

iunia manuūq; labores. sed hec leuia sunt flāmas ppetuas meditā
 ti. Recordatio tenebrarū facit nō horrere solitudinē. si futurā de ver
 bis cogitas discussione nō displicebit silentiū et fletus ille et stridor
 dentiū faciles tibi reddit et culcitra et mattā. Itē Aug⁹. in sermōe
 Mens hūana mōi huius illecebris et concupiscēcijs deuicta fugit
 laborē. experit voluptatē. et vir ad hec deducit vt se a prioris vite cō
 suetudine excludat. Sed cū inceperit cogitare iudiciū necessitatem
 penarū eternaliū crudelitātē voluntariū bellū indicit passionibus
 mota vel spe pmiū vel timore supplicij viz facit pristinis desiderijs
 et violēter ipsa seipam vincere contēdit. Ideo dicit Abacuc. iij. Ingre
 diaſ putredo ossib⁹ meis vt sup me ſcateat tpe videlicet pntis vite
 et postea requiescā in die tribulaciōis. Ecce q̄ fructuosa et salubris
 est meditatio pene infernalis. quare scribit in psal. Cōuertant pec
 catores in infernū. hoc est per meditaciōis se illuc transferāt viuētes
 ne postmodū illuc descēdant perpetue morientes. Et ergo dicit bene
 Dauid. iij. Stūis qui intueris abyſſos. videlicet per cōtinuā et iugem
 memoriā interne contēplaciōis tormenta infernalialia cordialiter intū
 endo. Pater ergo sufficiēter per p̄dicta q̄ multa est et varia inferna
 lis pena et q̄ utilis et pficiua est ipsius mēoria. et ergo Erit homo
 vere qui cuq; bona possit habere. Sponte subit penas infernalesq;
 carbenas. Ignibus arsurus ex his nunq; rediturus.

¶ Finit Tertium nouissimorū.

Sequuntur Exempla de pe

nis Inferni.

¶ Ex horologio eterne sapientie.

HActū est aut post hec et ecce discipulus cepit cogitare dies
 antiquos et annos eternos in mēte habere. qñq; cū p̄fū
 de se colligeret et a sensibilib⁹ prout potuit intellectu ab
 straxisset. apparuit in visiōe fidei oculis a longe quasi que
 dam regio vmbriosa ignota et multum terribilis. Cumq; tremefa
 ctus quidnam hoc esset inq̄reret. r̄sum est ei. Regio hec vt vides
 distincta locus est penarū futurarū quē diuerſe anie post egressum
 a corpe pro diuersitate culparū in penā sortiunt. quedā ad ipsarū
 purgationē: quedā vero ad eternā damnationē et put sibi ea tūc de
 mōstrata fuerint. Nec aut et his similia tam horrēda et immania
 fuerint tormentorū gñā vt nulla sufficeret hec lingua narrare. aut
 nullius sensus mortaliū posset ea plene estimare. Cum autē ad se
 redisset et quasi de alio mūdo vt sibi videbat ex moriua visiōis p̄
 ſentia venisset nimio terrore et errore velut homo semiuuius aliq;
 diu iacēs in seipso cōtabuit. Quedā aut ex his solū fidei cōmunib⁹
 oculis cōspexit. Respexit igit et ecce de p̄dictis locis feror intolera

BBi

bilis exoriebat. mallei resonantes audiebant. tenebre profundissime
densabant. et videbant ibi facies demonum horribiles. Ibi erat plan-
ctus et gemitus et alternaria mala impios sine pietate discerpabant
ab aquis nivium transibant ad calorem nivium. Considerabant inter hec
equitatem et magnitudinem iudiciorum dei et inter cordis se prementis
angustias. ac sudoris guttas. que ipsum ex horrore visionis penetra-
uerant advertebat. quoniam per que peccaueras quod. per hec et torquebant
Unde et illi qui in vita sua insensate et iniuste vixerant per hec que co-
luerant tormenta recipiebant. Raptores namque et predones ac eorum co-
plices et hi qui pauperes et amicos dei dum adhuc viverent spoliaue-
runt. vel per exactiões indebite infligerunt. ad patibula quedam infer-
nalium supra humanam estimationem penalia rapti violenter suspende-
bant et ibidem torquebant. Nec tamen moriebantur sed modo indicibili
cruciabantur. Nonnulli etiam qui sub habitu agnino mentem occultave-
rant leoninam qui velut canes rabidi servos dei per obprobria et male-
dicta. aut verba turbativa molestauerant. et confratres suos iniqua per-
secutione leserant. ibidem a canibus infernalibus amarissimis moribus
corrodebantur. Ite superbi sepultura azimi in inferno despectu sepe-
liebantur et tanquam cadauera putrida ignita proiecti obprobrio semper
terno quod nunquam delebit adheriebant. Et pro gloria temporalis et mentis ela-
tione qua ceteros inflati premebantur. tanta penarum mole ac pon-
dere premebantur quantum quis premi possit qui maximam turrim supra
se haberet. Bibuli vero et crapulosi et qui ventri suo servierant. velut
lupi famelici fame incredibili ac siti intolerabili affligebantur. cupi-
entes guttam minimam aque frigide per refrigerio lingue sue flammarum
incendio aduste recipere et non illis dabat. Sed demones deterri-
mi cum situlis ardentibus iuxta eos stabant et porum quandam sulphu-
reum plumbo liquefacto silem nimio calore estuantem per os eorum in
ventrem perfusum fortiter infundebant. Luxuriosi quoque et qui in deliciis
carne suam enutrierant et in obstinatione sua perduraverant a ser-
pentibus devorabantur et a busonibus ignitis aculeis usque ad viscera
torquebantur. Qui carnali ac terreno amoris dediti fuerant viriusque se-
rus. terram infernalem per dolore mordebant. quoniam eos demones nimium
affligebant. Nam spicula ignea habentes et estu vehementissimo eos
insequentes vulneribus eos sensuissimis repleverunt. Sed et fortios in
culpa fortios habuerunt in pena. Supra modum autem cupidi et avari
ac questuarij male torquebantur. Nam in focis metallis bullientibus
plenis balneabantur. et exilire cupientes absque misericordia reimpin-
gebantur. Iudicium durissimum his qui perant fiebat. fortioribus autem for-
tior instabat cruciatio et potentes ibi tormenta patiebantur potenter. Quod
quod dicere queat quantum ibi iudices impij. rectores iniqui. clerici tur-

pts lucri, cupidi, monachi lascini, latci violēti, mulieres pceces, sat
tatrices et ambitiose, et diuersi quoq; falsi xpiani penas varias ha
buere. Deu q̄ miserabiles rugit⁹ et clamores dabāt lamentabiles
ita vt sola visiois hui⁹ afflictio cēm penā mūdi quodāmodo excede
re videret. Nam et multitudo visorū infernaliū ⁊ audaces leones
et noui gn̄is aīalia ira plena, ignoreq; bestie vaporē ignē spirātes,
odorē fumī pferētes et horēdas scintillas ab oculis emittētes mor
su amarissimo eos dilaniauerāt. Tandē multi ex his in puteū abis
si de quo fum⁹ horribilis et fetor intolerabilis eribat, pūriebantur
aspectus eorū velut ferrū candens in modū fauillarū exardebant,
et a demonib⁹ reimpingebant cōmanducantes linguas suas p̄ do
lore et blasphemabāt deū celi p̄re dolorib⁹ suis et vulnerib⁹, et non
egerūt p̄nitiam ex operib⁹ suis vinculis tenebrarum, ⁊ longe noctis
compediti in obscuro ac tenebroso obliuionis velamēto tenebātur
Sonitus descēdens cōturbabit eos et persone tristes apparentes
pauorem eis incuriebāt nec siderū limpide flamine illuminare po
terāt noctem illā horrendam, vna em̄ carhena tenebrarū oēs colliga
ti erāt. Omnis orbis terrarū limpido illuminabat lumine solis, il
lis aut supposita erat grauis nox imago tenebrarū. Ipsi autē sibi
erāt grauiorē tenebris fumus tormentorū, ipsorū ascensurus est in
secula seculorū. Post hec vox quedam desuper quasi tonitruū audi
ebatur que insultando ⁊ quasi exprobrando dicebat. Ubi nūc sunt
hī qui ab initio a dieb⁹ antiquis mūdo huic toro seruierūt deside
rio qui voluptuose viuentes varijs desiderijs se subdiderūt. Eya
quid profunt illis nunc omīa que tanq̄ vmbra velociter pertrāsī
erūt, q̄ brevis delectatio tam longā restem post se trahit eterne mē
serie. O stulti et vecordes, vbi nūc verba illa que cū letitia tanta ⁊
cordis tripudio dicere solebatis, venite et fruamur bonis que sunt
et vtamur creatura tanq̄ in iuuetute celeriter. Quid iunant nunc
dulcia vniuersa quib⁹ tam celeriter perfrui estis. Siquidē nunc
a cōtrario plangere vobis cōuenit ⁊ plangēdo exclamare ac dicere
Ale ve nobis tam nūc ⁊ in eternū, q̄ nati sum⁹ nec vltra mori vale
mus. Ale q̄ male torquemur nec a tormētis vnq̄ liberabimur. O
q̄s est qui ista recogitē supplitia et n̄ra ad cor ponat tormēta. Nec
em̄ talia sunt vt quicqd in mūdo horribile excogitari posset his cō
parari nō valeret. Q̄s felix incoinquinat⁹ q̄ post gaudia hui⁹ mōi
nō abijt, qui non reserxit in vanitates et insantias fallas, nos insen
sati vitā illorū estimabam⁹ infantiā et finem illorū sine honore, quō
cōputati sunt inter filios dei et inter electos sois illoz est. Ergo er
rauit⁹ a via veritatis et iustitie lumē nō illuxit nobis, ⁊ sol intelli
gētie nō est ort⁹ nobis, lassati sum⁹ in via iniquitatis ⁊ p̄dicōis et am
SS ij

bulauimus vias difficiles viam autē dñi ignorauim⁹. Quid nobis
profuit supbia aut quid diuitiarū tactātia contulit nobis trāsierunt
oīa illa tanq̃s ymbra trāsīit quod tēpale fuit. sed pch dolor nūc remā
sit qđ in eternū manebit. O eternū nunq̃ finē habiturū perpetuū
mortis suppliciiū. O finis sine fine mors grauior oī morte sp̃ mori.
et tñ non mori posse. O mi pater dilecte q̃ me in hūc mundus ge
nuisti. O dulcis mater q̃ maternis vberib⁹ me lactasti. O vos oēs
amici mei et socj dilecti. valete nūc viscera mea q̃ hec est hora illi
us separaciōis amarissime q̃ amarior est omni morte. vale tellus.
valete socj q̃s tā benigno fauore colui. en ducimur ad horrendū in
fernale suspēdiū: ad suppliciiū trahimur merēdū. nūq̃s vos de cere
ro cū gaudio visuri. O lachryme incessanter pfluite: oculi plozate: ⁊
oīa viscera mea vlulate sup hac infelicissima separatione q̃ est a sum
mo bono: a facie illa gloriosa: et a cōsortio angelico. necnon illo feli
cissimo electorū numero. ponēdiq̃ sumus ad illā miseraz et maledi
ctam et crudelē damnatorū turbam sine fine crutiandā. O manuū
cōplosus sonitus. O cordiū multorū gemitus intimi. O stridor ⁊
tū et gemitus spiritū ū immēsus. O ploratus et vlulatus multus
O in eternū permāsurus clamor qui semp durabit et nunq̃s finez
habebit. qui semp renouabit et nunq̃s exaudiet. oculi nostri miseri
nunq̃ aliud vibebūt nisi miseriaz. aures nihil aliud audiēt nisi ve
ye atz tristitiā. O pia corāda istud intermiabile et crudele ac in eter
nū ye respicite: lugere: et flere. O mōtes cadite sup nos: colles ope
rite nos. qđ sustinetis: qđ expectatis. abscondite nos a facie illa terri
bili furoris dñi. a vultu ire glorie dei. Heu heu cur nō hec maxima
mala futura nobis pueniemus cū robur affuit. cū tps aderat opor
tunū. vtinā de illo tpe toto inutiliter expenso superesset nobis vna
horula tāte penē in remediū cōcessa. Sed heu sententiantē diuina
iustitia pclusa est nobis salutis via: negata misericordia: spes oīs
ablata. O dolores ⁊ miserie ⁊ in eternū permāsurre angustie in ter
ra hac obliuionis. vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabi
tat. Quid plura nos miseri ⁊ miserabiles tñ affligimur ⁊ dolem⁹
de illo ye eterno. vt qualiscūq̃ terminus excogitat⁹ dūmodo finit⁹
esset nobis solatiolosus. Unde posito p impossibile q̃ esset aliquis la
pis molaris adeo magnus q̃ vbiq̃ circūferentiā celi cōtingeret et
q̃ aliqua aūcula minime quātitatē post centū milia annoz veni
ens de lapide p̃dicto solūmodo tñ per rostrū suū auelleret quātū
est ps decima milij. Et iterū post centū milia annoz curricula fl
cut prius. scz vnā particulā de decem. et sic p singulas partes. Ita
qz in decies cēenis milibus annis nos plus dūminueret quātitas
lapidis. nisi quantū habet in magnitudine granū vnius milij. En

proch dolor nos miseri multū grati essemus q̄ post talem longaz et plenā consumptionē totius lapidis. finem haberet sn̄a nostre eterne damnacōis. sed heu hec eadem consolatio miseris a diuina iustitia penitus est negata. Nucusq; miseroꝝ verba damnatoꝝ. taliter igitur o fili ibi flagellabuntur qui hic a flagellis excipiuntur.

¶ Discipulus. O iudex tremēde. ecce nūc aīa mea ex hac quodq; visione horribili territa p̄strata ē et genua dissoluta vt vix subsistere possum. O de⁹ meus adiutor me⁹. O mi deus eterne auerte obsecro furoꝝ tuū a me. Absit a me hec eterna damnatiōis sn̄a formidolosa. Qd̄ si aduersa me oportet sustinere. fiat volūtas tua hic in me huius a me licentiā plenissimā habeto. hoc solū facias. vt me a te in eternum seperari non pmittas.

¶ Inferni penas vidēs petr⁹ monach⁹ grauissimā p̄nāz pēgit. Petr⁹ quidam monach⁹ ex regione or̄ hibernie loco vaste solitudinis cui euassa nomē ē inherebat hic prius q̄ heremū petere molestia corporis interueniēte defunct⁹ est. Sed primus corpi restitutus inferni se supplicia atq; innumera loca flāmarum vidisse testabatur. Qui etiā quosdā hui⁹ seculi potētes in eisdē flammis suspēfos se vidisse narrauit. Qui cum iam deductus esset vt in illo iam ipse mergere subitō angelū corusci habitus apparuisse fatebatur qui eum in ignem mergi p̄hiberet. Qui etiā dixit Egredere. et qualiter tibi post hec viuendū sit cautissime attende. Post quā vocē paulatim recalescētibus membris ab eterno mortis somnio euigilās cuncta que circa illū fuerāt gesta narrauit. tātisq; postmodū se vigilijs ieiunijsq; restrinxit vt. inferni eum vidisse et p̄tinuisse tormenta et sic taceret lingua conuersatio loqueretur.

¶ Infernales penas diuersi diuersimode pro meritorum qualitate patiuntur.

¶ Dicebāt de eodē abbate maiore Machario. q̄ dū ambularet alīqn̄ in heremū inuenit caput hoīs in terra iacens. Quod cum moueret x̄ga palmea quā habebat in manu locut⁹ est caput illd̄ ad eū. Cui dixit senex. Quis es tu. R̄ndit caput illud ad senem. Ego erā sacerdos gētilium qui aliqn̄ cōmanebāt in loco hoc. Tu vero es abbas Macharius qui habes spiritum sanctū dei. Quacūq; ergo hora misertus fueris eorū qui sunt in tormentis et oraueris pro eis tūc consolantur pusillum. Dicit ei senex. Et que est ista consolatio. R̄ndit illud caput. Quantū distat celū a terra tūc est ignis sub pedibus nostris et sup̄ caput nostrū. Stātib⁹ autē nobis in medio ignis nō est vt q̄s facie ad facie videat primū suū. Sic ergo senex cum fleu. Te illi diei in quo natus est hō si est hec cōsolatio supplēti. Rursus dicit senex. Est pei⁹ tormentū ab his. Respondit caput ill

BB iij

lud. Maior pena sub⁹ nos est. Dicit ei senex. Et qui sunt in ipsa
Dicit illi caput illud. Nos qui ignorauimus deus vel aliquid mo-
dicū misericordie habemus. qui vero cognouerunt deus et negaue-
runt eum nec fecerūt voluntatem eius hī sunt qui subtus nos sē⁹
Et post hec sumens ille senex caput illud sepeliuit.

¶ Infernales penas sentiens clericus
mundo relicto monasterium intrauit.

¶ In Nannetis ciuitate tēpore Henrici quarti imperatoris erant
duo clerici nondū patientibus annis p̄spiteri sancti litteris assatiz
instructi inter se multū amici. Dū pactū inierūt inter se vt vter co-
rū prius moreretur alij vigilāti vel dormiēti appareret infra triginta
dies. Data acceptaq; corporali fide nō multū post vnus obiit et trice-
sima die alteri vigilāti astitit. nescio qd opis mollienti et vultu ex-
angui et pallido ad eum ait. Agnoscis ne me. Agnosco ille ait et mi-
ror qd tam diu morar⁹ fueris. Ille prius morā excusans tandem ait
Et aduētus me⁹ si voluer⁹ tibi fiet cōmodus mihi oīno infructuosus.
nā sempiternis dānatus suz supplicijs. Ego ait alter iunabo te
p̄cibus ieiunijs et elemosinis multis. Et ille rōdit. Sine p̄nia sunt
iudicia dei in inferno. Dū rotat astra polus dū pulsar litora p̄otus
p̄ criminib⁹ meis puniar. si totus mūdus mihi remedia exqueret
eterna tñ et innūera penarū ḡnia patiar. Et vt aliquā ex meis irrez-
uocabilib⁹ penis cognoscas. en vna. Profēditq; manū lanioso vlce-
re stillantē. Vide⁹ ne ait tibi leuis. Cū ille leuē sibi referret videri
ipse mortu⁹ curuatis in volā digitis tres guttas defluentis tibi su-
per eū saecular⁹ est quartū due tpa vna et frontē contingētes cūtem
sicut ignito iaculo penetrauerūt forāmē nucis capax effitētes. illo
magnā penā esse doloris p̄stante clamore. Hoc inq̄t mortu⁹ crīe
tibi q̄diu vixeris et penarū mearū graue documentū. et nisi negle-
xeris salutis tue singulare monumentū. Uade ergo dum licet mu-
ta habitū simul et aīm et esto monachus redonīs apud sctm Me-
laniū. Cūq; viuus ad hoc rōdere noller mortu⁹ cū oculi vigore per-
stringēs. Si dubitas inq̄t conuerti miser lege lrās istas. Et hoc dī-
cens manū p̄ndit tetrīs notis inscriptā. qbus sathanas et omē sa-
tellitū inferorū omni ecclesiastico cetui grās de tartaro cūmittebāt
Dō cū ipsi in nullo suis voluptatibus deessent. tñ numerū subdi-
tarum aniarū paterent ad inferna descendere p̄dicationis incuria
quantū nunq̄ viderāt retroacta secula. His dictis loquentis aspe-
ctus disparuit. Audiēs hec oīa vendens et dans pauperib⁹ sanctū
Melaniū adiit et mōachus ibi factus optime conuersatus est.

¶ Infernalis ignis q̄ acerbus sit. et
de waltero cui apparuit diabolus.

¶ In villa que in territorio Bunnensi est sita miles quidā nobilis
et deuotus walterus nomine habitās erat tam dñe nostre q̃s ordi-
ni satis obsequiosus. Dic cū tpe quodā grauiter infirmaret solusq̃
iaceret. diabolus illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit. Erat autē
sicut ipse nobis retulit facies eius adinstar sumee disposita: cornua
habēs caprina. In cui⁹ aspectu cū terreret postea confortatus ait.
Quis vel qd es. vnde venis vel qd queris. Rñdit monstrū. Diabo-
lus sum: aiam tuā tollere veni. Dicēte milite. Recede leccator. aīaz
meam nō tolles. cristo me cōmendo. Subiūxit ille. waltere si mihi
consenseris homagiūq̃ feceris non solū incolumitati te restituiam
quin etiā super omnem tuā progeniez te dirabo. Rñdit miles. Sa-
tis habeo de diuicijs tuis fallacibus nō curo. vnde ergo tibi thesau-
ri. Infra terminos inqt curie tue infiniti occultant. Cū quo cū mi-
les iam loqui delectaret ait. Dic mihi vbi est ania dñi mei wilhel-
mi comitis iuliacensis nuper defuncti. Tūc rñdit diabolus militi
et dixit illi. Nostri castra vicina wolckenborch et drachenselth. No-
ui inqt. Et ille. Per fidem meā tibi dico. si ferrea essent tam castra
q̃ eorū montana et in illo loco mitterent vbi anima wilhelmi est
anteq̃ supercilii⁹ superi⁹ inferiori iungi posset liquefieret. Quo-
dicto mor cachinnādo subiūxit. Yrdor iste balneum lacteum est ei.
In futuro quādo corpus suum ania resumet tunc primū penā de-
bitā recipiet. Requiritus de ania Henrici comitis Seynēsis. Re-
spondit. Certe illā habemus. de pena tñ illius nihil expressit. Adie-
cit etiā illum interrogare de patre suo. Ad quod respondit ille. Vi-
ginti annis et vno illū habuim⁹ sed monocula illa et caluus ille ac
q̃ pediculosus qui in solario iacet nobis eum abstulerūt. Mono-
culā vocauit vxorē eius iugiter que lachrimādo oculū vnum perdi-
derat. Caluū dixit filiū eius Theodericū monachum nostruz qui
ad videndū germanū eodem tempore aduenerat. Interrogat⁹ vō
de p̃dicta matrona rñdit. Nunq̃s potestati nostre addita est. eo q̃
mulier esset bona et sancta. Fratrem autē tuū Lambertū sic sellau-
mus vt nostrū ius euadere non possit. qui ante paucos annos de-
functus est vir avarus ⁊ pecuniosus. Dicēte iterū milite. Dic mihi
de quo loco venisti nūc ad me. Rñdit demon. Ego et socij mei era-
mus in exequijs cuiusdā abbatissē nigri ordinis. egressum anie ei⁹
p̃stolantes. Tunc miles. Quot eratis ibi. Rñdit demon. Nostri ne-
mus in Cortinfort. Optime inquit noui. Et ille. Non sunt tot for-
lia in arboribus quot illic fuimus congregati. nō est tam grandis
silua in prouincia nostra. Et qd obtinuistis ibi. Rñdit. Deu nihil
femina fuit religiosa. sed et Michael archangelus supueniens cū
fuisse ferro sic nos cecidit ⁊ cedendo fugauit vt dispergemur quē;

admodū puluis qui a turbine impellit. Requisiteus etiaꝫ si eſſet in
obitu dñi Berardi abbatis noſtri tūc recenter mortui. Rñdit. Nō
eſt tñ arene in litore maris quot ibi fui⁹. ſed modicū ibi obtinui
mus. qꝫ pediculofī illi more porcorū in humo iacēdo grimētes non
ſinebāt. pꝫius nos accedere. Habēt pꝫerea domū quandaꝫ ſuſurrū
capitulū notās in qua oīa nobis quecūqꝫ delinquūt ſubtrahunt. et
dixit miles. Quō ſtuliſſime auſus fuiſti ad obitū viri tam iuſti ve
nire. Auſus inqꝫ. Ego pñs fui vbi dei filius expirauit ſedēs ſuper
brachiū crucis. Hoc verbū a demone prolātū ⁊ a laico recitatū ma
rie mihi fidē fecit dictorū eo qꝫ in gloſa legīt ſup Tobia dicere wal
tero. Que fuit portio veſtra in xpī morte. Rñdit. Nulla. Malo no
ſtro illuc venimus. qꝫ virtute moriētis turbati et exagitati detruſi
ſumus in infernū. Multa alia cū demone quotiēs ſolus erat cōfe
rebat que poſtqꝫ cōualuit multis recitauit. Tis nunc audire qua
lis predicti wilhelmi finis fuerit et pena. ¶ Infirmatus in caſtro
ſuo Nithiecken pro quadā cōtumelia ſibi illata venit Coloniā. qui
cū rediret in via defectū cordis incurrit et anie dicens. Ob nunqꝫ
de cetero videbo coloniā. Qui in terram depoſito cum medicus ei
us diceret mortē eſſe in ſanuis ſubiecit. Conſulo tibi vt vxorē tuaz
recipias. Reſpondere illo. Non fatiā. ſupplicauit ei pro quodā milī
te queꝫ dñi incarcerationat. Nequaqꝫ inquit egrediet me viuente.
Tunc medicus. Ergo ante diē craſtinū egredietur. quod ita fa
ctum eſt. Cū vero moriturus eſſet in ſinu eiꝫdem matrone quam
viro proprio tulerat iacebat. Qui cum illa diceret. Domine quid fa
ciam poſt mortē veſtraz. Iuueni inqꝫ nubere debes militi. Nec em̃
verba vltima fuere. Eadem nocte ſicut mihi retulit abbas quidaꝫ
ordinis noſtri ſancrimonialis quedā ſancti Mauriciꝫ colonie in lo
ca penarū trāſpoſita eſt. in quibus puteū magni horrozis igneo tes
ctū operculo inter flāmas vidit ſulphureas. de quo cum ſuum du
ctorem interrogaret. Rñdit ille. Due tñ anime in illo ſunt ania vi
delicet Maxenciꝫ imperatoris ⁊ ania wilhelmi comitis Juliacen
ſis. Mane viſum recitās cū eodem die rumor inſonuiſſet colonie
de morte eiꝫſdez comitis viſionē fuiſſe veram intellexit. Propter ſi
mlem culpā iuſtus fuit vt qui pares erant in culpa conformes fie
rent in pena. vtriuſqꝫ vitā noui. Maxenciꝫ ex lectione. wilhelmi ex
multorū relatiōe. Uterqꝫ tyrannus. vterqꝫ ſupra modū luxurioſus
Sicut legīt in cronicis nulla fuit in vrbē romana ſiue extra vrbez
matrona tam nobilis. tā pudica. dūmodo oculis maxenciꝫ placeret
quin de domo mariti ſublata corrūperet. Silia faciebat de yginib⁹
et viduis. Uiderūt iſta viri et ingemuerūt parentes et tacuerunt.
Tanta erat illi⁹ crudelitas vt cuz nimio dolore cordis afficeretur.

crisitiam tñ dissimularet. Tanta eius extitit tyrannus vt passim se-
natores ciues milites occideret. de quibus aliqua habebat suspi-
cio. wilhelmus vero non dissimilia opabatur his. et si non pari potesta-
te non tñ impari voluntate. sicut audiui ita deditus erat luxurie et
incestu vt vir aliquē haberet ministerialiū cuius vxorem aut filiā
nō attēptaret violare. nullā habens dñam inter matē et filiā. inter
legitimā et absolutā. Quante fuerit circa subiectos siue cōprouin-
tiales crudelitatis oīs nouit episcopat⁹ coloniens. Maxenti⁹ vxo-
rem propriam occidit. iste inclusit. ille psecutus est ecclesiam multos
per fidē occidendo. Iste tpe scismatis imperij romani psecutus est
sedē aplīce obediētes sacerdotes de suis sedib⁹ egiendo. quosdam
mutilādo et bona ecclesiarū diripiēdo. Nec acta sunt in temporib⁹
Innocenci pape.

¶ Infernales et horrendissimas penas quidā diues susti-
nuit et p qualitate delectationū qualitates penarū recepit.
¶ Refert Petrus cluniacensis q monachus qdam cū in extremis
uite sue esset ania sua ducta fuerit ante infernalē portā. qui cū ibi
tot diuersitates penarū cōspiceret vltra q̄ dici non potest. tremere
cepit. qd ne faceret angelus phibuit. Ibi vero aliquādiu morāte eo
vidit demones quosdā pcurrētes et nimiz cachinnātes de perdi-
tione anie cuiusdā diuitis. quā socij sui secū in baratū dānationis
attraxerūt. Venientes aut ad principem demoniorū dixerūt se ani-
mā amici sui cū gaudio magno attrahere. Quibus congaudens si
gaudij infelicitas dici potest. ait. Accipite et pampose sicut solitus
erat in cathedra sua sedere facite. induentes eum sicut solitus erat
veste honorifica. Et sedere eum fecerūt sup sedem ita inextingui-
ter ardentē q si totū mare supfunderet nullatenus extingueretur.
pallū vero quo eum circūdederūt nō minoris flagrantie erat. Illo
in sede miserabiliter collocato et infelici⁹ vestito princeps ad suos
seruētes ait. Ite et sicut decēs est tali amico nostro poculū nostre
delectacōis pinate. Tunc tanq̄ ereum liquorē candentē omni ge-
nere fetoris mixtū ori eius apposuerūt. et appositus per oīa mēbra
eius in flāmas diffusus effundebat. quo potato ioculatores demo-
nes qui ei iocularē admisit. qui accipiētes duo cornua ignib⁹ ple-
na auribus eius apposuerūt et corniculari incipiētes scintillas per
oculos eius et p nares et per oīa foramina eius emittebant. Deinde
in camerā misit vbi cōtra delectacōes carnales quas solebat cum
puellis duz adhuc viueret exercere infernales pateret amaritudi-
nes. que oīm serpentū generib⁹ erat repleta et ita nimio calore in-
censa q cādēntis ferri satis euinceret ardorem. a quib⁹ except⁹ q̄
horribiliter amplexatus. quāq̄ dolorose osculat⁹. quāq̄ miserabil

ter sit confectatus et per omnia membra discerptus a nobis pius
pater remoueat quod nunquam experiamur. Et contra queque oblectamenta
carnalia que prius habuerat viues singula tormenta infernaliter inferre
bant. Hoc viso anima monachi ad corpus rediit. et quod viderat ob vi
litate audientium plurimis enarrauit. ¶ Exemplum.

¶ Erant in schola duo insolentissimi scholares adolescentes qui non
solum non pati volebant correctiones magistri. verumetiam et ad insoler
tias et dissolutions alios studere volentes sepiissime compellebant. et hoc
quidem magister emendare non poterat nec audebat. Contigit ergo
magistrum mori et tertio die aut quarto in media scola in effigie ma
gistri diaboli cum virga ferrea coram omnibus apparere. Nec mora
cum nigro vultu in adolescentes dictos exurgens et cum virga illis mortem
intensas repente disparuit. Morque illi per pauore in furie versis post
dies aliquot obierunt. Et hinc ergo scholares diuinum aduertant iudi
cium et magistris suis subditi discant nec unquam refugiunt corrigi ne eis
contingat postmodum cum virga ferrea vapulare.

¶ Refert Petrus cluniacensis quod apud castrum Lizimacum quod in
Piccardiensi pago est situatum. nuper quidam presbyter erat qui sacerdo
talis ordinis supercelestem dignitatem miserrime vite conuersatione
deturpans non ad animarum quibus preerat curam sed ad carnis vo
luptate explendam sacro misterio utebatur. Territus tamen conscientie ma
lo sicut aliquando et mali ad horam compungunt familiaritate quorundam
bonorum virorum expectit. et abbati Boneuallis et fratribus eiusdem
monasterii se in amicitia specietenus copulauit. qui longo tempore eum
de vite emendatione commones et ut seculo renuntiaret assidue exhor
tantes. nihil ab eo impetrare preter inanem spem potuerunt. Nam
libenter que dicebant audire se fingens et semper eos de conuersione
suspenses de solitudine sanctorum illorum gloriabatur. nec ammonitione vel exem
plis eorum a malo trahabatur. In his itaque perdit vite sue actibus
perdurans et obstinatione impia iram sibi in die ire thesaurifans in
morbum incidit. Quo post aliquot dies ingrauescere ad extrema per
uenit. Adierat eum prior visitationis gratia iam dicti monasterii ac
que cum eo per aliquantum diei spatium ipso quoque rogante permanserat
Et nocte superueniente cum cunctis discedentibus solus lecto eius assi
deret. clamare terribiliter eger ille ad priorem cepit. Succurre suc
curre ait succurre. Ecce duo super omnem feritatem leones expauescenti
in me impetum faciunt et hianti ore ac rictu feroci perfrustra me de
cerpunt totumque consumere volunt. Deprecare cito dominum ut ab his eripiar
antequam eorum moribus consumar. dicebat hoc et tremebat et velut de
uoraturus fugiens timore defecto corpori vires addente retrocede re
bat. Prior vocis ac gestus illius turbatus terrore non sine multo et

ipse timore erat. ad preces tñ ipse necessitate impellente conuersus
pro misero illo vt poterat deñ. exorabat. Quo orante mutata voce
eger Bene inquit bene. recesserūt crudeles bestie et p orōnes tuas
iam nusq̃ apparēt. Et q̃ vsq̃ ad vltimū spm̃ sp̃ compos sui extitit
nec vt quidā morientū solēt vel in modico sensu mutat⁹ fuit cōuer
sus ad priore loqui cū ipso de quibusdā vt sanissim⁹ cepit. Cumq̃
iam de his q̃s de alijs multa inter se vba conferret. hore fere vnus
spatio elapso rursus inclamare lōge terribili⁹ q̃ prius exorsus est.
En inq̃t en ignis de celo vt torrēs inundās descendit et sup hunc le
ctū veniēs iam iāq̃ me in fauillā vsq̃ cōburit. Festina. adiua. ora
si forte et ab hac morte eripi valeā. Et hec dicēs manib⁹ ⁊ brachijs
oprotia subleuabat et ea velut aliqd iuuare possent inuisibilib⁹ ig
nibus turbat⁹ opponebat. Sed nequaq̃. Nō em̃ corpalia regmina
a spiritalib⁹ incēdīs tegere poterāt quē celesti vindicte impia opa
exponebāt. Prior adaucto timore denuo ad orationē conuertitur et
quantū in tali casu possibile erat dñi misericordiā p eo depcatur
Illo vt supra orōi instāte p⁹ paululū patēs gratulacōis vocib⁹ pre
ces ei⁹ interrupit dicēs. Jaz ab igne tut⁹ sū. nam dū sup me vt dixi
euz impetu descendēret interposu⁹ est linthe⁹ vsq̃ ad quē ignis pue
nit sed cū trāsire nō potuit. iaz iam ab isto piculo erept⁹ oro ne a me
discedas quousq̃ q̃s illoz finis futur⁹ sit agnoscas. Tūc prior qui
tam timore q̃s hospitādi necessitate recedere nolebat substitit. et ab
orōe surgēs rursū ei assedit. Quq̃ cū tantis errorib⁹ anxii cōsola
ret ⁊ vterq̃ ad inuicēz vt pri⁹ colloqueret. subito egrot⁹ ad inuisibi
lia erept⁹ obmutuit. eū prior raptū ab humanis intelligēs rei exitū
p̃stolabat. Tum ecce post multū noctis spatiū homo ad se redijt et
miserabiliter ingemiscēs ait. Na ha ad iuditiū eternū rapt⁹ sum ⁊
heu miser eterna morte dānatns sum. tradit⁹ sum horrēdis tortori
b⁹. igne inextinguibili cū diabolo et āgelis ei⁹ ppetuo crutiāndus. ce
ecce ignita sartago plēa bullēti adipe quā corā me tormentoz min⁹
stri deculerūt eamq̃ ad me frigendū vndiq̃ succenderūt. Et cū se
pe noiatus prior orōi sicut iam bis fecerat terro q̃q̃ incubisset il
le ait. Cessa cessa oro. p me orare ne p illo vltra fatigeris. p quo nul
laten⁹ exaudieris. Priore at dicere frater redi ad cor ⁊ misericordiā
ad huc viu⁹ a deo require. Ille adiecit. Putas ait me vt infanū loq̃
Nō ait infanū sed sana mēte ea q̃ dixi cōfirmo. Et cucullā prioris
manu tenēs eū interrogauit. Nōne hoc qd manu teneo cuculla tua
est. quo rīdente est. Adiūxit. sicut hec vestis cuculla est ⁊ sicut hoc
qd substractū est mihi palea est. sic et hoc qd corāz cerno ignita sar
tago est. Et duz hec loqueret gutta inuisibilis ignis de illa quā vi
debat sartagine exiliēs i manu ei⁹ p̃ore vidēre cecidit ⁊ mirabile vi

etu cutem et carnē vsq; ad intima ossis consumpsit. Tūc ille acri cū
gemitu. En inq; indubia rei pbatio. Nam sicut ista quā vides de
sartagine plapla gutta carnis partē ssumsit. sic cōfestim me ignea
vorago cōsumet. Priore ad ista stupēre iterū dixit. Ecce sartaginez
ipam ministri infernales. ppius afferunt et vt me in illā inijciāt iaz
iamq; manus adaptāt. Et post modicū. Ecce lintheū in quo laceo
vndiq; concurrētes accipiūt et in igneā sartaginē eternāq; stru
rā prouiciūt. Hoc velut vltimū vale mor vt priori atq; his qui ad
hoc spectaculū horrendū conuenerāt dixit. subtracta voce ⁊ reflexa
cervice puniendū spm condēnatis spiritib⁹ tradidit. Tātus vero
terroz oēs inuasit vt oēs aufugerent. nec aliqui in domo vbi mortui
cadauer remāserat remanere auderēt. Facto mane misex cadauer
sepulture traditū est. Post aliquot aut dies cū ad vniuersos circa
positos hec tam terribilis fama puenisset rei veritatē probare volē
tes tumulū aperuerūt et fossam illam quā in manu adhuc viuē
pspiteri gutta pñuntia damnacōis fecerat in mortui cadauere in
uenerūt. Que oia sicut bñs Grego. sūt nullo modo ppter se infelix
prespiter vidit cui nihil ipsa visio contulit. sed quāta cautela sacer
dotalē officiū amministrandū. q̄ reuerenter diuina ministeria sine
tractanda. superna super eum dispositio demonstraui.

¶ Duo clerici vno corde intrabāt monasteriū et tam exemplariter
viuebāt vt oēs eos diligerēt. Post duodeciz annos vnus mori cū
minor ait. Tecū prodeo parētes et patriā reliqui: solare ergo meū
eriliū tuo reditu vt sciam qd meruimus oia relinquētes. Facias in
quit o dimidiū cordis mei deo p̄picio. Tu aut dilige mortuū qz vi
uus te efficaciter sicut matrē dilexi. Morit⁹ ergo quasi dulciter dor
mies. et ecce die septimo redit mortu⁹ iocunda ⁊ splentēte facie di
cens. Mi frater henrice sicut audiui⁹ sic viuim⁹ in ciuitate dñi
virtutū. Dudū iam centuplū recepi et ecce vitam eternā possideo.
Preferebat aut in dextera eius ecclesiā aureā miri artificij ⁊ decorj
sinistra vero cordis locū tegebat Ille vers viū⁹ supra q̄ dici potest
exhilarat⁹ ait. Cur mi dulcis frater Berarde in manu tua ita reue
rēter geras ecclesiā. quare etiā cor tuū celes solita dilectiōe edicito
Intrepidus ait audi qz consolari te reuersus sum. nosti qz ecclesiā
a meis mihi sumptuose pcuratā cū eius honore et cōmodo amore
pfectiōis euāgelice et timore periculi qd est in cura aniarū reliqui
quare sup oēs reges terre et cūctas seculi diuitias cuz beatis eter
naliter exulto. Tui aut amore cor meuz celo. qz ipm p̄ioso lapide
tāti splendoris decorat. vt visus tuus mor ex illo cecaret. qd conse
cutus sum a dño meo iesu cristo. qz eius passiōis et incarnationis
beneficiū quotidie deuotus rumīnari solebā. Si me diligis inquit

tolle circū manū libenter pro hoc videndo vnūz oculum expendam
qđ dixit et fecit. Cum autē nimis ardentē pro tanto gaudio etiā al
tero priuari desiderabat ait illi brūs. Mea interuēctione tricesima
die mihi iūgeris et gaudiū nostrū nemo tollet a nobis. Interim dic
fratrib⁹ qđ magna eos p̄mia manēt nō tepescat. Frater vero sic di
sponebat domui sue. i. consciētie vt nihil liberet nisi cibis aie. Flen
tibus autē p̄e amore fratrib⁹ eius tricesima die iocunde eisdem va
le dixit atq; migravit.

¶ Finis Tercij nouissimorū.

Incipit Quartuz nouissimo rum de Regno celorum.

Quartum nouissimorū quod valde et precipue debet ho
mines a peccatis retrahere est gloria celestis. Si homo
se refrenat ab homicidio vel consimili ope criminoso ne
perdat t̄palia quāto magis debet se cohercere ab oī actu
illicito ne amittat gaudia sempiterna. Unde Aug⁹. in li.
confessionū. Et gaudiū qđ non dat imp̄is sed eis qui te colūt quo
rū gaudiūz t̄mple es. Et ergo scribit. 1. ad Corinth. vi. Iniqui reg
nū dei nō possidebūt. immo cū maxima confusio repellent ab eo
dem sicut goliardi et nebulones vilissimi indignāter repelli solent
ab imp̄atoris curia. Nec illie sedeāt cū regib⁹ et principib⁹ in tam
excellētē et solenni mensa. Dicit em̄ Cassiodorus sup̄ illud psal. Ex
pelle eos qm̄ irritauerunt te dñe. Hic discim⁹ qđ t̄m vnusquisq; re
pellit quantū eius peccata cumulant. Nunqđ ergo quilibet p̄cā
vitabit et tanq; mortiferū celerius abhorrebit qui p̄ hec celeste gau
diū se nouerit amissurū. De hac autē incōphensibili gloria ego pau
per ingenio qđ loquēdo p̄ferā. Si em̄ oculus non vidit; nec auris
audiuit; nec in cor hoīs ascendit que p̄parauit deus diligētib⁹ se
sicut scribit. 1. ad Corinth. ii. de illis que tūc referam. Certe quasi
balbutiēdo sicut cecus natus disputās de colorib⁹ non confidens
de sensu p̄prio sed multiplici scripturarū testimonio paulisp̄ inde
dicā. Est igit̄ notandū qđ quīs in regno dei sunt valde multa imo
innumerabilia eius felicitatē tangētia et gloriā plenissime attestan
tia. Ip̄m tñ quo ad p̄ns specialiter a trib⁹ p̄mendat. Primo a sum
ma pulchritudine siue claritate. Secūdo a bonorū omnīū copiosita
te. Tercio a maxima letitia iūger durāre in eternitate. Nam ibi
est immensa pulchritudo siue claritas. bonorū infinita copiositas
summūq; gaudiūz et stabilis eternitas. De quib⁹ hic per ordinem
breuiter dicetur.

De pulchritudine regni celorū

nni

In primis igitur regnorum dei commendat a summa pulchritudine
ne siue claritate. Nam ut dicit Sap. v. Ipse dicit regnum decoris
Nunc est quod Psal. dicit. Domine dilexi decorum domus tue. vii. To
bie. xiiij. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndum
claritatem hierusalem. Porre etiam ex saphiro et smaragdo edificabuntur et ex
lapide pretioso. Omnis circuitus murorum eius ex lapide candido et au
ro mundo omnes platee eius sternerentur. Apoca. xxi. Ipsa ciuitas aurum
mundum simile vitro mundo. fundamenta muri ciuitatis sunt lapides pre
ciosi ornata. et duodecim porte duodecim margarite scilicet per singulas
las. et singule porte erant ex singulis margaritis. et platee ciuitatis
aurum mundum tanquam vitrum perlucidum et templum non vidi in ea. do
minus enim deus omnipotens templum eius est et agnus. Et ciuitas non
eget sole neque luna ut luceant in ea. nam claritas dei illuminabit eam
et lucerna eius est agnus et ambulabunt gentes in lumine eius. Item
Apoca. Non ultra non erit et non egebunt lumine lucerne neque lumine
solis. quoniam deus illuminabit illos et regnabunt in secula seculorum. Cum
quo videtur consonare illud Esa. lx. Non erit ibi amplius sol ad lucen
dum per diem nec splendor lune illuminabit sed erit tibi dominus in lucem sem
piternam. Ipse enim est speculum sine macula et eadmodum lucis eterne. sicut
scribitur Sap. vii. Item splendor glorie ut habetur ad Hebre. i. nam splen
dor eius ut lux erit Abacuc. iij. Ab hoc splendore omnes sancti in regno
celorum recipiunt lucem et fulgorem sempiternum quo assidue felices letan
tur. unde Iudicum. v. Qui diligunt te sicut sol in ortu suo splendet ita
rutilent. Et ergo dicit Sap. iij. Fulgebunt iusti et tanquam sancti illi in
arundineto discurrunt. Math. iij. Fulgebunt iusti sicut sol in regno
patris eorum. Quod quoniam gloriosum est hoc regnum et quoniam dilecta tabernacula
tua domine virtutum. quoniam magnus decor. quoniam ingens splendor in ciuitate domini
quoniam mira claritas et quoniam summa amenitas in celesti patria. vii. Aug.
in li. de libero arbitrio sic inquit. Tanta est pulchritudo iustitie. tanta
est iocunditas lucis eterne. ut etiam si non liceret amplius in ea dele
ctari quam vnus diei hora. propter hoc solus innumerabiles huius vite
dies pleni deliciis et affluentia bonorum temporalium recte et merito de
spicerentur. Non enim falso aut paruo affectu dictum est. quoniam melior est
dies vna in arboribus tuis super milia. quare idem Aug. in li. de ciui
tate dei exclamans ita dicit. O celestis hierusalem domus illuminosa ad
te suspirat peregrinatio mea et possidet me in te qui fecit et me et
te. Bernh. in omel. iij. super missus est. Quod quoniam gloriosum est regnum il
lud in quo reges congregati conuenerunt in vnum ad laudandum se
et glorificandum eum qui super omnes est rex regum et dominus dominantium
de cuius splendidissima contemplatione fulgebunt iusti sicut sol in re
gno patris eorum. Nunc propheta dicit. Adimplebis me letitia cum vul

tu tuo, vnde Job. xliij. Videbit faciem eius in iubilatione. Hanc fa-
ciem oēs inspicient qui dño fideliter seruiuerūt in humilitate cordis
in laborib⁹ plurimis ac operib⁹ virtuosis. vnde Apoca. vlti. Ser-
ui eius seruiēt illi ⁊ videbūt faciem eius. Et ideo dicit Esa. xliij. Regē
in decore suo videbūt. Qd q̄ plūm et q̄ gratū. q̄ suauē et q̄ beatū
erit tūc Jesum videri his qui eū dilexere. tūc certe exclamando di-
ces illud Abacuc. iij. Ego autē in dño gaudebo ⁊ exultabo in deo ie-
su meo. Q quantū gaudebūt quos gaudia summa replebūt. quos
illustrabit. q̄s semp glorificabit. visio sancta dei splēdorq; sue faciei.

¶ De Copiositate oīm bonorū regni celestis.

Egnū celeste cōmendat secūdo a bonorū omnū copiositate
vnde br̄s Aug⁹. in de ciui. dei sic dī. Qd deus p̄parauit dili-
gentib⁹ se spe nō attingit: caritate nō cōphendit: desideria ⁊
vota transgredit. acquiri potest. estimari non p̄t. Itē Bernh. Mer-
ces sanctorū tam magna q̄ non p̄t mēsurari: tam multa q̄ nō p̄t nu-
merari: tam copiosa q̄ nō p̄t estimari. De his sup̄abundantib⁹ bo-
nis et diuicijs ipsius regni celestis ita scribit Deutro. viij. Dñs de-
us tuus introducit te in terrā bonā: terrā viuorū aquarūq; et fon-
tiū in cuius cāpis et montib⁹ erūpent flumiorū abyssi. Terraz fru-
mētū ordei ⁊ vinearū in qua ficus: malagranata ⁊ oliueta nascunt
Terrā olei et mellis. vbi absq; vlla penuria comedes panē tuū et
rerū oīm abundātia p̄frueris. Certe hec terra fertilis copiosissime
fluens lacte ac dulcedine mellis. Nec est terra ad quā explorandā
missi sunt filij Dan. sicut scribit Iud. xviij. qui redeuntes dixerunt
Vidimus terram valde opulentā et vberem. nolite negligere. nolite
te cessare. eamus et possideamus eam nullus erit labor. Tradetq;
dñs nobis locū in quo nullius rei est penuria. nam omne qd mole-
stat ibi deest. Aug⁹. Eterna beatitudo p̄sistit in duob⁹. scz in necessa-
ria absentia oīs mali: et necessaria p̄ntia oīs boni. Si em̄ q̄ris qd
ibi est. aliter non p̄t r̄nderi nisi quicqd boni est. et quicqd mali est
nūq; est. Et ergo dī br̄s Grego. Nihil exteri⁹ qd ibi appetat. et
nihil interi⁹ qd ibi fastidiat. Ideo scribit Apoca. vlti. Non esuriēt
neq; sitiet amplius. et nō cadet sup̄ eos sol neq; vllus estus. quoniā
agnus dei qui in medio throni est reget eos et deducet eos ad vite
fontes aquarū. Et ibidē Ostendit mihi flumē aque vite. q̄ sitit ve-
niat. qui vult accipiat vite aquā gratis. Qui autē biberit ex hac aq̄
nō sitiet iterū sed fiet in eo fons aque salētis in vitā eternā. vt ha-
bet Job. iij. Qd felix patria. q̄ beata terra. vbi de⁹ erit oīa in oīb⁹
et null⁹ rei est penuria seu aliq̄s defectus. Certe hec patria locus
est pascue celestis vbi nihil deerit. in quo fideles suos dñs reficiet
suauiter ac p̄petue collocabit. vñ Ezechi. xxxij. dī dñs. Inducam

¶ ¶ ¶

3
eas in terram suā et pascā eas in montib⁹ israel: in riuīs et in visce-
rib⁹ terre, in pascuis vberimis pascā eas et in montibus excelsis
erūt pascue earū ibi requiescēt in herbis virētib⁹ et ī pascuis pin-
guib⁹ pascent super mōres israel. Ip̄i em̄ sancti pascent in cogni-
tione summe veritatis et illa erūt pascua vberima siue ingrediat̄
ad cōtēplandū diuinitatē, siue egrediant̄ ad cōsiderandū hūanitatē
vtrōbiq; inueniēt plenā societātē, vnde Joh. x. Ingradient̄ et egredi-
ent̄ et pascua inueniēt. Itē pascent in delectatiōe et fructiōe summe
suauitat̄ et illa erūt pascua pinguiā, vnde d̄r in psal. Ex adipe fru-
mētī satiat te, Adeps hui⁹ frumētī est delectatio et suauitas q̄ cau-
sat̄ ex amore dei. Hoc ergo amore sicut adipe et pinguedine reple-
atur anīa mea. Pascent etīā in eternitate ppetue securitatis, et illa
pascua erunt virētia nunq; em̄ arescunt sed semp virēscēt et in pul-
chritudine ppetua durabūt. Ecce qualis patria et q̄s bōa terra vbi
tam vberima pinguiā et virētia erunt pascua beatorū. Nec est ve-
re terra viuentiū in qua credimus tot et tāta videre bona dñi. vñ
d̄r in psal. Replebimur in bonis domus tue, et que sūt in illa bona
quib⁹ sancti replebunt̄ nisi illa incomprehensibilis gloria beatorum
Nam vt d̄r Bernh. in sermone de dedicatiōe. Ad imaginē dei sc̄ta
est anīa rōnalis ceteris omnib⁹ occupari potest: repleti non potest
Capacitatē em̄ dei quicqd deo minus est nō implebit. Hac ineffa-
bili gratia non solū implebimur verū etiā vsq; ad summū inebria-
mur, vnde Hier. xxxij. Inebriabo sacerdotū anīas cū pinguedine
hoc faciet in cena magna fidelib⁹ pparata, tunc enī. p̄cinget se et
satiēt illos discūbere et transiēs ministrabit illis ferculū glorie sue
et vinū mire suauitatis et letitie eis exhibēdo. Tunc dicet illud di-
scumbentib⁹ Lanti. v. Comedite et bibite amici et inebriamini cha-
rissimi. Nunc scribit̄ Esa. xxix. Inebriamini et nō ī vino. Et vñ tunc
iebrabūt, Certe a gaudio multiplici et gloria celesti. O de⁹ eterne
q̄s dulciter et plene tūc fideles tui inebriabunt̄ ab vbertate domus
tue et tōtē voluptatis tue qm̄ apud te est fons vite, fons īdefectūs
bitudis et glorie, vtiq; hanc domū decz sc̄ritudo ī longitudie diez.
Ip̄sa em̄ est domus dñi diuicijs referta et ciuitas dei nostri oībus
bonis adimpleta, qua ppter scribit̄ Esa. xxxij. Oculi tui videbunt
hīrlm̄ opulentā ciuitatē. Huius ciuitatis opulētia seu bonorū ma-
xima abundātia non solū p̄z ex p̄dictis sed etiā spāliter ex multitu-
dine ci⁹ pacis in qua delectabunt̄ mansueti qui hereditabūt illam
terrā superi⁹ exp̄ssam Esa. lv. In letitia egrediemini et in pace de-
ducemini. O quāta ipsius hīrlm̄ abundātia pacis cui⁹ in ppetuū
nunq; erit finis, sicut scribit̄ Esa. xi. Itē eius dez. xxxij. Sedebit po-
pulus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie, in rei-

quē epulantes. Et ergo bene dicitur Tobie. xiiij. Hierusalem ciuitas dei beati omnes qui diligunt te et gaudent super pacem tuam. Nam sicut habet Ezechie. xiiij. In te vident sancti visiones pacis ibi pax super pacem: ibi pax summa que exsuperat omnem sensum nec non antecedit humanum intellectum. Qui tante pacis voluerit esse particeps cum sanctis in celis discat nunc humiliter pati in terris. nam ut scribit in Aurora ad tam preclaram requiem patiēdo peruenit nec nisi per penam sapiens hac luce potitur.

¶ De maxima et stabili leticia regni celestis.

Postremo regnum dei commendatur a maxima leticia iugiter durante in eternitate. unde Grego. in omelia. Que lingua dicere vel quis intellectu capere sufficit illa supne ciuitatis quanta sint gaudia angelorum choris interesse cuius beatissimis spiritibus glorie conditoris assistere: partem dei vultum cernere: incircumscriptum lumen videre: nullo mortis metu affici: incorruptionis perpetuitate letari. Certe hec est ciuitas dei nostri hierusalem. vrbis beata hierusalem que ut ciuitas edificatur. Ocuietas ciuitatum in qua sunt tanta gaudia et leticie beatorum. Esa. vlti. Letamini cum hierusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam. gaudere cum ea gaudio vniuersi qui iugebatis super eam et fugiebatis. et repleamini ab ubere consolacionis eius ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omni gloria eius. De immensa huius ciuitatis gloria sic dicit Aug. in li. de ciui. dei. Quanta erit illa felicitas vbi nullum erit malum: nullum latebit bonum vacabis dei laudibus qui erit omnia in omnibus. Esa. lxiiij. Oculum non vidit deus abs te que preparasti expectantibus te. que sanctis donatur es in maxima leticia perpetue possidenda. Et eiusdem. xxxv. Veniet in syon cum laude et leticia sempiterna super capita eorum. Dinc est quod ps. dicit. Nouit dominus dies immaculatum et hereditas eorum in eternum erit. Vere sicut scribit Tobie. xiiij. Magnus es domine in eternum et in omnia secula regnum tuum Aug. in li. de ciui. dei. Vacabimus et videbimus. amabimus et laudabimus ecce quid erit in fine sine fine. Nam quod noster alius erit finis nisi puenire ad regnum cuius nullus erit finis. Verissime regnum tuum domine regnum omnium seculorum et donatio tua in omni generatione et generatione. Et ideo scribit Tobie. xiiij. Benedictus dominus qui exaltauit hierusalem ut sit regnum eius in secula seculorum super eam. Quod gloriosum est hoc regnum in quo cum christo gaudent omnes sancti amicitiaque stolis albis sequuntur agnum quocumque ierit. De quo regno dicit Aug. in li. de conflictu victoriarum et virtutum. Recedat amor presentis seculi in quo nullus ita nascitur ut non moriatur: et succedat amor futuri seculi in quo omnes viuificantur ut non moriantur deinceps. vbi nulla aduersitas turbat: nulla necessitas angustiat: nulla molestia inquetat. sed phen

222 ij

nis letitia ibi regnat. Hinc est q̄ dicitur in psal. Iusti epulentur et
exultent in conspectu dei et delectentur in leticia. Item Esa. xxxv.
Gaudium et leticiam obtinebunt. et fugiet dolor et gemitus Unde
Apoca. xxi. Absterget de⁹ oēs lachrymā ab oculis eorū. ⁊ mors ultra
nō erit neq; lux⁹ neq; clamor neq; dolor erit ultra qm̄ prima abie
runt. Esa. xxy. Aufert deus omnem lachrymā ab omni facie. et ob
probrium populi sui auferet de vniuersa terra. et dicent in die illa.
Ecce deus noster expectauimus eum exultabim⁹ et letabimur in
salutari eius. O quanta leticia qm̄ non solum in anima. sed etiam
in corpore fuerit gloriandū. Esa. lxi: In terra sua duplicia posside
bunt. Et Prouer. vlti. Omnes domestici eius amici sunt duplici
bus. i. duabus stolis quarū vnā scz anime iam possident et reli
quam scz corpis expectant accepturi. Item qm̄ non solum erit eis
gaudium de bonis opibus proprijs. sed etiam de meritis singulis
omniū beatorum. Unde dicit dominus Hieremie. xxxij. Habitare
eos faciam confidenter et erunt mihi in populū et ero eis in deum
et dabo eis cor vnū et animam vnā. non vanitate substantie sed
vinculo charitatis. Ecce charissime si anima martyris confessoris
vel virginis. et anima tua tunc erunt vna. consequens videtur q̄
illorum gaudiū etiam erit et tuum. Simile est de anima apostoli
vel cuiuslibet alterius sancti. Hinc Grego. dicit Tanta est vis cha
ritatis vt omnia societ vt bonum qd̄ quis in se non suscipit in alio
gaudeat accepisse. Certe illud admirandū et multiplex gaudium
in cor hominis non ascendit. Et ergo quilibet totus ipm̄ gaudium
introibit et sic gaudiū suū plenū erit. Naz̄ intus et extra: subtus
et supra. immo circūquaq; mirabiliter gaudebit. intus de puritate
conscientie. extra de corporis glorificatiōe. subtus de celo et aliarū
creaturarū pulchritudine ⁊ in nouatione. supra de dei visione. ⁊ cir
cūcirca de angelorū et omniū sanctorum iocunditate et delectabili
associatione. Vere vere vere nemo potest cogitare quantū erit ex
ultare tunc in celis habitare ⁊ cum angelis regnare. Et ergo bene
dicitur Math. xxv. Intra in gaudium domini tui. intra in hospici
um gaudiij. nam non poterit intrare cor tuum de immensitate gau
diorū celestium. Sic dicit beatus Bernh. in libro meditationū sua
rū. Ibi totum letitia. totum exultatio possidet. hominesq; angelis
sociati sine vlla carnis infirmitate in perpetuū manebunt iocundi
tas infinita: beatitudo sempiterna: in qua qui semel suscipitur sem
per tenetur. ibi requies a laboribus: pax ab hostibus: amenitas de
nouitate: securitas de eternitate: dulcedo et suauitas de dei visiōe.
Et quis illuc habitare vehemēter non desiderat. et propter pacem
et propter amenitatem. et propter eternitatem. et ppter dei visiōē

Item dicit alibi adhuc idem Bernb. Tanta est iocunditas et suauitas illius patrie celestis q̄ si non liceret ibi esse nisi per vni⁹ ho⁹ respatium omnes dies huius vite pleni delicijs merito contēnerent. Cui cōparata omnis aliunde dolor est. omnis iocunditas meror. omne dulce amarū. omne decorū sedum. et omne aliud quicqd̄ delectare posset molestū. cum dei bonitas in infinitū excedat omnez aliam bonitatē. O bone deus quid mihi est in celo: et a te quid volui super terram: cum hec omnia sunt desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multū. et dultiora super mel et fauuz. O quid dicemus de hac patria: quid de hierusalem: vbe tam beata. Per huius em̄ viros sicut scribit Tobie. xiiij. incessanter iocunde et dulciter cantat alleluia. vnde Esaie. li. Gaudiū et leticia inueniet in ea. gratiariactio et vox laudis in templo eius omnes dicent gloriam. Et vere merito vox exultacōis et salutis resonet in tabernaculis iustorū. nam in ciuitate dñi ibi sonant iugiter organa sanctorū qui tribulationū et penarū laborūq; et oīm miseriarū penitus iam obliti p̄frunt et iubilō celesti. O q̄s letabunde: q̄s suauiter et p̄clare tunc canet in Babilon. qui i Haman fleuit et Bre. De hac ciuitate loquitur adhuc Bernb. in li. de meditationib⁹. O ciuitas celestis māsio securo. patria totū continēs qd̄ delectat ibi incole quietus populus sine murmure. q̄s gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei sicut letantiū omnīū habitatio est in te. Ibi par: pietas: bonitas: lux: virtus: splendor: honestas: gloria: laus: requies: amor: et concordia dulcis. gaudium: leticia: dulcedo: vita perhennis. De hac aut̄ perhenni vita certant et securi q̄ nunq̄ in perpetuū erit amittenda. Esaie. xxxij. Securitas erit vsq; in sempiternū. Ezechie. xxiij. Habitabūt confidēter absq; vllō timore. Et Prouerbiorū. i. Qui me audierit absq; terrore requiescit et abundantia perfruet̄ malorū timore sublato. vnde Aug⁹. Beatitudinem omnīū bonorū celestīū perficit securitas eterna que si sola deesset. oīa bona celestia quantūcūq; dultia vanescerēt et vilescerent ex timore amittendi. Et ergo asscurando dicit dominus Joh. viij. Gaudiū vestrum nemo tollet a vobis. O dom⁹ dei. ciuitas regis magni. q̄s innumerabilia: q̄s grandia et eternalia sunt cuncta tua gaudia. q̄s multe tue leticie. q̄s felices tui in: cole. Vere vere. Beati qui habitant in domo tua domine. nam in secula seculorū laudabūt te. Quis em̄ ignorat compos mentis sue q̄ ceteris in excelsis te laudat celitus oīs. Huius aut̄ leticie seu celestis glorie p̄petuitas indefitēs ex hoc perpendit̄. q̄ oliue cōparat̄. vnde Osee. xij. Erit quasi oliua gloria ei⁹. Oliua em̄ indeficienter tam in hyeme q̄ in estate semp̄ virescit. et ideo indefectibilē eternā istius glorie permanentiā designat. que ex diuturnitate nō deficit.

sed magis innouat. De hac eterna gloria sic dicit Crisost. in li. de re
patione lapsi. Que erit voluptas que leticia erit cū cristo cū aia ad
pānā generositatē regressa cū fiducia iam ceperit dñm suuz videre
Explicari nō potest illi leticie magnitudo. non em̄ solū p his exul
tat quib⁹ perfruit tūc in pñti sed multo magis pro eo gaudet q⁹ bo
norū suozū scit nullū finē futurū. Et q⁹s erit princeps tante glorie si
ne finē pmanere. Certe gloria hec est omnib⁹ sanctis suis. Nā san
cti exultabūt in gloria lerabunt in cubilib⁹ suis. Unde q⁹ cristi vesti
gia secuti fuerint in terris cū ipso regnabūt in gloria et honore co
ronati eternaliter in celis. O dilecte nunq̄ ineffabiliter tūc gaude
bis si ad illa gaudia in eterna gloria fuer⁹ trāslatus. tūc vtiq⁹ dices
exclamādo illud Esa. lvi. Gaudens gaudebo in dño et exultabit
aia mea in deo meo q⁹ induit me vestimentis salutis. Clarissime si
cut scribit Job. xxi. Tūc sup⁹ omnipotentē delicijs afflues et eleua
bis ad deū facie tuā et in vijs tuis lumē splendeat. De quo habet
Eccī. xi. Dulce lumē et delectabile est videre solē. xpm quē cogno
scere et intueri excellit omē gaudiū hui⁹ mōi. Nec mirū q⁹ eius vi
sio et notitia est sanctorū gloria et vita sempiterna. vnde Job. xviij.
Nec est vita eterna vt cognoscāt te solū veruz deum et quē misisti
biesum xpm. Qui ad cognitionem hāc peruenerit ipm deum facie
ad facie videbit et cognoscet eum sicuti est fm̄ esse diuinuz qd̄ erit
gaudiū excellentissimū fons et origo omnīū gaudiorum. Hinc est
q⁹ Bernh. dicit in sermōe. Reuera illud est verū ⁊ summū gaudiū
qd̄ non de creatura sed de creatore concipit qd̄ vtiq⁹ fieri qñ tibi fa
ciem suā ostēderit. Et ergo pphā exoptando dī. Faciem tuā dñe in
quirā. Faciem inquā gratiosam omnib⁹ gaudijs plenā. Ne mihi
q⁹ incolatus meus plangatus est qd̄ diu carebo tāto bono ⁊ vsque
quo sic subtrahor a deo saluatore meo. Fuerunt mihi lachryme pa
nes die ac nocte dum dicitur mihi quoti die vbi est deus tu⁹. Quā
videbo et apparebo ante faciez dei mei q⁹ letificat me in gaudio cū
vultu suo. Vere hec visio qua deus facie ad faciem videt tertiū ce
lū est. et si dici p̄t paradysus est centū milīū paradysorū. Ubi ex fon
te limpidissimo ⁊ ex aqua viua sic vita labit beata. Hinc est q⁹ scri
bitur Esa. lx. Tunc videbis supple faciez dei et afflues delicijs et
gaudijs sempiternis et mirabit⁹ et dilatabit⁹ cor tuuz. O q⁹ bonus
israel deus his q⁹ recto sūt corde: q⁹ tot et tāta gaudia ipsis quasi gra
tis vult conferre. O amice p̄dilecte Illa libēs audis et ad hec pia
gaudia gaudes. Non tñ ignores per magnos ista labores. Sanct⁹
acquiri nec fortuitu reperiri. vnde Grego. in omelia. Delectat men
tē magnitudo p̄miorū sed nō deterreat certamē laborū. Ad magna
em̄ p̄mia pueniri nō potest nisi p magnos labores. vnde Paulus

egregius p̄dicator d̄t. Non coronabit nisi qui legitime certauerit
vniūquisq; eū p̄p̄iam mercedē accipiet sū suū laborē. Sed plerū
q; sunt q̄ nolētes bene viuere tñ desiderāt bene mori. sciunt eū q̄
p̄tiosa est in cōspectu dñi mors sanctorū eius. etiamq; cognoscūt q̄
cū dederit dilectis suis somnū ecce hereditas dñi etc. Similiter z ip̄i
sciūt q̄ beati qui in dño moriunt. volunt esse p̄cipites cū eis quib⁹
dñs dixit. Vos estis qui p̄mansistis mecū in tēp̄ationib⁹ z tribula
tionib⁹. Nolūt regnare cū cristo sed nolūt secū pati. Talis erat Ba
laam ariolus qui considerās castra filioz israhel z intelligēs eterne
beatitudinis p̄missionē eis a dño factā dicebat. Moriat̄ ania mea
morte iustoz et fiat nouissima mea hozū similia. Sinez eoz appē
tens gloriosū sed labores abhorrebat quib⁹ gloria merebat̄. O dñe
iesu volum⁹ tibi oēs conregnare nolum⁹ aut cōpati et tecū labora
re. Tu elegisti paup̄tates et misērias nos vero voluptates et deli
cias. Tu qđ carni asperi⁹ nos autē qđ cōmodius. vnde Bernh. Na
scit̄ dei filiū in cui⁹ arbitrio erat qđcūq; velle eligere t̄p̄is eli
git qđ carni est molesti⁹. p̄sertim puulo et pauperis matris filio q̄
vir p̄anos haberet ad inuolucndū p̄sepe ad reclinandū et cū tanta
esset necessitas nullā audīo fieri pelliū mentionē. Cristus itaq; qui
nō fallit̄ eligit qđ carni molesti⁹ est. id igit̄ melius id vtili⁹ z id po
tius est eligendum. Et quisquis aliud suaserit vel docuerit. ab eo
tanq; a seductore est cauendū. ip̄e etiam fratres est p̄missus olim p
Esa. p̄pheta. Paruulus sciēs reprobare malū et eligere bonū. Ma
lū igit̄ voluptas corpis bonū vero afflictio eiusdē est. siquidē z hāc
elegit et illā reprobauit puer sapiēs verbū sanctū. Nec oīa Bernh.
O dilecte puer tu ab initio elegisti afflictioēs corpales et patiēdo
voluisti intrare gloriā tibi p̄p̄iam. sed nos in delicijs viuēdo volu
mus intrare gloriā alienā. O q̄ stulti sumus et tardi corde ad cred
endū. Volum⁹ hic gaudere cū seculo et postea regnare cū ch̄risto
Dñs nudus ingrediet̄. seruus sup̄fluitate vestiū auri et gēmarum
onustus introibit. Ille ieiunns. iste crapula et luxuria plen⁹. ille in
cruce p̄ isto moriēs. iste p̄ illo in lecto delicate dormiēs. Qđ dñs
nō fecit fatiet̄ hoc seru⁹. Certe nō. nec etiā videt̄ cōsonū rōni. Audi
qđ loquit̄ poeta. In cruce sudauit dñs seruus ne q̄sceret. Tolle tuā
tulit ip̄e suā. gustauit acētū facq; idēz. nō maior erit reuerēcia serui
q̄ dñi. Si vis esse su⁹ securor oportet tormēta tormētis sequi. non
itur ad astra delicijs. Ideo mortē quā soluere debes nature p̄solue
deo. moriaris in illo. rūpe moras. igit̄ impōe silentiā carni. delicijs
suspēde tuas et curas ad arma prompta man⁹ plāgas sic rūpa⁹ q̄
voluptas. Nam sicut d̄t Hiero. in eplā ad Julianuz. Difficile imo
impossibile est vt et p̄ntibus q̄s fruatur bonis et futuris. vt hic veni

trein et ibi mentem repleat et de delicijs ad delicias transeat et in
vtriusq; seculo prim^o sit et in terra et in celo appareat gloriosus. Itē
dicite idem in alio loco. Impossibile est delicijs affluere et xpm seq
natura denegat vt contraria misceant^r. Non possumus deo serui
re et mānone. aut ego fallo: aut ipsi in fine decipiunt qui mihi mā
non credunt. credent cum diuitie sue transierūt in egestatē. Diues
epulabat^r quotidie splendide. hic induit^r purpura et bysso. sed mor
tuis qđ moysi noluit credere postea in tormētis posuit^r sensit. Istō
etiā innuere videt^r beatus Bernh. in colloquio Simonis petri et
Jesu. vbi taliter inq^r. Abraham ait diuiti epulanti. Tu recepisti bo
na in vita tua et lasarus similiter mala. nunc autē consolat^r tu vero
cruciar^r. Quid dicem⁹ ad hec. Si talis est finis et tale iuditū vbi
extrema gaudiū luctus occupat. nunqđ pferenda sunt in hoc seculo
mala bonis. quippe nec illa vā bona sed ista vera poti⁹ salomonis
fina. Melius est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuij. Ceteruz
si sic cruciadi st^r qui in vita sua bona receperūt et habent⁹ consola
tionē pntem. ve impositū est sempiternū. quisnam eorū poterit esse
finis si fm multitudinē consolationū suarū dolores apprehēderint
aīas miserorū. Consequēs em videt^r vt bona oīa et oēm seculi hui⁹
recipiētes consolationē. nihilomin⁹ vniuersum ve et vniuersi mane
aut cruciatiuz. At vero illud eque et eadem abrahe finia cōstendū
videt^r. Omnes qui contrario ducti spiritu. vite p̄sentis oīa bona re
spuūt et mala eligūt: oīa bona dñi et oēm habituros consolationez.
Nec oīa Bernh. vbi supra. Renuat ergo consolari aīia tua in hoc
mūdo: in hac lachrimarū valle: in terra laboris et miserie. Nam ve
omnib⁹ qui hic recipiūt consolationē suā. Contēpne trāsitoria fuge
q̄ delicias et gaudia mūdāna. Tibi em absit gloriari nisi in cruce
dñi nostri iesu xpi. vnde Petrus blesens sup Job ad regē anglie ita
dicit. Putasne aliqs in pnti vita gaudeat et futura: si tñ gaudiū de
beat dici qđ turbat assidue et respergitur amaritudine pntis nimis
delicatus es si vtrūq; psumis. vti seculo et frui cristo pntis mundi
delicias capere et nihilomin⁹ celestis glorie diuitias obtinere. Au
di quid dictū sit illi diuiti in euangelio qui cruciabat^r in flamma et
lingue ardentis refrigerium postulabat. Fili recordare q̄ recepisti
bona in vita tua et lasarus similiter mala. hic igit^r consolat^r tu vero
cruciar^r. O q̄ dissimile premiū merito possum⁹ reputare in sanos
sanctissimos reges ac pphetas: apostolos: martires. confessoras: tes
neras ac delicatas virgines: qui omēs spretis diuitijs ac conculca
tis delicijs huius mundi seipsos pro cristo tribulationib⁹ et morti
obtulerunt. si gloriam et honorē quam adepti sunt in angustia et do
lore potuissent in voluptatib⁹ et delicijs obtinuisse. Nec ille petr⁹

blesensis. Vere frater vere qcquid dicatur firmiter hoc tene qd ce-
lum non aliter scandes nisi qd docuere apostoli teneas ore: morib⁹
et fide. Et quid docuerit illi. Nonne sobrie et iuste vivere. humill-
tate et patientia: charitate et constantia: ac ceteras virtutes totis viri-
bus obtinere: mundū et qd mundi sūt despiciere: diuitias et delicias
fugere: penam agere: in tribulationib⁹ et miserijs letari et gaudere
Tu quoq; fac simile et viues. esto quoq; forti animo in omnib⁹ labo-
ribus angustijs et pena. In primo em̄ est qd a dño cureris labora-
fortiter sicut bonus miles cristi. et ne cogites intra temetipm̄ aliquā
sic dicēs. Multus et immēsus est labor meus ego autē sum minim⁹
et infirmus valde nec valeo hoc pposito finaliter pseuerare. Audi
verba Hiero. in epistola sic dicētis. Nullus labor durus: nullū tps
longū videri debet quo eternitatis gloria acquirat. vnde Crisost. li.
per Math. Si qd vias laboriosam existimat sue desidie est accusa-
tor. Si em̄ minaces pelagi fluctus nauris: si tēpestates atq; hyems
agricolis: si vulnera cedetq; militibus: si grauissimi ictus plageq;
pugilibus leues videntur et tolerabiles ppter spem tpalium et pte-
tereuntū comodōrū. multo magis cū celum preparatur in pmiū
nihil ex presentib⁹ asperitatibus debeat sentire ac maxime labores
mitigat in benignū venire finem. Ne aspiras qd via est aspera sed
quo ducit. et alia qd lata est sed vbi desinit. Certe nūc video qd dor-
mientib⁹ non prouenit regnū dei nec ocio vel desidie torpentibus
beatitudo eternitatis ingerit sicut dicit Leo papa in sermone. Sz
sicut scribit Math. xi. Regnū celorū vim patitur et violenti capiz
unt illud. vnde quidā De regno celi nō credit mēte fideli Inspicēs
et cbes sed tu bene credere debes Christo dicēti rapiūt illud violenti
Scilicet austeri se castigāda seueri Mollia spernētes et carni viz
faciētes. Item sup hoc dicit alius poeta. Asper erit victus asper labor
asper amictus Aspera cuncta tibi si vis sup ethera scribi. Ecce iā pz
manifeste qd sicut scribit Actū. xiiij. Per multas tribulacōes opor-
tet nos intrare regnū celorū. Qd bene attēdebat hoc brūs Aug⁹.
qd non nisi tormentis itur ad astra dei. vnde dicit Danīma mea si
quotidie oportet nos tormenta perferre: si ipsam gehennaz longō
tpe tolerare: vt xpm̄ in sua glia videre possem⁹ et sanctis ei⁹ sociari
Nonne ergo modo dignū est pati omne triste vt tante bonitatis et
glorie participes habeamur. Insidient ergo demones: parent suas
tēptationes: frangat corpus ieiunia: premāt vestimenta cilicina: la-
bores grauat: vigilie ericcent: inlamer me iste: inquirer me ille vel
ille: frigus contrahat: calor adurat: caput doleat: pectus areat: infle-
tur stomachus: palleat vultus: infirmet homo totus: desitiat i do-
lore vita mea: et pia in gemitib⁹. Ingrediat putredo in ossib⁹ meis

subter me seateat vt requiescā in die tribulaciōis et ascendaz ad po-
puli accinctū nostrū. Jē perrus blesensis. fatiscāt membra mea
vigilijs. extenuent ieiunij: labore frangant: liquescāt in lachrimis
oculi. imo si totum cerebrū et medulle corpis in flumen effluāt. non
sunt tñ condigne passiōes huius tpi ad futurā gloriā que reuela-
bit in nobis. Q si sciret homo qd et ipse et qd deus esset. mille pati
mortes crederet esse nihil. Ecce que et quā sunt hilariter pro deo
sustinēda. libēter ergo sustine et gaudēter patiare. Exemplū accipe
in latronib⁹ et maleficijs ad morte diiudicatis qui gauderēt si pro
abscindēda auricula possent euadere mortē anie et acq̄rere gloriā
eternalē. vnde Eccl. vi. Exiguus laboris ecce pnie paruitas et cito
edes de gñationib⁹ illius videlicet de fructib⁹ glorie qui gñant ex
labore pnie. Jte Sap. iij. In paucis verari ecce laboris eriguitas
In multis bene disponent. Ecce magna remuneratio et premiū q̄
exinde sequunt. vnde bñs Effrem. Si inq̄t modicus est labor in
stituciōis nostre fratres charissimi et magna est requies. parui tpi
afflictiō sed retributio ei⁹ videlicet delitie paradisi et exultatio et le-
titia in seculū seculi pmanebūt. Ideo d̄ sapiens Eccl. vlti. Videte
oculis vestris qz modicū laboraui et inueni mihi multā requiez. et
sic clare p̄z qz breuis est iste labor et p̄mia multa laboris. Fac ergo
libēter atqz volūtarie immortalis futur⁹ pro vita ppetue donatura
que gratāter faceret homo moritur⁹ pro tpali vita ad modicū diffe-
renda. Et ergo finaliter cōcludendo p̄z aliquāter ex supius alle-
gatis qz hec nouissima videlicet mors: iudiciū: gebēna: et gloria. oēs
qui continuā et iugem habēt eorū memoriā valde et multipl̄ reuo-
cāt a peccatis. Sed pauci ista ponderāt et rarissime ea cogitāt seu
considerāt. oēs putāt diu viuere et in senecta vberi penitere. iudicē
placare infernū fugere. et sic celestē gloriā in delicijs viuēdo et ochs
acq̄rere tādē et eternaliter possidere. Non sic impij nō sic. hoc ar-
gumentū non cōcludit. imo fallit et illud put satis lucide p̄z p̄ pre-
dicta. et igit̄ oēs seducimini et nisi p̄niam egeritis simul peribitis et
moriemini in pctis. vnde scribit Eccl. ij. Si p̄niam nō egerim⁹. in-
cidemus in manus dei et nō in manus hoīm. Sed p̄chdolor quis
penitet. q̄s peccata deslet. q̄s subuenit pauperi. quis miseref inopi.
quis cōpatif miseris. q̄s cogitat de futuris. Penit⁹ nemo. nam fere
tota gñatio praua est atqz puerfa que nō direxit cor suū in bonum
imō potius in malū. Omēs terrena sapiūt et que sua sunt querunt
nō que iesu cristi. Munera diligūt. virtutes fugiūt. et sicut iumēta
in stercoreb⁹ sic et ipsi in peccatis multiplicib⁹ miserabiliter cōpus
trefcūt. Corrupti sunt abhōiales facti sunt in iniquitatib⁹ suis. Jaz
dñs de celo. p̄spexit super filios hoīm. vt videat si est intelligēs aut

requirens bonū. Sed omnes declinauerūt simul inutiles facti sūt
hec est qui faciat bonū. vir etiā vsq; ad vnū. Ecce iam impletū est
tēpus. iam aduenit miserabilis ille mūdi status. De quo Michee
vij. ita pphetat Perit sanctus de terra et rectus in hominibus non est
Omnes em̄ in sanguine insidiātur. vir fratrē suū venatur ad mor-
tem malū manū suarū dicit bonū. Qui optimus est in eis quasi
palurius et qui rectus quasi spina de sepi. Quid plura. Nolūt scire
et intelligere vt bene agāt nec oculos aperire vt clare videāt. sic ex-
cecauit eos malicia ipsorū. O stulta malicia. O mala stulticia vo-
lūtarie vitā fugere: mortē diligere: spernere bonū: agere malū: deus
q; contēnere: et demoni obedire. Charissime cur ppius caput ense
secas. Cur spōte cathenas demōis incurris. Cur sua iussa facis. Ex-
urge exurge euigila et vide. Relinque diaboliū fuge demonē ne po-
stea cū ipsis eternaliter contēnaris. Miros et amiros q; hō qui pre-
ceteris est creatura rōnalis in nullo quasi sequit iudiciū rōnis sper-
nens salubria. affectās noxia. querēs et desiderās mortifera et noci-
ua. O deus eterne q; causa talis demētie. q; ratio tāte fatuitatis et in-
santie. Cur ania mortē tam prono corde requirit. Cur sibi qd tollit vi-
uere capiat homo. Vere vere gens absq; consilio est et sine pruden-
tia. Ac vtinā saperēt et intelligerent ac nouissima providerent.

¶ Finit quartum nouissimorum.

Bequuntur Exempla de g. iii

dijs regni celorum.

¶ Ex libro Apum.

Idi in Brabantia mulierē diuitem et honestā possessorā a
demonio. quā cū rogante pspitēro religioso visitarem inue-
nimus eam a veratiōe demonis q̄scentē et sensate loquen-
tē vt satiam. Tūc occulte nemine aduertēte sum canticū moysi in
Deutro. fm q; olim a sancto quodā audierā tertio reperiui ad p̄uo-
candū demonē in obfessa. Deus qui te genuit dereliqisti et oblit⁹ es
dñi creatoris tui. Nec mora mulier pallere cepit labijs atq; vultu
et due vene in collo ei⁹ ad grossitiem pollicis intumescere. Tūc ego
inquo quare pessime vexare feminā psumsisti. Mortuo inq; viro
suo cōpassa. in subsidii illi⁹ anie contulit quicqd boni fecerat in hac
vita. et ex hoc nacta occasiōe vas vacuū mor intraui. Cui ego. Ne
tiris miserrime. ex hoc em̄ q; dedit mediāte charitate cumularum
est bonū eius. Et ille cū cachinno. Mendax inq; sum nec mirus si
mētor. Mor ego. Est ne illa tam pulchra sicut b; celest; patria quā
pdidisti. Et rñdit. In infinitū pulchrior q; dicit. Et ego. velles ne
redire ad illaz patriā si posses. Et ille. Vellem inq; q; possem vsq;
ad diē iudici; omia excogitata supplicia sustinere. Cui dixi. Et ego

promitto tibi in periculū salutis mee promisse si mendax inueniar illā perditā gloriā recuperare te posse si tūc hec dixeris. Dñe deus meus peccauī ignosce mihi. Et mox ille contorto collo exclamauit honorifice. Dñe dñe. Cumq; hoc sepius cū clamore valido persona rer nec ultra in verbis procederet. Impossibile em̄ sciebam illi ve deū suū dñm recognosceret et se fateret peccasse atq; sibi p̄care et ignosci tandē subiūxit. Dñe deus margarete sic em̄ obfessa mulier vocabat deū recognoscere dñm suū indignatus. Tūc ego ad illuz *O* infelicissime oīm creaturazū ingbia elisit te ⁊ de celo depulit te redire inextinguibilis superbia nō p̄mittit. Nec mora cōfusus obmutuit. et post paucos dies non tūc tunc feminā dereliquit.

¶ *Ex vita sancti Francisci.*

¶ Quidam iuuenis valde nobilis ac delicatus venit ad ordinem sancti Francisci qui indutus habitu fratꝝ post aliquot dies diabolū instigāte cepit habere in tāta abhōiatione habitū quē gerebat q̄ videbat sibi portare sacco vilissimū et p̄pterea horrebat manicas abominabat caputū et ip̄am longitudinē tunice ⁊ eius asperitatē tanq̄ importabile estimabat. vnde factū est q̄ crescente religionis fastidio deliberauit penitus reijcere habituz et redire ad seculum. Magister autē ei⁹ docuerat eū q̄ qñ añ altare conuētus transiret in quo seruabat sanctissimū cristi corp⁹ cū magna reuerētia genubus flexis et discoopro capite et cācellaris manib⁹ deuote inclinaret. Accidit autē illa nocte qua deliberauerat dimittere habitū et redire ad seculū q̄ oportebat eum añ altare trāsire vbi sicut consueuerat genua flexit. et statim fuit captus in spū et ostēsa sibi fuit mirabilis visio. nam vidit quasi multitudinē infinitā corā eo p̄cessio nāliter transeuntē. oēs vero qui in illa p̄cessiōe beati erāt binī incedebāt. et erant vestiti ornatissimis et p̄tiosissimis diasperis. Facies autē eorū et manus et quicqd̄ apparebat de corpe sole splendidius radiabat. et ibāt cū cantu et iubilo angelorū solēnissime et dulcissime decātando. Inter quos duo nobiliores ceteris incedebāt tanta claritate velati q̄ mirandū stuporē aspirientib⁹ ingerebāt. et quasi circa finē p̄cessiōis p̄dicte vidit etiā quendā tanta gloria decoratū q̄ videbat quasi nouus miles ab omnibus singulariter honorari. Dicitur autē iuuenis hoc vidēs mirabat valde et nesciebat quid h̄ esset. nec interrogare trāsēntes audebat nec poterat nimia dulcedine stupefact⁹. Sed cū p̄cessio pertrāsisset et ipse adhuc videns extremos resumens audaciaz cucurrit ad illos et interrogās dixit *O* charissimi rogo vos q̄ dicere placeat qui sunt isti tam admirabiles quos cōtinet hec venerāda processio. Illi vero cōuertētes ad eū splendidissimas facies dixerūt. Nos oēs sumus fratres mīores.

quē modo venimus de paradiso. Et illē rursū interrogans. Qui
sunt illi duo q̄ tū excellēt inter alios rutilāt. Rēderunt. Illi duo
ceteris clariores sunt sc̄s Franciscus et frater Antonius. Ille at̄
vl̄timus tū honorat⁹ est quidā sc̄s frater nouiter mortuus quē
q̄ valēt cōtra tēptacōes pugnauit et vsq̄ in finem pseuerauit in
sancto. p̄posito ad gaudia eterni regni cū gloria ⁊ triūpho pducim⁹
non solū comitib⁹ sanctis sed etiā letantib⁹ angelis. Ista vero ve
stimēta diasperi q̄ nos tam decora portauim⁹ data sunt nobis pro
pter asperas tunicas quas in religione patienter detulimus. et glo
rie claritas quā tu vides data est nobis a deo. p̄pter humilē patien
tiā quā fecimus et p̄pter sc̄am paupertatē ⁊ obedientiā et castitatē
mūdissimā quā vsq̄ in finē hilari mēte seruauim⁹. vnde fili non sit
tibi durū sacco religiōis tam fructiferū deportare. q̄ si in sacco frā
cisci amore dñi nostrī iesu cristi mundū spemendo. carnē mortificā
do. et cōtra diabolū dimicādo viriliter te habueris nobiscus; simili
veste fulgebis. Et his dictis iuuenis ad se redijt et confortatus ex
ipsa visione oēm tēptationē abiicit. culpā coram Gardiano et alijs
fratrib⁹ recognouit asperitatē p̄nie et indumētū vt diuitias de cete
ro concupit. et sic immutat⁹ in melius in sancta vita finiuit.

¶ Aliud Exemplum.

¶ Anno dñi. M. cccc. iij. Quidam clericus de Uendepera cū stu
deret in scholis apud Lugdunū vidit in visione noctis vallē quan
dam sub quodā mōte sup̄ quē ciuitas quedā pulcherrima sita erat
cuius aspectus nimis delectabat intueres. ita vt q̄squis eam vide
ret de aspectu illi⁹ satiari nō posset. ⁊ omnib⁹ modis laborauit quō
ad eam puenire valeret. Interea vidit fluuiū quendā sub pede mō
tis imo circa pedē currentē. quēz dum circuiret querēs artem quō
eum trāsmearēt. vidit sup̄ ripam flumīs duodecim lauantes in flu
mine tunicas suas. inter quos erat quidā veste cādīdissima indu
tus multū alijs dissilis qui adiunabat illos in tunicarū suarūz ab
lutiōe qui postq̄ inuenerat vnu ibat postea inuare aliū. Tūc cleric⁹
q̄ hoc videbat accessit ad illum qui ceteros inuabat et dixit. Que
gens estis vos. Qui ait. Isti paupes hoīes sunt p̄niam agēs ⁊ se
a p̄ctis suis lauātes ⁊ ego fili⁹ dei iesus x̄ps sine cuius auxilio nec
isti nec alij possunt bñfacere. Cūtras hec pulchra quā vides para
ditus est vbi ego maneo et qñ quis tunicas suam lauerit. i. p̄niam
pegerit in illā intrabit. Turpem satis diu quesisti viā qua itur ad
illā sed nulla alia viā q̄ ista ducit ad eā. His dictis cleric⁹ a somno
euigilaui et mirari cepit de visioe. Cūq̄ nō multo post redisset de
schola in patriā suā narrauit ep̄o cabilonensi visionē hāc cui fami
liaris erat. Quā audita ep̄s suasisit ei vt seculū relinq̄ret ⁊ religio

9
nem intraret, cōmendans sup oēs ordines nouellū illum ordinē et
stertensū. Ille venit cisterciū et inuenit locū inculcū et desertū et
fratres inter bestias cōmorātes. Ad portas vero monasterij que de
vimine facta erat pēdebat malleus ferreus cui⁹ sonitu ad portam
portari⁹ compellebat ab introire volentib⁹. hoc vero sonitu portar
rius vocatus venit ad euz foras et inclinās se ad eū. Quē clericus
intuēs cognouit statī se eundē vidisse iter eos q tūcas suas in flu
mine lauabāt. Rogauit eū vt ad se adduceret abbatem. Abbas igi
tur et totus conuentus venit ad eum et recognouit clericus oēs se
vidisse tunicas suas in flumine lauātes. statimq; cecidit ad abbatē
pedes rogans cum cum lacrimis vt susciperetur. Qui susceptus
non multo post factus est prior.

¶ Ex Cesario aliud.

¶ Egrotabat in Hemmerode cenobio sacerdos Hsenbrandus no
mine custos ecclesie plus q̄ tricesimū annū agens in ordine et ad
extrema pductus est. Media nocte cū sup eum ministrorū vigila
ret diligētia audierūt euz leui susurro vba sonare. timētesq; ne mor
ti primus aliena loqueret ori loquētis aure adhibita. intellexerūt
verba sublimia edificacōis plena de gloria celestī et inenarrabili le
ticia sanctorū. Dignū ergo iudicantes testem his idoneū adhiberi
nuntiauerūt hec abbati qui et ipse graui laborabat infirmitate. Vo
catus abbas affuit. interim cecinit horalogiū et occasione sumpra
sic fari cepit. O q̄ suauem noctē eregi q̄ delectabili horologio ope
ram dedi q̄ dulces et suaves concētus audiri choris in celo psal
lentū interfui. O q̄ concorditer et delectabiliter psallebāt. In nō
cantu solet esse dissonātia rediū lassitudo, ibi lōge aliter est. In vnā
oēs conueniūt melodīā super omne qd delectat dulciore. Infatiga
biles laudare non cessant et quāto plus laudant tanto plus crescit
amor laudandi. et mirabili atq; ineffabili mō hoc puenit in vsum
gratissime quietis q̄ nunq; vacant a laude creatoris. Ibi q̄ magis
hic humiliati sunt mediocrib⁹ vel minimis contenti gloriosi⁹ exul
tant abundantiore recipiētes consolationē fatiē splendidissimā statu
ra celsi veste gloriosi. Cū his familiariter cōuersatus sum et amico
refectus colloqo. Tanta gloria vestiū delectatus sollicitē querebā
si talem ego habitur⁹ essem et dixerūt. Qui viuūt irrepensibiliter
talem vestē sperare potest. si vero vitium latuerit in conuersatione
macula apparebit in veste. culpa em̄ vite maculā facit in veste. im
maculatā ergo merebit habere vestē qui se a maculis seruat immu
nem. Et dixi. Que sūt macule. Et illi. Murmuratio: detractio: in
uidia: negligentia: et quicqd sinceritatē cordis maculat et cōfundit
Qui talia agūt in gloria vestis maculā ponūt. Tu vero p multa

laboribus et vite honestate similem forteris vestre. His dictis fau-
cibus arefactis viribusq; exhaustis loquens post modicum instillata
refocillat⁹ aqua resumproq; spū ad loquendum se parās spem fecit
auditorib⁹ et ait. Utinam differret me dñs vsq; dum cōpleto opere
dei dominis nostris loq; possem. Quis leti nunciū baiulus essem; q̄s
lera; q̄s stupēda narrarem que vidi q̄ audiui et sensi; que parata st̄
diligentib⁹ deū et in laude eius vigilantib⁹. Et abbas. Frater quō
hec vidisti. Et ille. Quater hac nocte raptus sum añ deus pectus
meū apertū est et anīa mea educta est et statim fui inter choros an-
gelorū et vidi dñam nostrā in immensa claritate cū suis sacris vir-
ginib⁹ que se mihi pmisit in necessitate affuturā, et sc̄m michaelē
cū multo exercitu angelorū pparatū in auxiliū mihi. Nam altari et
mōrie sue honorē semper solebā impendere et innumerabilē mul-
titudine sanctorū et quos antea non viderā statim agnoui. Rursus
q; spū et virib⁹ deficiens cessauit loqui. Compulsus itaq; de sobri-
cula papillū accepit et gustās ait. O q̄s dulcis est dñs gustātib⁹
Quāta est eius suauitatis abundātia; q̄s larga et indefinēs et oīm
deliciarū copijs affluēs qua me in hac nocte reficere dignatus est
O dulcedo illa dulcedo gratissima optabilis et prestatissima. O q̄s
singularis; q̄s excellēs et ineffabilis. Intus eram in corde vtrūq; te
neo verbis autē explicare nō valeo. Quā sentire potui nō possum ef-
fari rei mimicitate victus. Tam felici refectiōe pastus hāc refectōez
supaddere superflūū duco. Hoc breue et modicū nutrimentū pstat
illa in perpetuū reficit et saginat. O q̄s beati sunt qui illa sine fine
fruturi st̄. Tūc abbas vocati sunt quidā nouiciū viri quondā
in seculo clari vtute militari insignes quos ita consolat⁹ est. Vere
felices estis et ter quaterq; beati qui de vana vestra cōuersatiōe at-
q; mūdāna vanitate per diuinā misericordiā vocati estis prem in-
celis cū iustis habituri. Constat em̄ de salute vestra si tñ p̄seuera-
ueritis. nam dñs dauid indefinēter pro vobis p̄ces ad dñm fundit
quarenus qd salubriter inchoastis feliciter cōpleatis. Unū autē eos
rū noīe exprimens de eo dicebat. Nisi portas claustrī ingressus fu-
isset; mortis eterne portas nō euasisset. Aderāt et hospites cōuerterē
di grā de sedib⁹ suis euocati sed nimio adhuc rerū tpaliū amore de-
tenti rem arduā aggredi dubitabant. qui fiducialiter accedētes ad
virū dei mentis fluctuationē confessi sunt q̄ videlicet velle adiace-
ret eis perficere aut bonū non inuenirēt supplicabāt vt orationib⁹
eius adiuti mererent in bono stabiliri. Et ille. Quādiu mente ad-
beretis seculo non potestis p̄fecte placere deo nec firmari in bono
habētes volūtatē fixā in malo. qua p̄pter recedite oīno ab his que
inutiliter amatis et non deest vobis grā saluatoris. Si vidissetis

que ego vidi omnē gloriam mundi vilem reputaretis. Deinde multa querebāt ille de patre ille de fratre ille de suo statu futuro ille de pñti. Sed vir dei ita singulis responsum tpauit vt secretorū reuelator et conscientiarū inspector esse probaret. **N**ox vocāte deo scā illa ania carne soluta est ad dolores corpis vltra nō reditura sed vt credim⁹ immortalitatē luce vestiēda et phenni gaudiorū suauitate. ¶ Hieronimus ad moniales. Angelicis choris san : ¶ reficienda. ceterūq; societati⁹ hic studeatis interesse vt omēs postmodū in corporis exitu vobis gaudētes et leti tanq; notis occurrāt. si sic feceritis nihil vobis dulci⁹: nihil iucūdius q; his interesse cōiuijs. his pabulis satiari. quib⁹ semel degustatis terrena oīa amara reddāt. Experto itaq; seni deuote consulenti credite filie. Scio qđ loquor charissime. nam vt in insipientiā loquar. ego homunculus sic abiectus sic vilis in domo dñi. Adhuc viuēs in corpore angelorū sepe choris interfui de corporeis per hebdomada; nihil sentiens. Item eterna beatitudo cōsistit in duob⁹ scz in necessaria absentia omnis mali. et in necessaria pñtia omīs boni. Si em̄ qris qđ ibi est. aliter nō p̄t rñderi nisi qđquid boni est ibi est. quicqđ mali est ibi non est. ¶ Ego. Nihil exterius qđ ibi appetať et nil interi⁹ qđ fastidiatur. Idem. Que lingua dicere vel qđ intellectu capere sufficit illi⁹ sup : ne ciuitatis quāta sint gaudia angelorū choris interesse cum brissimis spiritib⁹ glorie cōditoris assistere. pñtem dei vultū cernere. in circūscriptū lumē videre. nullo mortis metu affici. incorruptionis munere perpetue letari.

¶ Augustinus in li. de conflictu vitiōrū. Recedat amor pñtis seculi in quo nullus ita nascit vt non moriatur. et succedat amor futuri seculi in quo oēs viuificant vt deinceps non moriant. vbi nec aduersitas turbat: nulla necessitas angustat: nulla molestia inquietat sed perhennis letitia ibi regnat.

¶ Hieronimus. Si cristū dñm et regem cui est nomē super omne nomē oportuit pati et ita intrare in gloriā suā quā iam fiduti⁹ habemus nos intrare sine labore gloriā alienā. Qđ stulti sumus et tardi corde ad credendū. Volum⁹ hic gaudere cū seculo et postea regnare cū cristo. difficile est imo impossibile vt et pñtib⁹ qđ fruatur bonis et futuris. nec hic ventrē et ibi mētem repleat vt de delicijs ad delicias trāseat et in vtroq; seculo primus sic vt in terra et in seculo appareat gloriosus. Impossibile est delicijs affluere et cristus sequi. Natura denegat vt contraria misceant. Non em̄ possumus deo seruire et mānōme. ¶ Item Qđ sciret homo quid ipse qđ et deus esset. nulle pati mortis crederet esse nihil. Qđ quāta erit in celo leticia qđ non solū in ania sed etiā in corpe fuerit gloriandū

¶ Nam intus ⁊ extra: subtus ⁊ supia: immo circūqua q̃ mirabiliter
iustus gaudebit. Intus de puritate consciētie, extra de corpis glori
ficatiōe, subtus de celi et aliarū creaturarū pulchritudine, supia de
dei visiōe, et circūcirca de angelorū et oīm sanctorū iucunda et de
lectabili associatiōe. Quia ciuitas celestis mansio secunda, patria totius
continēs q̃ delectat. Merces sanctorū tam magna est q̃ non po
test mensurari, tam multa q̃ nō potest numerari, tam copiosa q̃ nō
potest finiri, tam pretiosa q̃ non potest estimari.

¶ Petrus blesensis ad regē anglie sup Job. Putasne q̃ aliquis in
p̃nti vita gaudeat et in futura, si tñ gaudiū debeat dici q̃ contur
bat assidue et aspergit amaritudine p̃nti, nimis delicat⁹ es si utrūq̃
q̃ p̃sumis, vti seculo et frui cristo, p̃ntis mundi delicias capere et
nihilomin⁹ celestis glorie diuitias obtinere. Audi q̃ dictū sit illi
diuiti in euāgelio. Fili recordare q̃ recepisti bona in vita tua. Me
rito possemus reges sanctissimos reputare insanos ⁊ p̃phetas: apo
stolos: martires: confessores: teneras ac delicatas virgines: oēs qui
sp̃ritus diuicij ⁊ cōculcatis delicijs hui⁹ mundi seiplos p̃ christo
tribulationi et morti obtulerūt, si gloriam quā adepti sunt in angu
stia et dolore, potuissent in voluptatibus et delicijs obtinere.

¶ Hieronimus. Quotiescunq̃ te vana seculi delectat ambitio,
quoties in mundo aliquis videris gloriosum ad paradysum mente
transgredere et esse incipe q̃ futurus es. Idem Omne opus leui
us ferri solet cū eius pretiū excogitat et spes premiū solariū fit labo
ris. Et nullus labor durus: nulluz tempus longū videri debet quo
eternitatis gloria acquiritur.

¶ Finiūt quattuor Nouissima cum suis exemplis Im
pressa Lipsigck per Baccalariū wolfgangum Mōna
censem. Anno christiane salutis 1497.

